

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére Deák Ferencz-utca II sz. kérhetnek.	Tagoknak tagsági díj fejében jár. Előfizetési ár
Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú u. 9 sz.) czimére intézendők.	Egész évre — — — — 2 kor. — Áll. Fél évre — — — — 1 kor. — Áll. Számonként — — — — kor. 20 Áll.

VIII. évfolyam. Kolozsvár, 1903. január. 1. szám.

TARTALOM: Állat és ember. (Vége.) *Sajó Károly*. — A Marczii *Itj. Balázsovich István*. — A szárazak és vizek lakói. *Kredits Ödön*. — Macskákról. „*P. H.*”-ból. — *Állatvédelem és állatvilág*: Emlőseink téli álmáról. — Madárvédelem Montenegróban. — Tagsági díjokat 1902-re pótlólag befizettek névsora. — Kérelem.

Állat és ember.

(Vége.)

Ha már erről a témáról beszélünk, vegyük tollunk alá a legtöbb ember életkört. Az emberek legnagyobb részének élete még napjainkban is csak olyan megnyilatkozások és tettek közt folyik le, amelyeket az állatok körében is föllelünk. Evés, ivás, még pedig lehetőleg jól evés és ivás, ez bizony nem emberi kritérium. Az evés- és ivásra szükséges élelmiszerek és italok megszerzése, akár vadászat, halászat, állattenyésztés, akár földművelés útján, ez sem kizárólagosan emberi valami; mert az állatok is vadásznak, élvezik a növényvilág termékeit, sőt egyes hangyafajok állattenyésztést is űznek (az ő háziállataik és teheneik a levéltetvek); némelyek még növényműveléssel, talajmunkálatokkal, vetéssel és aratással is foglalkoznak. Játsszani — az állatok is játszanak. Nyelvük is van, a maguk nyelvén némelyek,

például a madarak sokat trécselnek. A megfeszített munka, a nem lankadó szorgalom, hogy ivadékuknak lakást és ételmet szerezzenek, kivált a rovaroknál, bámulatos mértékben nyilvánul. De előfordul az uraskodás is. Vannak hangyafajok, melyek maguk jóformán semmit sem dolgoznak, hanem más fajokat rabszolgákká tesznek és ezekkel láttatják el magukat, valamint reményteljes fiókjaikat is, a melyek majdan épen olyan naplopók lesznek, mint a minők kedves szülőik voltak. Tekintély elismerése, szülői és gyermeki szeretet, a közjóért és családért való áldozatkészség, szubordináció, összetartás, rendszeretet — mind olyan jelenségek, melyeket nemcsak a magasabb, hanem az általában alacsonyabbaknak tartott állatok körében is (méhek, hangyák) megtalálunk. Sőt a közérzés, a fegyelem, a közjóért való áldozatkészség a hangyák és méhek körében még nagyobb mértékben nyilatkozik meg, mint az emberek körében.

A vad állatokat, melyek az ember elől menekülnek, nem tudjuk jól megfigyelni. Azért idevágó adataink majdnem egészen a háziállatok köréből kerültek ki, a hangyákat kivéve. A méh is már háziállat. A háziállatok idegéletéből még ide iktatok néhány adatot, melyeket a magam tapasztalata juttatott tudomásomra. Az egyik a *jogfogalomra* vonatkozik. Hogy a méh csak akkor támad meg bennünket magától, ha otthon van és tulajdonjogban érzi magát; a szabadban, otthonától vagy 20—30 lépéstől kezdve (bár ezrével van a virágokon), sohasem támad, még ha ágakkal verdeszük is a virágokon, ezt mindenki tudja, a ki méheket figyelt meg. Az is ismert dolog, hogy a kutya csak a gazdája portáján, melyet az övének is tart, lép föl támadóan, míg otthonától távol, magától nem szokott támadni. Ez már a *jogérzésből* származik. Különös dolgot tapasztal-

tam a macskáknál. Ezek, mikor hallják, hogy reggelihez teritenek, gyakran bejönnek és várják, hogy kenyérdarabkákat dobjak nekik. Mindegyik macska azt a kenyérdarabot eszi meg, a melyik ő hozzá gurul legközelebb; ráteszi mellső lábát és ezzel kijelenti tulajdonjogát, melyet a többi respektál. Hanem ha a kenyér épen két macska közé a középre jut és mindkettő feleje megy, akkor, ha a távolság egészen egyforma, többnyire megáll mindkettő, tétováz, le is ülnek és perczekig úgy maradnak, mert nincsenek tisztában azal, hogy melyiknek van hozzá több joga. Ha azután még egy kenyérdarabot tesznek közéjük, akkor rögtön fölkelnek és egyik az egyiket, másik a másik darabot fogyasztja el, mert tudják, hogy két ételdarabból mindegyiknek egy darab dukál. A tulajdonjog tehát már az állatvilágban is ismert dolog.

Hogy az állatok is *szégyenlik* magukat, az egészen biztos. Mikor én a nyári lakásomból néha városi ruhában lépek ki, melyet itt rendesen nem hordok, akkor az első pillanatban nem ismernek rám és megugatnak. A másik pillanatban azonban már rám ismernek és belátják tévedésüket. Ekkor elfordulnak tőlem, lesütik a fejüket és vagy így maradnak, vagy pedig a restelkedés félreismerhetetlen jeleivel tovább kullognak. Ez azért is figyelemreméltó, mert ilyen esetekben még sohasem bántottam őket, de még csak rájuk sem kiáltottam. De még máskülönbben is legfőlebb egyszer vagy kétszer büntetem meg egy évben, ha t. i. velem akarnak jönni, mikor máshová megyek. A macskák sem idegenek a szégyenérzettől. Néha étkezéskor felugrik egyik vagy másik asztalra és sóvárogva néz az ételre. Elég azonban ujjammal megintennem és azt mondanom: „pszt!”, mire rögtön restelkedve fordul el és leüti a fejét.

A legnagyobb furcsaságok közé tartozik a következő komédia, melyet alig tudok másképen nevezni, mint *udvarias kondoleálásnak*, mert épen olyan humbug, mint az emberek körében gyakorolt *kondoleálás*, a mire magyar szót nem tudok. Mert ha valakivel igazán együtt szomorkodunk, akkor ez. — igenis — *részvét*. De ha az egész csak udvarias frázis, akkor már csak a *kondolencia* szó dukál neki: Azért mondom ezt, mert ha nem igazi a részvét, akkor nem is igen mer a magyar ember részvétről beszélni, hanem odairja a névjegy sarkába francziául: „p. c.“ — Hát az én kutyáim is értik ezt a humbugot. Három közül kettő, egy nőtény és egy him, (az utóbbi az előbbinek ivadéka) mindannyiszor éktelen jajveszékésbe és vonításba fog, valahányszor valaki előttük hängosan kezd siránkozni és jajgatni. Ilyenkor leülnek, kinyújtják a nyakukat, föltartják a fejüket és véghetetlen keserves képet vágva, siránkoznak mindaddig, míg valaki sir előttük. Ha ezt látom, mindig eszembe jutnak a déli olasz helyeken még most is szereplő *sírató asszonyok*, a kiket pénzért fogadnak, hogy a temetéseken jajveszékéljenek. Hogy az én két kutyámnál sem komoly a dolog, az meglátszik abból, hogy rögtön átcsapnak a jókedvbe, mihelyt nem siránkozik előttük már senki. A harmadik kutya soha sem vesz részt ebben a koncertben, csak az anya és fia, a mi mellesleg még az öröklékenységet is illusztrálja.

Valóban, alig találunk az egészen műveletlen emberek életében olyan jelenségeket, még idegfolyamatokat sem, melyek az állatvilágban is többé-kevésbé hasonló módon, t. i. a lényegben azonos módon, ne nyilvánulnának. A vallásos gondolkör mindenesetre nem állati, hanem tisztán emberi valami. Ámde a vallást, mint valóban magasabb gondolkört, bizony aránylag

kevés emberben találjuk meg. A legtöbben csak külsőségekhez tapadnak, ezekhez megszokásból ragaszkodnak, félelemből a tulvilági büntetéstől megtartanak bizonyos formalitásokat; hanem az igazi vallásosságról épen olyan kevéssé van fogalmuk, mint a vaknak a szinekről.

Nemcsak az emberek körében találunk ilyen nagy fokozati különbségeket, hanem az egyes állatrendek keretében is. A rovarok közt például van akárhány, a melyikről bajos volna elmondani, hogy gondolkodik. A levélbogarak (*Chrysomelidae*) és az orrmányosok (*Curculionidae*) nagyrésze pl. olyan primitív életet él, hogy semmi sem mutatja, miszerint más, mint az u. n. „ösztön“ szerepel idegéletükben. De már a hangyáktól az okoskodás és gondolkodás képességét elvitatni alig lehet. Igaz, hogy *Bethe* megkísérelte őket értelmetlen gépek gyanánt bemutatni, de nem nehéz kideríteni, hogy épen az ő kísérletei az ellenkezőjét bizonyítják annak, mint amit *Bethe* bebizonyítani akar. Ez ugyan valamelyest furcsán hangzik, de hát ilyen furcsaságok hébe-korba előfordulnak a tudományos világban is.

De már elég is volt ennyi egy lélegzetre. A hangyákról talán másik alkalommal szólunk. De végezetül nem állhatok ellent annak, hogy csodálkozásomnak ne adjak kifejezést a miatt, hogy újabban olyan nagyon el akarják választani az ember idegműködéseit az állatokétól. Ugyan miért? Hiszen a magasabb emberi értelemnek olyan sok exkluzív köre marad, melyekben az állatok vele nem versenyezhetnek, hogy a gondolkodó képességet az állatoktól általában eltagadni tulajdonképpen abszurdum. Az állat nem bírja átérteni és elméletben kifejteni a fizika, kémia, fiziológia, általában a filozofia általánosan érvényes törvényeit, nem bír oknyomozó történelemmel foglalkozni, nem bír a ma-

gasabb ethika és religió álláspontjára emelkedni, sőt még gondolatait leírni sem tudja. Hát ez nem elég különbség? Persze, az emberek sem valamennyien élnek a szellemi élet eme magaslatain. De eljön az idő, mikor minden ép szervezetű ember fölemelkedik majd erre a fokra és akkor már semmiféle ember nem fog az állati élet nivóján vesztegelni, *vagyis nem lesz már állat az emberek közt*. Tulajdonképen tehát elhibáztuk a sorrendet. Nem azt kellene hirdetni, hogy az állatban nincsen gondolkozó képesség, hanem azon kell lenni, hogy *minden ember* emelkedjék olyan értelmi, tudományos és morális fokra, *hogy az állatvilág és az emberek idegélete közt általános legyen az elválás*.

Sajó Károly.

A Marczii.

Egy fagyos deczemberi estén kötöttünk egymással ismeretséget, az öreg János fogta meg a kertben; szárnyai össze voltak fagyva s a nagy hideg annyira megdermesztette, hogy megadva magát sorsának, nyugodtan tűrte, hogy megfogják, még csak a menekülést sem kísérelte meg.

Igy került a Marczii hozzánk és lett a háznak apró csínytevésével és hunczutságaival állandó mulattatója, pedig a vig-ság épen nem illett volna sötét, gyászos ruhájához, mert hát a Marczii is csak olyan egyszerű fekete ruhát viselt, mint a többi varjútársai, kik tél idején, midőn fehér takaró borítja a földet, nagy csapatokba verődve vándorolnak egyik vidékről a másikra, hogy a mindennapi eledelt megszerezhessék.

Ahogy a Marczii hozzánk került, egyszerre belepottyant a jómódba, megszűntek reá nézve a nélkülözés és a létfentartás nehéz napjai s lehet, hogy ez volt indító oka annak, hogy különösen hozzám, ki legtöbbször foglalkoztam vele s így ennivalót is legtöbbször én adtam neki, rendkívül ragaszkodott.

Eleinte rendkívül vad és félenk volt, úgyannyira, hogy nem engedett senkit sem magához közelíteni, később azonban lassankint szelidülni kezdett és sűrű tartó barátság fejlődött ki köz-

tünk, amelynek csak az ő tragikus halála vetett végett. Szegény Marczy, mily jó volna, ha most is itt volnál köztünk s apró csinytevéseiddel visszazavarásolnád boldog gyermekkoromat, amelylyel a te emléked oly szorosán összefügg.

Félénksége és bátortalansága, hogy a környezetét megismerte, teljesen elmúlt, olyannyira, hogy nemcsak a házbellekkel, de ha idegenek jöttek, azokkal is csakhamar bizalmas lett, csak szabadságának elrablója iránt érzett gyűlölete nem múlt el s ahol csak tehette, mindenütt kimutatta iránta tápiált ellenszenvét.

Ha valami baj fenyegette, vagy válságos helyzetbe jutott, olyankor mintegy segítségért kiáltozva szokott hosszan elnyújtott, kétségbeesett hangon káromni; olyankor tudva, hogy valami bajban van, siettem a hang irányában s kritikus helyzetéből megszabadítva megszidni s büntetésül kalitkába szoktam zárni, jól tudva, hogy ennél nagyobb büntetést úgy sem mérhetek reá, mert semmit sem gyűlölt annyira, mint a kalitkát. Néha azonban, hogy a szidást és a börtönt elkerülje, ha bajából kiszabadítva, biztonságban érezte magát, rögtön eltűnt valamelyik rejtekhelyére s ilyenkor hiába hívtam a nevén, elő nem jött volna a világért sem; csak midőn bűnét már elévültnek gondolta, mert előjönni rejtekéből.

Egy izben kint voltunk mindannyian a kertben az öreg hársfa alatt s mint rendesen, úgy akkor is ott volt a Marczy körülöttünk, midőn a társaság közül valaki egy még égő cigarettát dobott a földre, Marczy rögtön ott termett s eleinte csodálkozva nézte a kigyózó füstoszlopot, azonban figyelmét csakhamar lekötötte a cigaretta fénylő tüze s nem állhatván ellen kíváncsiságának, odakapott csőrével a tűzhöz. Természetesen jól megégette a nyelvét. Ettől az időtől fogva ellenszenvvel viseltetett a cigaretta iránt s ahol csak talált cigaretta-darabot, azt óvatosan csőrébe fogta s mind egy sarokba horta össze. Ha felfedezve a cigaretta-muzeumát, megsemmisítettem, ismét más helyre hordta össze azokat.

Rossz tulajdonságai közé tartozott a torkosság és kíváncsiság, úgy, hogy az előbbinek egy izben majdnem áldozata is lett. Ugy történt t. i. a dolog, hogy édes anyám a befőzni való cseresznyét egy nagy kád vizibe rakta megmosás végett. Épen ebédnél ültünk, mikor a nyitott ablakon át hallom a Marczy kétségbeesett vészkiáltásait. A hang felé sietve, ott találtam Marczyt vágyainak kellő közepén, a piros, mosolygó cseresznyék között kétségbeesett lelki állapotban.

A végső alámerüléstől, egy gyors kapás által megmentve, kihalásztam s átázott ruháját megszáritandó, egy száraz ruhába csavargatva, a sütőbe tettem, hogy az enyhe meleg felszárítsa és magához térítse. Később teljesen megfeledkeztem róla. Midőn estefelé újra tüzet rakta, Marczi türethetetlenek találván helyzetét a sötét s kissé tulságosan barátságos melegségű légkörben, fölébredt súlyos álmaiból és kibontakozva Morpheus és a testét védő ruha ölelő karjai közül, hangos káromással jelezte visszatérését a valódi életben.

Vállalkozó szellemű, kalandos lélek lakozott benne. Voltak kalandjai, melyek nem váltak reá nézve veszedelmessé, sőt bizonyos kellemes meglepéssel gondolharott azokra. Ilyenek közé tartozott az, hogy — ha néha szerét tehette, — észrevétlenül belopódzott az éléskamrába s kiválasztva ott egy izlésének megfelelő befőttes üveget, a hólyagpapíroست erős csőrével felszakította s úgy fogyasztotta el az üveg tartalmát.

Mint a háznak kedvence, állandó becshen állott; mintha maga is tudta volna azt, mintegy különbnek tartotta magát a ház többi állatainál, úgy, hogy szárnyas társaival, a baromfiakkal sem barátkozott és nem keveredett a társaságukba.

Egy verőfényes őszi napon azután elbúcsuzott tőlük örökre.

Megmérgezett húst evett s ez okozta, halálát; úgy találtam megdermedve, mozdulatlanul. Talán önmaga sem számított reá, hogy bohókás, vig élete ilyen tragikus módon végződjék.

Ifj. Balázsovich István.

A szárazak és vizek lakói.

Elfáradtam a mindennapi élet haszónlész egyhanguságában és menekülök abból egy perczre a tudomány jótékony szárnyain, követvén ezuttal a geologus nyomdokát. Elszállok vele messzemenesse, a történelem határolta időn s az emberiség bölcsőjén túl, túl a Sauriák családja uralkodásának korán, a szürke, homályos századokba, a hangtalan őserdők közé, melyeknek sűrűjében az óriási zsurlók, páfrányok, a sigilláriák, astrophiletták hatalmas törzsei küzdöttek egymással a létjogért, elfoglalván lassan-lassan az egész szárazföldet, melynek légköre akkor még tropikus gőzrétegét a sarktól a sarkig terjeszté jótékonyan, az ős növényzet fölött; de azért a napsugárt arra soha sem ter-

jeszté perzselőn alá, hanem mintegy jótékony, hűvös etnyővel borítá be a lombot s a földi téreken ugyannyira, hogy nem is ismerték akkoron a mai fényes, tiszta napot, hanem csak egy nagy, vörös tűzgolyót, a melynek a növényzet bátran szemébe mert tekinteni.

Szertelen volt e légkör, igaz; de szertelen és óriási volt az a növényvilág is, amely benne megfogamzott.

Ma a zsurlót a földmives ekéje irtja, a korpafüvet a botanizáló kis diák dobozában hordja, a páfrányt pedig menyasszony köti csokrába dísznek; pedig, hogy mily hatalmas, mily királyi törzsek voltak hajdan azok, azt a kőszén rétege mutatja, mely minden szemcséjében ennek a növénycsaládnak a fájából, rostjaiból, leveleiből áll s a mi kevés szerves élet maradványa van közötte, az petrefaktum.

Igy törpült el, lépést tartva a föld fölületének kihülésével minden növényzet, úgy, hogy az, amit ma még az egyenlítő gőzköre a mi szemünknek mint óriást terem, az a sigillárok erdejében megvetett, törpe, serdülő ifjoncz volt.

Midőn sokkal később a sauriák családja született, hangos lett a föld az ichtyosaurus, plesiosaurus, perodacilus, majd ismét később a mamuth és mastadon bömbölésétől; akkor ezek az állatok a szárazföldi élők sorában éppen oly hatalmas, oly szertelen, óriás világot képviseltek, — a mi mellett petrefactumaik és csontjaik elég világos tanúságot tesznek, mint előbb az ősnövényzet.

De mindez nagyon régen volt s azóta a szárazföldi állatvilág is, éppen úgy, mint az őt megelőző növényeké, folyton törpül s ma már legnagyobb óriásaink az aránylag kicsiny elefánt és a viziló.

Sőt maga az ember, a ki mint utolsó jelent meg a teremtés rendjében; igaz, hogy szellemében, tudományában napról-napra előre tör, maga alá igazza a természeti erőket, agyának tudása léptenkint méri fel a végtelen űrjét, szellemének szárnyán megközelíti a zenithet és nadirt; de testileg, troglódita kora óta folyton degenerálódik, törpül.

Igy a szárazföld lakói; de tekintsük most a vizekét.

A kőszén és pala rétegeiben találjuk az első halakat és rákot; hanem ezek már az élet rendes föltételeit követve, nem óriás alakban kezdik meg a létet, hogy később a szárazföldiek példájára törpékké fajuljanak, hanem szerény, kis testalkattal.

Hol volt már az a föld, melyre a sigillárok lombja árnyékát borítá, — akkor, amidőn bálna-család bölcsőjét ringatták a sarkvizek kék mélyeik

Az első halak fossilái a palarétegben, mai apróbb halaink nagyságának felelnek meg, kilenczven válfajukat találták eddig ott. Mely mindannyi a fényes pikkelyűek (ganoidák) osztályához tartozik. A kőszénrétegekben csupán egy halfossila található és pedig az amblypterus makropterusé, a mely e szerint az erdők mocsaraiban és tavaiban élt.

S ime, mindennek daczára, később mennyi fajjal, s mily óriásokkal állunk szemben.

Még a történelem is, meg a gyermek-mese, a mely óriási fákról és szárazföldi állatokról csak ritkán emlékezik meg. Jónást cethal által nyeleti el s kedvencz lovagjait delfinekre ülteti és úgy utaztatja.

Pár század előtt felfedező hajósaink és alig két évtizede angol hajósok bizonyították, hogy látták a leviathant, azt az óriási halat, illetve valószínűleg vízi emlőst, melynek hátát szigetnek vélték, mert rajta a madaraknak egész raja tanyászott.

De nem kell a leviatháig mennünk, itt a bálna, mely nagyságra nemcsak megközelíti, de egyes példányaiban felül is mulja a mammutot.

S mily remek, tekintélyes testűek maguk az édesvízi halak is, a csuka, harcsa, viza, tok.

Még a régi, jó oltsó és habkő-világban is, Mátyás király neje, Beatrix, egy ízben 21 darab besózott vizát 105 aranyon vásárolt meg, tehát darabja 5 aranyba került. ¹ Vajjon mekkora vizák lehettek azok, ha áruk besózott állapotban s akkoriban annyi volt?

A Stauffok családjának legnagyobb ivadéka II. Frigyes, ki szenvedélyes halász és vadász ember volt, mint *De arte venandi cum avibus* című munkája is tanúsítja, halastavakat készítettett birtokain s egy ilyen tóba Heilbrun csukát bocsájtott, a melynek egyik uszonyát vörösrézgyűrűvel jelölte meg, miként azt szavahihető német krónikások bizonyítják.

Ezt a csukát, a tónak tisztítása és lecsapolása alkalmával, 1497-ben, tehát 267 év múlva találták meg a tóban élve és pedig óriásként. ² — Mily törpe ilyen adatokkal szemben a mai

¹ Századok. 1870. V. 286.

² Fiedler Rudolf. Ein historischer Fisch.

szárazföldiek élete. É: miért kutassunk a múltban? Itt van előtünk a jelenkor, a melyben a norvég, a dán, a grönlandi és asztrakám halász eleget mesélhet halóriásokról.

S ha mégis néha halljuk, hogy ma már kevés a hal és soha akkorára nem nő, mint dédapáink korában, úgy ez mindig csak egyes vidékekre vonatkozik (fájdalom hazánkra is). Ennek oka nem a halmemzedék degenerálódásában keresendő, hanem egyszerűen abban, hogy az ilyen vidékeken kevés a fóka és sok az ember, s különösen az az ember, aki századokon át, oktan kapzsisággal pusztította az illető vidék halállományát.

Még egy vizlakóról, a rákról kell megemlékeznem, a melynek bölcsőjét még régebb időben ringatták, mint magáét a halét; mert annak ősei, a trilobeták, vagyis kagylórakok a földnek első szerves lényei voltak, messze a kőszénrétegek alatt aluszszák örök álmukat, míg az első halak fossilái mellett csak egyér, a limulus rotundatusét találjuk, a mely azonos a mai molukki rákkal.

Ugy a kagylórakok, mint a limulus rotundatus, apró fajok voltak a leszármazottjaik, csak idővel növekedtek akkorára, mint a mai tengeri rák.

A természet úgy járt el a szárazföld növényeivel és állataival, mint néha Fortuna asszony tesz, midőn a szegény suszter ölébe ejti a százezres főnyereményt s az azt fenéig tejfelnek nézven: rövid időn elfecsérel.

Az állat- és növényvilág is az óriásokon kezdte, mintha bizony örökké tartó lett volna az élet feltételét nyújtó légkör.

Ellenkezőleg a vizek lakói, azok a fillérből indulának ki s kuporgatva, kitartással, megszokván a természet és időjárás különböző rendjét, mindtegy avval lépést tartva fejlődtek és alapították meg azt a hatalmas sereget, a mely ma, a midőn minden, a mi körülöttünk, fölöttünk mozog, alakra és nagyságra visszafejlődik: még mindig előre tör.

S vajjon mi jobb? Letűnt nagyságra visszatekintenünk, avagy látni azt, miként lett a parányból óriás?

Krenedits Ödön.

Macskákról.

Macskakiállítás. Ilyen még nem volt Budapesten s hogy most ilyen is volt (látható a királyi bérpalotában), az a német macskatenyész-egyesületnek, vagy valami magántenyésztőnek az érdeme, a kit vagy az az ideális cél hozott ide, hogy a magyar főváros közönségével is megismertesse minden rendű, rangu, nemű és színű macskáknak gyűjteményét, vagy pedig a német macska-egyesület érdeke. Mert bár nemzetközinek mondja is magát ez az egyesület, mégis csak német az, német könyvecskéket ad el a tagoknak a macskatenyésztésről s német szaklapot is küldöz szét.

Apró ketreczekre osztott, hosszú faalkotmányokban vagy nyolczvan macska látható a kiállításon s ezeknek is negyedrésze közönséges házimacska, fekete, fehér, két- és háromszínű spécziésben. Valami különösebb érdeklődést nem keltenek, ha csak rengeteg nagyságuk által nem.

A kalitkában nem igen jól érzik magukat s mozdulatlanul bóbiskolnak a fűrészpóros ládában, vagy a ruhaváncoson.

Rengeteg nagyok az 5., 8., 15. és 17. számú, többnyire herélt macskák, de ezenkívül nem igen van más vonzó tulajdonságuk. Mogorvák, bizalmatlanok, esetlen formájúak, amolyan igazi parasztpéldányok, milyeneket gyakran látni fűszerkereskedésekben, lisztraktárakban, terményüzletekben. A 10. számú ékesen kibimzett párnán nyugszik, hatalmas feketeszürke példány, gyilkos tekintettel s különös ellentétet képez a párna vörös feliratával, mely így szól: »Nevem Mariska.«

A kis kiállításnak »gyöngyei« az 54. számú, egy borzalmas nagy feketeszürke máltai macska, mely rossz kedvében meg tudna fojtani egy beteg párduczot s mely élő bizonyosága annak, hogy a macskafaj anná nagyobb, mennél melegebb a vidék, végre az egyenlítőnél oroszlánná magasul. Gyönyörűek a sokszínű, kétszínű, háromszínű és fehér angorák, hosszú szőrű, lompos farku, szelid természetű példányok, melyek örömet eljászanak a közönséggel gyéren töltött helyiségük unalmában; nagyon érdekesek a »szíamiai« (1) macskák, »a királyi palotából«, mely naiv reklám teljesen fölösleges lehetne, de legisleg-érdekesebb a ginsztermacska (60. szám), mely tudvalevőleg nem is macska, hanem patkányok és egerek pusztítása céljából meg-

szelidített czibetpetymeg, mint a hogy a régi Kriesch-féle állattan nevezi.

A katalógusban ugyan jelzett, de még sehol nem látható álarczos angorák talán még nem érkeztek meg a kiállításra. Állandó a csoportosulás azon hosszú ketrecz előtt, melyben vagy tiz darab csupa fiatal angora macska üzi egymással bohó játékaikat a gyermekek nagy gaudiumára.

Remek bufli kis állatok s ügyes reklámjai a bajorországi wolfratshauseni angora-tenyésztésnek, mely alkalmasint ezt az egész kiállítást rendezi. Mivel ez a kiállítás első e nemben a fővárosban s inkább üzleti vállalkozásnak látszik, tehát nagyon hiányos. De meg nálunk még nem is annyira divat a fajmacskatartás, mint külföldön, hogy érdekes példányokat lehetne összedni a magánosoktól.

*

A macskakiállításról egyébként a „P. H.“ „Esti levél“ rovatában, a hol Tóth Béla szokta szellemes megjegyzéseit közölni, ez alkalomból a következő „Esti levél“ jelent meg.

Ezt a levelet ma nem én irtam, hanem csak kaptam egy kedves magyar fiutól; kinyomtatom szülőinek, oktatóinak örömére, meg a magunkéra is. Gyönyörűség, mikor hozzánk hat az ilyen friss gyermeki hang s élénk tárul egy zsenge lélek szépsége. Három erő egyesül benne: az ember, a család és az iskola. Alkalmam van szeretni mind a hármat; legjobban mégis azt, akit az a két erő ilyenné tett, az embert, — a kis fiut. Ime, az ő írása:

Igen tisztelt Tóth Béla bácsi!

Soha sem irtam még én ujságba, pedig szerettem volna, mikor valami mondani valóm volt. De nem mertem, mert még gyerek vagyok. A nagyok bizonyosan lenéztek volna, mert ők okosabbak és ők talán már régen tudják azt, a miről én azt hiszem, hogy én találtam ki. Hát hogy kibeszélhessem magamat, úgy eszeltem ki, hogy magam szerkesztek egy ujságot a papa, meg a mama részére, a kik nem nevetnek ki. Szerkesztettem is, magam irtam az egészet, meg is illusztráltam, mert igen szeretek mindent lerajzolni. Minden héten két példányban jelent meg az ujság; az egész esztendőre 10 krajczár volt az előfizetés. De

most már sok a tanulni valóm, hát abba hagytam, mert nem érek rá.

Tessék nekem megbocsájtani, hogy most a nagyok ujságának írok. Megmondom, mi bátorított rá. Hát az, hogy látom, hogy sokszor a komoly nagy emberek sem értenek mindent, a mit én már az én édes jó apám tanítása folytán jól tudok.

Kérem szépen, tetszik talán tudni, hogy itt Budapesten egy macska-kiállítás nyílt meg. No, mióta megnyílt a macska-kiállítás, azóta engem sok keserűség ért. Elfelejtettem mondani, hogy a macska-kiállításon az én remek ázsiai angóra cicám is ki van állítva, úgy hívják, hogy Góra. Tessék csak megnézni, érdemes. Van nekünk több angórai cicánk is, de ez az enyém a legszebb példány. Az egész olyan, mint egy kis him tigris, csak hogy szelid és hűséges.

Hát hogy én is kiállító vagyok, nem tudok ellenni a Góra nélkül; természetes, hogy minden nap beszaladok a kiállításra, megczirógatom az én jó Góramat és hallgatom, hogy az emberek mit beszélnek ott körülöttem. Nem hallgatózom én, mert az nem férfias dolog, de azért hallok mindent, mert hiszen főnhangon diskurálnak. Budapesten mindenki főnhangon diskurál, hogy hallják, ő milyen okos. Nap mint nap hallok ám a kiállításon, hogy látszólag jónevelésű urak hogyan gunyolódnak, tréfálkoznak és milyen szellemtelenül szellemeskednek a macska-kiállításon. Ez nekem rosszul esik, mert ebből látom, hogy a magyar ember nem elég művelt lelkű arra, hogy az állatot szeresse. Azon viccelődnek, hogy mire való ez a számárság? Az egyik azt mondta, arra való, hogy egy-két ember a macska-kiállításon elnökösködhessen, meg bíraskodhasson. Tetszik látni, hogy nem csak nem értik a kiállítás nemes célját, de mindjárt gyanusítanak is. Ennyire vagyunk még mi.

Hát ha nem tudják, mire való egy macska-kiállítási, majd én megmondom, ha gyerek vagyok is. Csak aztán tessék ki nyomtatni. Nem bánom, ha a nevemet nem is tetszik alá nyomtatni, hiszen én nem henczegésből írok, hanem azért, hogy az igazság napvilágot lásson.

A macska-kiállítás olyan kiállítás, mely nemesen érző emberek munkája és arra való, hogy az Isten teremtményeinek megbecsülésére, gondozására serkentse az embereket és hogy ez által a szelid jólelkűségre oktassa őket.

Emlékszem, hogy mikor egész kicsike voltam, már akkor

arra tanított az édes apám, hogy szeressem az állatokat. Volt is nekem, van is nekem mindenféle állatom. Esztendőig tagja voltam én az állatkertnek is, minél fogva sokszor csúfoltak, hogy ha majd névjegyem lesz, ráírhatom, hogy K. Lippich Dénes, az állatkert tagja.

Az állatot szeretni csak önzetlenül lehet, mert a legtöbb állat nem tudja nekünk azt megfizetni. Aki pedig megtanul önzetlenül szeretni, az jó ember. Az ártatlan, kedves állatok szeretése tehát nemesíti a lelket, jóságra nevel.

Ha tehát macska-kiállítást, kutya-kiállítást hoz ide a műveltebb külföld, mert mitőlünk ilyesmi nem telik ki, legalább ne viccelődjünk, ne kicsinyeljünk, hanem örüljünk neki.

Hogy az én édes apám megtanított engem az állatoknak és a természet minden teremtményének szeretetére, ezért én örökkön-örökké hálás maradok, mert olyan jó érzés szeretni és jónak lenni! Ha Magyarországon minden gyerek megtanul szeretni, akkor majd boldog lesz az ország. Anélkül pedig soha, mert egymást se tudjuk megbecsülni.

Tessék tehát ezt az írástomat kinyomtatni, hadd hallják meg, hogy a macska-kiállítást sem kell megvetni, mert az is szeretetre tanít.

Alázatos szolgálja

K. Lippich Dénes,
IV. gymn. tanuló.

Állatvédelem és állatvilág.

Emlőseink téli álmáról. Már régebbi időben beható s alapos vizsgálat tárgyává tették az érdekes tüneményt s úgy vélekedtek, hogy a téli álom alatt emlőseink a hidegvérűekhez hasonló állapotban aluszszák át a telet. A régiak eme vélekedésének helyességét most *Rizza* és *Achille Monti* is megerősítik modern módszerekkel végzett vizsgálataikkal. Kísérleti tárggyul négy marmota szolgált, a melyeken a téli álom alatt pontos hőméréseket végeztek s a hőkiadást exact calorimetricus eljárás útján határozták meg. Két februárban leölt állat gyomrát teljesen üresnek találták, mindössze 3—5 cm.-nyi tiszta savanyú hatású folyadékot tudtak a gyomorból összegyűjteni, melyben kevés fehér pelyhecske uszált, melyek mikroszkóp által vizsgálva, elpusztult s levált gyomorhámsejteknek bizonyultak. A vékonybél hasonlóképp teljesen üres, parazitáktól ment volt. A vastag-

bélben néhány köbcentiméternyi nyúlós, nyálkás, alkalikus folyadékot találtak s az ott rendszeren előforduló bakteriumokat, melyek a változott viszonyokhoz alkalmazkodva, életben maradtak. Egyéb szervekben nem találtak semmi elváltozást. Ezek szerint tehát be van bizonyítva, mit Mangili már közel 100 év előtt állított, hogy a téli álm alatt az állatok anyagcseréje a szervezet lassú egészével a test melegét szolgáltató s minden szerv működésének alapfeltételét képező oxidációs folyamatok a minimumra vannak reducálva, az élet bizonyos fokban fel van függesztve. Ezen az alapon talán egykor a fakirok csodás aivása is magyarázható lesz.

Madárvédelem Montenegróban. Követésre méltó példa jutott tudomásunkra Montenegróból a madárvédelmet illetőleg, melyet pár év előtt Danillo trónörökös léptetett életbe. Az ő kezdeményezésére van ugyanis Montenegrónak egy vadász- és madárvédőtörvénye, melynek értelmében a költés időszakában bármilyen madárfaj bántalmazása vagy a fészkek fosztogatása szigorúan büntetettik; kivételt csakis a beigazolt tudományos szempont képez. Sok büszke kultúrnép s köztük mi is, kik gyakran kicsinyítő lenézéssel emlegetjük a fekete hegyek harcias lakóit, példát vehetnénk tőlük. Az uralkodó család nagy tekintélye folytán a törvényt oly szigorúan tartják be, hogy aránylag nagyobb pénzösszeget sem sikerül egykönnyen az idegen amateur gyűjtőknek madártojásokat szerezni a földhöz ragadt szegény ben szülőttektől.

1902-re tagsági díjukat pótlólag befizették.

Kolozsvárt:

Dr. Akończ Károlyné.....	2 Kor.
Aubin Róza	2 »
Békéssy Lila	2 »
Binder Laura	2 »
Dr. Biró Béla	2 »
Böhm Mihály	2 »
Dr. Davida Leóné.....	2 »
Ferenczy Dezsőné	2 »
Gyulay Lászlóné	2 »
Dr. Hintz György.....	2 »
Jakab László	2 »
Kozma Ferenczné	2 »

Dr. Krausz Emilné	2 Kor
Dr. Nagy Károly	2 »
Pap Farkasné.....	2 »
Koltói Gr. Teleki László ..	2 »
Koltói Gr. Teleki Lászlóné..	2 »
Teschler Izsákné.....	2 »
Br. Wesselényi Béla.....	2 »
Br. Wesselényi Béláné	2 »
Br. Zeyk József.....	2 »

Vidékről:

Dr. Nicora János Sz.-Ujvár	2 »
----------------------------	-----

Virányi István,
az egyet pénztárosa.

Kérelem.

Tisztelettel kérjük úgy helybeli, mint vidéki kegyes pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona tagsági díjukat, melyért kedves, általános elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat nyugtahiordónktól, ha azzal jelentkeznek, kiváltani méltóztassanak, hogy további működésünket a szegény állatok védelme érdekében akadálytalanul folytathassuk.

Br. Bánffy Zoltánné,
elnök.

Virányi István,
pénztáros.

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő névre <i>Deák Ferencz-utca II. sz.</i> kéretnek. Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa <i>Virányi István úr</i> (Hosszú-u. 9 sz.) címére intézendők.	Tagoknak tagsági díj fejében jár. <i>Előfizetési ár</i> Egész évre. — — — — 2 kor. — áll. Fél évre — — — — 1 kor. — áll. Számoként — — — — kor. 20 áll.
--	---

VIII. évfolyam. Kolozsvár, 1903. február.

2. szám.

TARTALOM: Aránytalanság az emberiség szellemi és erkölcsi fejlődése között *R. Ö* — Viziállatok élete a jég alatt. *Kredits Ferencz* — Néhány moden állatkinzás. *Ross Nándor*. — Az életmentő ló. *Tyroler Irma*. — *Állatvédelem és állatvilág*: Kitünő mondások az állatvédelemről. — A gólya, mint házibarát. *K. S.* — Az időjósítás a néphitben. — A mostoha-anya. *P. E.* — Állatvédelem vallás-erkölcsi és gazdasági szeméttől: *Jaskó Géza*. — *Irodalom*. — Tagsági díjukat 1902-re pótlólag és 1903-ra befizettek névsora.

Aránytalanság az emberiség szellemi és erkölcsi fejlődése között.

Hogy az emberiség szellemileg folytonosan fejlődik, azt nem lehet tagadni. Ami azonban az erkölcsi fejlődést illeti, anélkül, hogy túlságosan pesszimistáknak kellene lennünk, azt nem tarthatjuk épen nagyon kielégítőnek. Különösen az állatokkal szemben való gondolkozásmódra vonatkozik ez.

A tapasztalat arra tanít, hogy az emberiség művelődésével egyenlő arányban nő szívtelen és barbár bánásmódja az állatokkal szemben.

Nagyon leverő ez a tény és különös világot vet az emberiség erkölcsi művelődésére.

Nagyon sok és különböző oka van annak, miért

nem halad egyenlő lépésben az erkölcsi művelődés a szellemi előmenetellel.

Nem nehéz okát adni az emberiség bánásmódjának az állatokkal szemben.

Az állatvédelem a szív, a kedély dolga.

A kedély művelést azonban már évek óta háttérbe szorította a szellem művelése, természetes tehát, hogy az idealizmus is hajótörést szenvedett.

Az állatvédelem pedig a szó valódi értelmében, az idealizmus dolga.

A tulságosan felhalmazott tudományos anyag úgy az alsó, mint a felső iskolákban természetesen előtérbe helyezte az ész művelését, míg a kedély és szív művelésével csak mostohásan bánhattak el.

Az állatvédelmi mozgalomnak az különösen kárára van s ez oka, hogy az ifjúság nem nevelődhetik jó szívű és kedélyű emberré.

Szív és érzés nélküli ember nem szeretheti az állatokat, nem lehet érzéke az ő életüket érdekekkel kísérni. Érzelmes ember mindig rokonszenvezik a hasonlóképen érző teremtésekkel, míg az ész önzése csak is a személyes előnyöket tartja szem előtt.

A legvilágosabban mutatkozik ez azonban az embereknek az állatokhoz való viszonyában, és csak így lehet megmagyarázni az állatok semmibevevését a magasabb műveltségű népeknél.

Ez a nagyobb érzéstelenség a felvilágosodott 19. században, melynek számtalan tanújelét adja azon embertelen, sőt lehet modani rendszeres barbár bánás móddal az állatokkal szemben, másképpen teljesen érthetetlen volna.

A magyarnak szerencsére érzékeny kedélye van s így a kedélyvilág képzése annál könnyebb.

Bár fordítanak több és több figyelmet a nőven-

dékek kedélyének nemesítésére a magyar iskolákban, hogy olyan felnőtt embereket neveljenek, kik ember- és állat szeretetükkel tűnnek ki.

Az állatszeretet alapja az emberszeretetnek.

Könyven meg lehet itélni, hogy egy ember nemes lelkű-e, ha megfigyeljük, hogy bánik az állatokkal.

Durva emberek elvesztették szív és kedélyüket az állatvilág iránt, vagy pedig hiányzott gyermek éveikben a szív és érzelem művelése.

Állatvédelem és kedélyműveltség a legszorosabb összefüggésben állanak egymással. A legcsalhatatlanabb mértéke valamely nép szivműveltségének az állatokkal való bánásmódja.

R. Ó.

Viziállatok élete a jég alatt.

Szakkéntek tapasztalatai tényként állítják, hogy bizonyos viziállatok az egész telet képesek átaludni, ha a jég közé befagynak.

Dr. W. Rochs egy befagyott tó parti iszapjából, mely tó a vizét gyarapító forrás körül a legerősebb fagy mellett sem keményedett meg, sőt $+ 2\text{ C}^{\circ}$ állandó hőmérsékletet mutatott, több halat, békát és merülyt szedett ki és valamennyit egy, a kísérletezésnél kéznél tartott és a tóból merített $+ 2 + 3\text{ C}^{\circ}$ vízzel megtöltött üvegedénybe tette. Az állatok lomhán mozogtak sőt némelyek csak akkor adtak életjelt, ha villanyáramot vezetett a vízbe.

Rochs a további kísérletezés céljaira 400 köbcentiméter tartalmu ivópoharakat ugyancsak a tóból merített $+ 2\text{ C}^{\circ}$ -u vízzel töltvén meg, mindegyikbe a lomhán mozgó állatok közül egyet-egyét beletett s a poharakat 4 C° -nyi levegőn befagyni hagyta. Két óra alatt a poharakat már erős jégkéreg borította, mire az azokban levő, előbb még csak lomhán mozgó állatok létfenntartási ösztönüktől hajtva, élénkebb mozgást fejtettek ki; több óra lefolyása alatt a poharak fenekén és oldalán szintén jégkéreg képződött és azon belül levő tojás alakú vízben a vesztét

rző állatka — ugyszólván minden erejét összeszedve — még az előbbinél is élénkebb mozgást fejtett ki; az állatka önfenntartási ösztöne által végszükségletként okkupált viz hosszabb idő alatt alig kissebbedett és a sima jégburok alatt 1 köbcentiméternyi gáz gyülemedett; ekkor dr. W. Rochs a jégburkolt keresztülfurta és abba egy kis hőmérőt bocsátott. A víz $+ 2\text{ C}^{\circ}$ -ot mutatott, további öt óra lefolyása alatt láthatólag kezdett fogyni az állatka vize és hőmérséklete $+ 1\text{ C}^{\circ}$ ra szállott le; a merüly még 8 óra hosszat volt képes életküzdelmet kifejteni, ekkor azonban ő is teljesen jég közé volt záródva és a hőmérő 2 C° -ot mutatott; a békák végtagjai már előbb elfagytak és a jéghez tapadván, azokat mozdulni nem engedték, a hal is mozgott, a meddig birt, de mozgása nem volt oly élénk, mint a merülyé és a békáé, dr. W. Rochs ezen befagyasztott állatkákat 0° mellett a következő napra eltette és azt tapasztalta, hogy a kísérlet alá vett állatok közül egyetlen egy sem volt többé életre kelhető, míg ellenben, ha csak rövid ideig hagyta az állatokat a jég közé fagyva: akkor azokat képes volt ismét életre kelteni.

Nevezett kísérletező a leírt módon a következő alapigazságokat bizonyította be:

A víz megfagyasztása előtt a benne lévő állatok minden, erejükből felmelegedésre törekednek és küzdenek a hideg ellen, míg csak testük melege el nem tűnik, illetőleg míg az élenytartalom a felmelegedést meg nem gátolja.

2. A jég közé fagyott állat csak addig elevenedhetik fel míg testének be'seje meg nem fagyott.

3. A bogarak a legszivosabb természetűek; de még ezek is elpusztulnak, ha 5—6 órán keresztül 3 C° -u jégbe vannak záródva,

Rochs ezen kísérleteiből kitűnik tehát, hogy a viziállat tönkre megy, ha csak egyetlen egy napig is teljesen jég közé van záródva.

A »Deutsche Fischerei Zeitung« 14-ik évfolyam 17. számában a 132. oldalon azt írja, hogy a londoni Günther tanár bizonyította, hogy a jégburokba fagyasztott pontyok és kárászok újra életre bírnak ébredni. Épp ily téves megfigyelés alapján állíthatjuk egyébként azt is, hogy a megfagyott békák és varangyok lassankénti olvadás beáltával ismét felébrednek.

Az állatok az életfentartási ösztön által hajtva teljes megfagyásuk ellen, minden erejükből védekeznek, a hideg ingerként

hat rájuk, mely erejüket a végsőkig fokozza s csak akkor pusztulnak el, ha teljesen kimerültek s ha se iszapba, se falevélbe védőburkot nem találnak.

Hogy még a gondos megfigyelő is tévedésbe juthat, erre nézve Pfahl dr. egy közleménye a példa.

Három ponty — mindegyik $1\frac{1}{2}$ kgr. súlyú — egy 5 méter széles, $1\frac{1}{2}$ méter mély halastóban befagyott. A jégtömegben keresztül a hosszú ideig ugyanazon helyre kényszerített három pontyot jól meglehetett figyelni, úgyszólván semmi helyük sem volt a mozgásra és mégis feléledtek a tavaszi olvadás alkalmával. Dr. Pfahl említett közleménye azonban rámutat arra, hogy az említett három pontyot a 25 cm. vastagságu iszapréteg és az iszapon átszivárgó forrásviz mentette meg.

Ezzel szemben ugyancsak dr. Pfahl közli, hogy egy 80 cm. mély cementmedence — vízvezetéshez használt cső elrepedése következtében — egy izben teljesen befagyott, s mikor aztán az abban lévő összes halak, köztük 8 darab $\frac{1}{2}$ kilós pisztráng és egy 1 kilós ponty, valamint a medencében tenyésztett rákok és más víziállatok mind elpusztultak.

Érdekesek Knauthé G. megfigyelései is: nevezett ugyanis néhány agyaggödör vizét folytonos kijegelés által annyira hűtötte, hogy az abban élő halak a legnagyobb hidegnek voltak kitéve és ime, a január végén beállott olvadáskor kitűnt, hogy mily nagy befolyást gyakorolt a hideg a kísérletezés alá vett agyaggödörök állatállományára: sügér, ponty, kárász, compó, csik béka, teknős és egyéb fajta víziállat egyaránt megsínylette a telt, sőt több közülök el is pusztult; pedig a lakóhelyekül szolgáló viz korántsem fagyott be fenékgig, nyilvánvaló tehát, hogy a tartós és kemény hideg a vizünkben lakó egyéb állatok egészségi állapotát veszélyezteti, sőt létszámuk csökkenti.

Emellett bizonyít különben az 1891-iki zord tél is, mely hetekig tartó kemény fagyásával a hullóket és halakat úgyszólván megtizedelte s a mocsarak és tavak állatvilágát sok helyütt annyira kipusztította, hogy az olvadás beálltával a sok döglött békától és haltól, bűdös lett a víz.

Emellett bizonyít továbbá az 1829-iki nagy tél is, mikor a nagy hideg következtében Irlandban az összes békafajok mind kipusztultak.

Krenedits Ferencz.

Néhány modern állatkinzás.

Sokat és sok mindenfélét irnak, irtak és beszéltek már az állatok kinzása ellen, de ha mind e sok íráson és beszéden végig nézünk és kutatjuk annak eredményeit, hát bizony nem sokat látunk. Az állatvédő egyesületek elértek egyet-mást, de figyelmük nem terjed több formájára az állatkinzásnak, melyek annyira beleverték magukat a közelethe, hogy fel sem tűnnek, azt nem is tudjuk, hogy egyik-másik eljárásunkkal, a divattal, különczködéssel állatkinzást követünk el, mert ha tudnók, a kinzások e fajtái mindenesetre ritkulnának. Csak néhányat akarok itt felemlíteni, olyanakat, amelyek mindennaposok és amelyeket elhagyni még áldozatokba se kerül. Irom ezt azon reményben, hogy legalább egy-két helyen meghallgatásra találók.

Kezdem egy se nem szép, se nem ésszerű divattal, mely abban áll, hogy különösen luxuskutyáinknak nyakába egy néha 2—3 ujnyi széles, merev nyakszallagot akasztunk, melyen az urának neve, sőt czimere is ott diszeleg. Eltekintve attól, hogy a családi czimernek semmi helye sincsen egy kutya, — és legyen az még oly nemesvérű kutya — nyakán, kinezünk az állatot vele, mert ott, ahol ez a széles, merev szallag fekszik, a kutya — ne tessék nevetni — nem tud vakaródní és éppen az alá húzódnak a bolhák. Akkor láthatjuk sokszor a szegény állatot, a mint negyedóráhosszat minden lenető és lehetetlen testállásban igyekszik a kinzó élősdiektől megszabadulni, persze eredménytelenül. Pedig jómagunkról tudjuk, mily kellemes, ha egy ilyen fekete hivatalos vendég hozzáférhetlen helyen (például kemény csizmasszárban) üli fel tanyáját. Egy 1—2 cm. széles légy. szíj, melyre egy táblácskát akaszthatunk (akár a czimerrel) nem volna elég?

Hát a szegény lovakat, hogy kinezünk! Nem szólok itt a sok mindenféle haszontalannál-haszontalanabb fájdalomt okozó zabla-félékről, ezekről már nálunk is lassan-lassan leszoknak, de van itt egy kinzó eszköz, mely nagy elterjedtségnek örvend, melyet csak a balhiedelem és a ló természetének nem ismerése hozhatott napvilágra. Ez az ugynevezett *szemellenző*. Németül igen helyesen „Scheuklappen“-nek keresztelik el, mert többnyire a velők feldiszített lovak bokrosodnak ok nélkül. Olyan csunya a lónak a feje, vagy a szeme, hogy azt ily féle díszszel el kell takarni? Én részemről csak vak lovaknál találom őket helyen,

ogy az állatnak e hibája ne nagyon feltűnjék. A szemellenző kinzó szerszám, mert a ló látengelyei nem haladnak párhuzamosan, hanem szög alatt és így azáltal állandóan *kancsalítani* kénytelen, ami nem lehet valami kellemes érzés. De e kancsalítás folytán a ló nem láthat tisztán s az elébe kerülő tárgyak csak zavaros körvonalokban mutatkoznak. Tessék kancsalítva kissé távolabb eső tárgyat megnézni és mindenki igazat fog adni állításomnak. Ez az oka, hogy a lovak sokszor egészen me^{so} szokott tárgyaktól, mint pl. egy kavicsrakástól, egy az ut szélén fekvő embertől, vagy ott legelő állattól stb. megbokrosodnak. Az az indok, hogy a ló az ostor látásától megfutamodik, tisztán csak az ostornak helytelen alkalmazására vall. Ha pedig a ló az ostor megemeelésére már reagál, akkor miért nem érjük be azzal, muszáj okvetlenül ütni? A katonaságnál, ahol tudvalevőleg a szemellenző nincsen divatban — nem egyszer győződtem meg arról, hogy az a ló, mely a karddal való jeleknél, tisztelgésnél a rendes szerszámnál meg se moczczant, egy szemellenzős szerszámmal felkantározva megijedt. E helyen állításaim igazolására felhozhamám fent említett tényt, hogy a hadseregⁿⁱnél a szemellenző ki van kuszábólve, ami valószínűleg azért történt, mert nem megfelelőnek bizonyult. Hány éjjeli sötétbeni felfordulás, kocsis, sőt csonttörés elmaradt volna, s hány maradna el a jövőben, ha e czéltalan eszköztől lemondani képesek volnánk. Egy szemellenző nélküli szerszám mindenesetre olcsóbb ehát e tekintetben is ajánlatos. Igaz, hogy itt is kérdezték sokan: hova tesszük akkor a monogrammot, vagy czímet, ha a szemellenzőt kikuszábóljuk? De bármikép is forgatjuk a dolgot, ezen eszköznek képzelt előnyei sohasem fogják annak hátrázott hátrányait ellensúlyozni.

Minő kínokat okozunk a lónak, ha tél idején a szerszám kamarából hozott jéghideg zablát a szájába tesszük? Erre is a legkevesebben gondolnak. Széltiben azt látjuk, hogy a szabadban itatott vagy abrakolt lovak zablát a kocsis minden további teketória nélkül szájukba teszi s gazdájuk rá se hederít. Pedig az csak nem nagy munka és pénzbe se kerül, ha a zablát, mielőtt a ló szájába tesszük, otthon egy perczre tiszta — a kutviznél nem hidegebb — vízbe mártjuk, vagy kint egy ócska zsákdarabbal jól megdörzsöljük, hogy legalább a fagy pont fölé melegedjék. Kezet a szívre! Hány gazda törődik ez-

zel? Pedig gyermekkorában majd mindenki meggyőződött a jéghideg vasnak kellemes hatásáról a szájban.

Ha valamely emberről, vagy népről azt akarjuk mondani, hogy nagyon rossz a sorsa, azt mondjuk: »a zsarnokság, kényuralom, szegénység stb. járma alatt nyög.« Vagyis a járom alatt nem értünk egy testet-lelket gyönyörködtető eszközt. Azért igaz ökreinket vigan tovább jármozzuk, pedig mentségül azt se mondhatjuk, hogy még nincsen kifundálva jobb befogási mód. Olaszországban már régóta Németországban sokhelyt már számos éve, sőt nálunk is egyes helyeken be van vezetve a homlok-szijas ökörszerszám, még pedig mindenütt a legjobb eredményel. Ilyen szerszámban az ökör nem szenved, sokkal több erőt képes kifejteni és sokkal serényebben képes haladni, ugyanynyira, hogy az elért munkatöbblet és időmegtakarítás bőven kárpótolják az ilyen szerszám magasabb beszerzési költségét. E tekintetben a régihez, megszokotthoz való ragaszkodást vélem főakadálynak az átmenethez.

Összes megkötésre szorított háziállatainkat gyakran kinezük a túl rövid megkötéssel. A ki valamikor érdemesnek találta az állatokat éjjel, alvásközben megfigyelni, bizonyára tudni fogja, hogy a ló sokszor oldalra fekvé, fejét lefeketi a földre, illetve álmra, a szarvasmarha pedig hátrahajtja fejét a mellére. Mindkettőt akadályozza rendes pihenésében a rövid megkötés. Pedig a pihenést megvonni állatainktól még embertelenebb, mint a hiányos takarmányozás és számtalan időelőtti rokkantságnak közvetlen oka. Kössük állatainkat úgy, hogy — kivéve, ha néhan gyógykezelés kívánna az ellenkezőt — kényelmesen lefekhessenek. A köteleket csak nem vesszük centiméter számra?

Ezekben leírtam néhány esetét az állatkinzásnak, melyekre az állatvédő egyesületek figyelmének szintén ki kellene terjednie, mert mindennap szemünkkel látjuk. Remélhető azonban, hogy gazdáink, felismerve a mondottak alaposágát, állatvédő egyesület nélkül is felhagynak e czéltalan és könnyen kikerülhető kinzásokkal, hiszen saját érdekünkben fekszik.

Ross Nándor.

Az életmentő ló.

Irta: Tyroler Irma.

(A kolozsvári Állatvédő Egylet ifjúsági pályázatán harmadik díjat nyert dolgozat.)

Jelige: Tanuld megbecsülni az állatokat, mert soha sem tudhatod, mikor lehetnek hasznodra.

Tél volt... Hideg tél... A fák hasadoztak a nagy hidegtől. Az egész vidék nagy hóréteggel volt borítva, mely keményre befagyott. Egy végtelen jeges mező tárult elénk. A vadállatok ordítva jártak, egész nagy csapatokban az erdőben s kerestek prédát, a mi nem egy könnyen sikerült nekik.

Ilyen volt Erdély egy kisebb városkája mellett elterülő erdős vidék. Mindenütt keményre befagyott mély hó volt s nagy hideg. Az egész város csendes volt, csak déiben volt hallható a harangszó, mely erősen visszhangzott a közeli erdőben. Az út mintha kihalt volna, alig volt hallható nagy időközökben egy-egy szán zaja, a mint igyekezett minél gyorsabban tovasiklani, s kimenekülni a város előtt elterülő nagy erdőből, a melyen keresztül vezetett az út.

Csend uralkodott mindenütt, csak a szél egy-egy erősebb rohama csóválgatta az erdő fáit, kísérteties hangot adva, a mi az arra menőket egészükben megrázkodtatta.

...Egy délután erős csengettyű szó volt hallható. Kétségkívül valami utas igyekezett a város felé. S tényleg úgy volt, egy kétlovas szán vágatott örületesen. A szánba egy idősebbnek látszó uri ember ült, elől pedig egy erős, megtermett ember ült, a ki a lovakat hajtotta.

Most vessünk néhány pillanatot a lovakra. Két gyönyörű szép pej-ló, a milyeneket nem sokszor látunk. Büszke lépésük és magatartásuk elárulta, hogy nem lehetnek közönséges fajú lovak. Ezenkívül páratlan okos állatok voltak, a mi a legfőbb jellemző vonásuk gyanánt tüntethető fel. Nagyon tanulékonyak voltak, mindent hamar megtanultak. A veszélyt pedig nagyon hamar észrevették. Ezen ritka okosságukért a gazdájuk roppantúl szerette őket. De viszont a lovak is, mintegy megérezve gazdájuk nagy szeretetét, nagyon ragaszkodtak hozzá. S nem csak okosságuk által tüntek ki, hanem az által is, hogy nagyon jó teherhordó állatok voltak, a mi szintén nem megvetendő jellemzővonás. S ha e két főbb jó tulajdonságot vesszük figyelembe,

már ez is felette megérdemli a velük való jó bánásmódot és szeretetet. A mibe nem is szükköltek. Most miután e nemesfajú lovakat eléggé ismerjük, folytassuk tovább elbeszélésünket.

A csengettyük hangja mind közelebb hallatszott. A utasok már az erdőn vezető útnak a felét megtehették, a mikor a lovak egyszerre csak nyugtalankodni kezdtek. A gazda fel állott a számba és figyelmesen nézett mindenfelé, de semmit sem látott s ismét hátradólva a számba, meghagyta a kocsisnak, hogy hajtson tovább. Alig mentek vagy 50—60 lépésnyire, a mikor a lovak még jobban kezdtek nyugtalankodni, s egyszerre csak megállottak. A gazda most aggodva figyelt és halgatott néhány perczig, s nem eredmény nélkül, mert egy távolról hangzó ordítást hallott. Ezt követte több és ismét több, és mind jobban-jobban voltak hallhatók az ordítások, a mi azt jelentette, hogy mind jobban-jobban közelednek az úthoz. A gazda mindjárt tisztában volt a helyzettel, tudta jól, hogy nehéz harcra lesz, de azért nem csüggedt, hanem elszántan várta be a már-már következő veszélyt. A kocsis tanácsára levették a lovakról a csengettyüket, s zajtalanul tovább mentek. Körülbelül az útnak két-harmad részét tették meg, a mikor az előbb hallott ordítás már egész közel hallatszott, s néhány perc múlva négy vadállat jelentkezett az erdő szélén, vagy 50—60 lépés távolban. A gazda mindjárt tudta, hogy farkasokkal van dolga, de csak az ijesztette meg, hogy tudta, hogy éhes farkasokkal kell küzdenie. Nem is csodódott, a mennyiben ezek az erdőben kóborolva nem találtak semmi prédát, s így mikor hallották a csengettyű hangját, egyenesen arra felé rohantak. A lovak erősen nyerítve, de bátran közeledtek a farkasokhoz, ezek pedig az út közepén várták a szánt. Először a lovakra támadtak mind a négyen, de e pillanatban egy jól irányzott lövés, utánna egy második és két farkas csakhamar vértől elborítva, élettelenül került el a földön. Még két lövés dördült el, de ez a kettő nem volt halálos, hanem csak megsebezte a két életben maradt farkast. Ezek most iszonyu dühvel támadtak a lovakra, de ezek is erősen védekeztek patkóikkal, úgy, hogy mikor látta a két vadállat, hogy a lovakkal nem boldogul, megtámadták a gazdát, a ki vadászkesével elfegyverkezve várta be a támadást. Heves küzdelem folyt, de győzni egyik se tudott. A kocsis azonban észrevette, hogy gazdája erősen kimerült s a harcot nem képes sokáig kiállani, a miért is egy tanácsot adott gazdájának, hogy az egyik lovat kös-

sék valamely fához, s ők a másikkal menjenek tovább és ment-
sék meg életüket. A gazda jónak látta a tanácsot, mivel tudta,
hogy másképen nem menekülhet a farkasok karmai közül. Ele-
inte habozott a tervet keresztül vinni, és tovább küzdött, de mi-
kor látta, hogy ereje lankad, rá szánta magát, hogy egyik lo-
vát feláldozza csak menekülhessek meg a farkasoktól. De melyiket dobja prédául a farkasoknak? Hiszen mindkettőt végte-
lenül kedvelte. ~~Nem tudta elhatározni magát, de~~ az idő nem en-
gedett sokat gondolkozni. A bátor kocsis egy pillanat alatt ki-
fogta az egyik lovat s egy közeli fához kötötte lazán, azután egy
ugrással a szánon termett s gyorsan tovább hajtott. Az ur pe-
dig könyezve még egy pillantást vetett lovára, amaz (t. i. a ló)
még egy nyerítést hallatott s többé nem látták egymást.

.....

.....

Már kiértek az erdőből, s körülbelől még egy negyedóraí út
volt még hátra, a mikor erős lódobogás volt hallható.

Az úr és a kocsis egyszerre mintegy önkéntelenül hátra
néztek s ime legnagyobb meglepetésükre a farkasoknak prédául
hagyott ló vágatott örületes sebességgel a szán felé.

Mintő öröm sugárzott a gazda arcán, a mikor a szeretett
lovát megmentve látta, majd meg-megállva bevárták a már alig
létező lovat. . . . Félórai pihenés után az életmentő ló elfoglalta
régí helyét s tova mentek haza felé, mintha semmi sem történt
volna.

Most nézzük csak mi történt a két farkassal.

A mikor a lovat odakötötték a fához, a két életben maradt,
de megsebesült farkas reá rohant a lóra, de vesztükre, mert a ló
a nagy jég és hó miatt hrosszú és hegyes patkoszegekkel volt
ellátva s ezekkel az amúgy is gyenge, vérvesztett farkasokat né-
hány ütessel elszedítette. Azután pedig egy erős rángatással el-
szakította a lazán kötött kötelet és gazdája után sietett.

Csak másnap tudta ezt a gazda egy utastól, a ki szem-
tanuja volt az erős küzdelemnek.

. . . . Elképzelhetjük, hogy a gazda, a ki ezelőtt is kedvelte
lovát, mennyire kedvelhette most, a mikor életmentőjét látta
bennre. De azért a másikat is nagyon kedvelte, hisz nélküle is
elveszett volna.

Ezen esetből megtanulta, hogy az állatokat kímélni kell és
nem kínozni, mint manapság is sokan tesznek. És valahányszor

látott valakit, a ki az állatokat kinozta, mindig korholta és figyelmeztette, hogy nem szabad rosszul bánni az állatokkal, mert nem lehet tudni, mikor lehetnek azok hasznunkra.

Állatvédelem és állatvilág.

Kitűnő mondások az állatvédelemről.

Nem tökéletes civilizáció az, mely Istennek néma és tehetetlen teremtményeit kizárja az emberek könyörületéből.

Viktoria, angol királynő.

Sok kegyetlenséget követnek el az állatokon. Ez ellen tenni s a könyörületességet kelteni kell. Gyermekeimre akkép iparkodom hatni, hogy érző szívüket az állatokkal szemben is megőrizték. Mi a királyi ház tagjai egytől-egyig hivei vagyunk az állatvédelemnek. En is azon nézetben vagyok, hogy az, aki állatokat kinoz, nem jó ember s nem fog visszariadni embertársai ellen irányuló büntetektől sem.

Károly Lajos főherceg,
a bécsi egyesület védnöke.

Irgalmatlanság és kegyetlenség az állatokkal szemben a szívet megkövítik, a lelket elvadijtják és kegyetlenséget, irgalmatlanságot szülnék az emberekkel szemben is.

Dr. Schreiber Frigyes, érsek.

Jó és nemes emberre nézve nem csak a felebarátja iránti szeretet szent kötelesség, hanem a könyörület oktalan teremtmények iránt is.

Newton.

A műveltség alsóbb fokán levő népek legjellegzőbb bűne az állatok iránti kegyetlenség. Amely népnél ez feltalálható, annál ezt biztos jelül tekinthetjük a tudatlanság s durvaságnak; amely tulajdonságokat még a pompa, a „nemesség“ külső jele sem palástolhatnak el. Az állatok iránti kegyetlenség megkeményíti a szívet az emberek iránt s a valódi műveltséggel össze nem fér.

Humboldt Sándor.

Az élő lények iránti határtalan részvét a jó erkölcs legszilárdabb és legcsalhatatlanabb biztosítója.

Schopenhauer.

A könyörület nem erőltetett érzelem; égi adomány az, mint az enyhe eső, mely a magasból hull alá a földre és kétszeresen áldásos: áldja adóját és áldást hoz mindarra, ki benne részesül.

Shakespeare.

Mindig szolgálunk az emberiségnek, ha tesszük azt, mi
em b e r s é g e s ! *Goethe.*

Kössetek barátságot az állatokkal; teremőjük akarata,
hogy az ember szeresse őket ! *Lamartine.*

Szent cselekmény az elnagyott állotokat azon kinok ellen
védeni, melyeket róluk elháríthatunk ! *Zola Emil.*

Az állatok kinzása ellen fellépünk épp úgy kötelességünk,
mint az embercsemetét minden bajtól óvnunk.

özv. gróf Károlyi Alajosné.

A ki valamely érző lénynek szenvedését közömbösen tudja
nézni, annak lelke kész talaj a gyilkosság gondolatának megter-
mésére; csak az kell, hogy a szenvedély szele a magot oda vi-
gye. *Gr. Apponyi Albert.*

Annak a nemzetnek gyujtanám a miveltiség pálmaágát, a
mely nem éri be többé azzal, hogy gyöngé, védtelen embertár-
sát oltalmazza, a nyomorgót felsegíti, az elhagyottat keblére öleli
hanem kiterjeszti jóindulatát, védelmét és gyámolítását a nálánál
alsóbbrendű, de mégis csak élő lényekre, az állatokra is.

Herman Ottó

Az állatok kimelésére és védelmére szoktassuk a *gyermeket* ;
s majd erkölcsi finomodásának elemét találja meg abban az *ember*.

Királyi Pál.

Az állatok kinzása és a gonosztevők által elkövetett gyil-
kosságok között, ha keressük, mindig feltaláljuk az összefüggést.

Kodolányi Antal.

A ki az állattal kegyetlen, nem lehet emberséges ember.

Ponori Thewreack Emil.

Csak aki az emberszeretet erényével bír, képes részvétele
érezni az állatok iránt is. Mert a ki kegyetlen tud lenni a véd-
telen állathoz, annál embertársai is hasztalan keresnének könyö-
rületet.

B. Büttner Lina.

Ha az állatok védelmét czélozzuk, közvetve az emberek
nemesítését érzük el.

Hauszmann Alajosné.

A czélszerű állatgondozás a legjobb állatvédelem.

Monostori Károly.

A gólya, mint házibarát. A gólyák tudvalevőleg ősszel, eluta-
zásuk előtt nagy gyülekezetet szoktak tartani, melynél legtöbbször
nagyon heves szóharcok folynak. Egy megfigyelő azt az észrevételt
teheti ezeknél a gólya-meetingeknél, hogy a résztvevők két táborra
oszolnak és heves kelepelésük arra enged következtetni, hogy

fontos dolgokról van szó. Talán az uti-tervet állapítják meg, vagy kevésbé kedvelt kollegáikat távolítják vagy itélik el. Néha nagy küzdelmek is láthatók, sőt a választó helyen súlyosan sebesült és döglött gólyák is maradnak olykor-olykor. A múlt év szeptember havában a gólyák már elköltöztek s az egész vidék majdnem madártalan volt. Egy séta alkalmával egy több sebből vérző, nagyon összemarczangolt, de még élő gólyát találtam. Haza vittem magammal, gondosan ápoltam s nagy örömem volt, hogy felgyógyult. Mivel időközben már hideg lett, az istállóban a marhák mellé csináltam neki szalmából helyet, melyet ő aztán fészeknek dolgozott föl. Azóta ő is házi állat, Jancsi a neve, ha hívják megjelenik s kézből eszik. A miat a tavasz közelg, kikivánkozik, különösen esős időben nem lehet megtartani, de azért rendszeresen visszatér. Mikor a gólyák idén visszajöttek s őt a legelőn találták, nagy lármával körülfozták, de azért nem bántották. Futólagos találkozáson kívül semmiképen sem érintkezik rokonaival, idén ősszel sem ment velük és úgy jön-megy a házban, mint egy elkényeztetett gyerek. Fiam, ki őt játszópajtásnak nézi, gyakran csavargónak nevezi, ha tulságosan elmarad. Ilyenkor a legnagyobb mulatságunkra elvonul Jancsi duzzogva fészkébe és még sokáig kelepel előtünk érthetetlen nyelven, vagy mentegeti magát, vagy talán veszekszik. De haragja nem tart soká. Egy darab cukor — mert Jancsi nagyon torkos — teljesen elég kibékítéséhez. Jancsi közkedvelt egyéniség, ő a mi házi barátunk a szó szoros értelmében.

K. S.

Az időjósítás a néphitben. Hanusz István a *Ethnographia* új füzetében az időjósításról írva, a többi közt a következő érdekes adatokat sorolja elő a néphit köréből:

A nép a természet jelenségeiből gyakran következtet az időjárásra. Az állatok országából vett esőjósolatai: Alant jár a fecske. — Álmos a cica. — Beszél a leveli béka. — Bogaras a jószág. — Csip a bolha. — Dühösek a méhek. — Fiekádozik a disznó. — Fürdik a baromfi, veréb. — Fűrész a gyöngytyúk. — Majd megesznek a legyek. — Mosdik a macska. — Nyüzsög a hangya. — Orrít a szamár. — Rikoltoz a páva. — Sokat szól a kakas. — Vackába vonul a pók. — Esőt érez a macska, ha erősen mosdik; ha télen a tűzhöz fordul, mikor tisztálkodik, erős hideg lesz; ha az ajtó felé néz és úgy mosakodik, enyhe időt sejt. De viszonyt szép idő jön, ha kerítésre száll a páva; vigan futkos hátióján a pók.

Saját szervezetéből jöso! esőt a gazda, mikor így szól: Fáj a tyukszemem. — Halottal álmodtam. — Majd leragad a szemem. — Száraz a tenyerem. — Viszket a fülem Élettelen tárgyak viselkedéséből következett a magyar nép és vár esőre, ha tapasztalja, hogy Ledagadt a hordó akonája. — Feszül a ládafia. — Foltosodik a kövezet. — Izzad a só. — Kasza, kapa feketedik. — Kemény a harangkötél. — Lányul a bőrke-szalonna. — Leccsap a füst. — Megcsurran az ablak. — Megereszkedik a húr. — Megszorul a csutara feje. — Messze hallik a harangszó. — Nagyon dübörög a vasutvonat. — Nem látszik a hegy. — Nem sok az esti csillag. — Pipál a hegy. — Udvara van a holdnak. — Usznak a bárányfeihók. Mikor a Tisza fölött a karakatna (Graculus) a nép nyelvén Károly katona madarak nagy számban jelennek meg melyeket «fekete kereszt»-eknek néz a tiszamenti magyar, azt jósolja, hogy harca lesz a vizekkel; mert amint a sáska döghalált, a söprös csillag (üstökös) háborút jelez neki előre: azonképen a karakatna-madár csoportosulása Tisza-áradást. Alsó-Fehérvármegyében a Maros jobboldaltát szegélyező nyugoti havasok hegycsoportja égbetörő kupjai között mindenik falu népének megvan a maga időjós hegye, mely ha füstöl vagy pipáz a szerint rendezi be dolgát a gazda.

A mostoha-anya. Egy erdésztlő a következő megható történetet hallottam. Egy macskának három kis cziczája született. A macska-anyát valami baleset érthette, mert a cziczák születése után két napra eltűnt. Vagy megette a rókáknak szánt mérges húst, vagy agyon lötték, szóval a kis cziczák árván maradtak. Hű kopóm azonban pártfogásába vette, saját kosarába rakta a két napos apróságokat, sőt szoptatta is őket, előzőleg vettük el tőle fiait. Megható látvány, mennyire vigyázott rájuk. Nélküle valószínűleg elpusztultak volna valamennyien. A kutya felnevelte őket s hágykorukban is a legjobb egyetértésben éltek.

P. E.

Jrodalom.

Állatvédelem vallás-erkölcsi és gazdasági szempontból:
 Irta Pákozdy László. — Nyomatott Hódmezővásárhelyen 1908.
 Egy kis füzet áll előttünk, amelyet sok jóakarattal az állat-

védelem nemes eszméitől áthatva irt meg szerzője. — Bár korunk jelszava a humanitás, mégis azt találjuk, hogy az állatvédelem terén vajmi kevés történik. — A közönyt megtörni, az állatok iránti szeretet felébreszteni; az állatvédelem nemes eszméjét mint a vallásból, a hitből kifolyó kötelességet magunkénak ismerni óhajtja a mű írója. Mig a kis füzet első része a bibliából és a koránból kivett idézetekkel iparkodik azt bizonyítgatni, hogy már ősidőktől kezdve az állatvédelem terén még a vallás alapítók is jó példával jártak elől, addig a második rész felöleli mindazt, amit a szerző az állatokkal való okszerűtlen s részben durva bánásmód és tényleges állatkinzás terén tapasztalt. Alaposak megfigyelései, stílusa egyszerű és olvasmánynak annyira érdekes, hogy mindenkinek, ki szereti az állatokat, melegen ajánljuk elolvasásra.

Tartalmából kitűnik az is, hogy különösen az alföldön, rendszeresen divó állatkinzások leküzdésére a hódmezővásárhelyi gazdasági egyesület kebelében külön állatvédelmi szakosztály alakult.

Példáját talán az ország többi gazdasági egyesületei is követni fogják. Függetlenül a kis füzetben felsorolva találjuk az állatkinzások különböző eseteit s a hódmezővásárhelyi gazdasági egyesület állatvédelmi ügyosztályának rendszabályait.

Ezen kis füzet a nevezett egyesület kiadásában jelent meg s kívánatra minden érdeklődőnek ingyen megküldi az Országos Állatvédő Egyesület. (Budapest, VII. Nefelejts-u. 14.)

Jaskó Géza.

1902-re tagsági díjukat folytatólag befizették.

Özv. Aubin Károlyné Kolozsv. 2 K. | Czigler Ignác Kassa..... 2 K.

1903-ra tagsági díjukat befizették.

Kolozsvárt:

Gróf Esterházy Miguel 2 K.
Scharschmidt Györgyné 2 K.

Vidékről:

Br. Apor Istvánné Abosfalva 2 K.
Dr. Gr. Kuun Géza M.-Némethi 2 K.

Virányi István,
az egyesület pénztárosa.

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére

Deák Ferencz-utca II. sz.
kéretnek.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa *Virányi István* úr (Hosszú-u. 9 sz.) címére intézendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár

Egész évre	— — — —	2 kor.	— fill.
Fél évre	— — — —	1 kor.	— fill.
Számonként	— — — —	— kor.	20 fill.

VIII. évfolyam. Kolozsvár, 1903. márczius.

3. szám.

TARTALOM: Az állatok értelmi tehetségéről. *Boér Miklós*. — A fecske-család. *Sebosi Samu*. — Kakasviadatok. *Krenedits Ödön*. — Az állatkinzás elleni törvényes intézkedések. *Pákozdy Lajos*. — Az anya, mint az állatvédelem előmozdítója. — *Állatvédelem és állatvilág*: Rendelet a fókák kipusztítása ellen. — Megöszült kutya. — Reczephordó galambok.

Az állatok értelmi tehetségéről.

— Irta: *Boér Miklós*. —

I.

Sok érdekes megfigyelni valót nyújt az állatok élete s a természetvizsgáló, a figyelmes gazda, a kik előtt az állati élet különböző megnyilatkozásai nem ismeretlenek: megragadó eseteket beszélnek el azokról. A nép között is akad nem egy értelmes gazda, aki e nemű megfigyelésekről sokat tud mesélni; de ezek után nehéz elindulni mert tudni való dolog, hogy a nép szeret nagyítani, megőgyeléseit babonás színezetűek s a csodálatosság mázával vannak csaknem mindig befényesítve. Ám, azért ezen megfigyelésekből is ki lehet bontani az igaz vázát, mely ha mindjárt a lehetetlenség burkában van is, élesen kiténik a művelt ember szeméi előtt.

Mindenki előtt ismeretes dolog ma már, hogy az egyes állatfajok az ismeretlen ősidőktől fogva a fogyásra hajló jelen századig, a fejlődés fokozatának egész hosszú scáláján mentek át. A faji elválás, hasonulás, átöröklés, korcsosodás, keresztezés

mindmegannyi erős fizikai hatás jelentkezett, a hosszú időszakok folyamán, úgy az egyes állatnemek, mint a különböző fajok, sőt egyebek fejlődési viszonyaiban. Pontról-pontra lehetne követni a fejlődés fázisait, az ásatások alkalmával itt-ott felszínre került állati csontvázak tanulmányozásával, melyek míg egyrészt az alak rajzaival ismertetnek meg, másrészt megtanítanak arra, hogy az állat a fejlődés fokozatán mindig haladt, a vadonban, őseréjében nyilvánuló természetét részben levetkőzte-e már *akkor*, vagy még mindig a szabad természet nyugtalan, zabolázatlan gyermeke volt? stb.

Mert az már kétségtelen, hogy a mi háziállataink — egy kis tárczairói szabadalommal fejezve ki magamat — a civilizáció ama magasabb fokára emelkedtek, a hol érzelmeiket, gondolataikat és vágyaikat, a megszokás által szentesített törvények szigorú határai közé kell szorítaniok....

A régi szabadságnak vége van! Sulyos rabigába görnyedt az *ösztön* is!....

Mi kaczagiuk azt az embert, a ki az állatok önkényes cselekedeteinek vizsgálásakor, egyedül az *ösztönszerűséget*, az állati vér erejének öntudatlan működését veszi tekintetbe s figyelmen kívül hagyja azoknak értelmiségét, megtagadja az állatoktól az érzés, a gondolat, akarat és cselekedet között létező összekötő kapcsolatot, az *öntudatosságot*.

Nem akarom ezzel az állítással a nagyképüsködő német tudósok szerepét átvenni s nem akarok rögtön állatnyelvről, hangidomokról s tudná az ég minő magas színvonalra emelkedett erkölcsi érzékről, előre, nagy körültekintéssel kiokoskodott tervszerűségről stb. értekezni; hanem igenis hiteles feljegyzések és a szerzett tapasztalatok útján elmondani egy-két olyan esetet, mely mindenkit meggyőzhet arról, hogy az állatokban is van valami szellemi tulajdon, egy kis öntudatosság és cselekedeteikben fölfedezhető a bizonyos cél után való törekvés. Nem pusztán *ösztönszerűség* a vándor madarak költőzködése s a kik, elvonulásaik alkalmával, figyelemmel kísérik a bolyongó szárnyasokat, nem egy olyan jelenséget tapasztalnak, mely arra mutat, hogy azok a csinos, apró fejek gondolkoznak, terveznek és még *tudnak* is olyan dolgokat, melyekre a tapasztalat tanította meg őket. Az utra készülődés izgalmas napjaiban, az egy fajhoz tartozó madarak gyülekezése, tömörülése, az utirány határozott megtartása, a pihenő helyek gondos megválasztása stb. mind

olyan dolgok, melyek okvet len feltételezik az okosságot, az értelmiséget, szóval, a szellemi tehetség kétségbevonhatatlan jelenvalóságát. . . . A fészek-rakás, a fészek védelme, a fiókák iránt tanusított meleg szeretet, gondosság; a táplálás, a fészek tisztántartására irányuló nevelés, a szárnyas magzatok kibocsátása a küzdelmes életbe, oktatás az élelem megszerzésében, a tapasztalatlan ifjuság védelme a veszélytől, az ellenségtől stb. mind azt mutatják, hogy az isteni erő csodásan, megfoghatatlan titok leplevel borítva, bennök is elhelyezte az étellel, a cselekvő mozgással, a vérrel, az idegekkel, az agygyal elválhatatlanul jelentkező *értelmi tehetséget* melyről, amint *Kossuth Lajos* írta, „*az észlelet kétségen kívül helyezte, hogy az emberben és az állatban nem minőségben, hanem csak fokozatban különbözik. . . .*“

A vadász-ebek, vízslák, általában a kutyák okosságáról mindenki meg van már győződve, annyi erőteljes bizonyíték áll e tekintetben rendelkezésünkre, hogy azoknak elősorolására is egész cikksorozatok megírására adna alkalmat. Az állat-élet jelenségeit megfigyelni tudó műveltebb ember előtt nem ismeretlen dolog, hogy az állatoknak — úgy a szárnyasoknak, mint a négylábuaknak — igen éles *emlékezőtehetségök* van, de e mellett az okos megfontolás és óvatosság is kiváló tulajdonságaik közé tartozik. Házi állataink, sőt az állatkertekben, vadtenyésztőkben tartott vadak is, élénk jeleit adják a vonzalomnak, szeretetnek, indulatosságnak, haragnak, örömmek és bűnnek. Az éles megfigyelő e tulajdonságokon kívül, fölfedezheti az állatok szellemi életének nyilvánulásaiban a sokszor mulatságosan jelentkező *furfangot, ravaszságot és alattomoságot* is, míg aztán a *dacz, a harag, gyűlölködés*, éppen mindennapi jelenség körükben.

Különösen az állatok emlékezőtehetségéről olvasunk érdekes feljegyzéseket s mindennapi tapasztalatainkból is gyarapíthatjuk azt, sok érdekes esettel, melyek mindmegannyi kedves jelenségek, megragagják a lelkünket és gondolkozóba ejtenek megnyilatkozásukkal. E tekintetben egy igen érdekes feljegyzést olvastam egy természettudományi folyóiratban évekkkel ezelőtt; a berlini állatkert tudós igazgatója tette azt közzé szóról-szóra így hangzik: »Nem régen néhány néger látogatta meg a berlini állatkertet. A mint az ott lévő afrikai elefánt öket meglátta, rögtön trombitálni és ugrándozni kezdett nagy örömeben; a zsiráfok udvarukban fel és alá nyargaltak és pedig oly módon, hogy a vendégeket meg kellett kérni, hogy távozzanak, nehogy a drága állatok ma-

gukat izgatottságukban valahogy megsértsék. Még a méltóságos oroszán is meglepetésének sok jelét adta. Az állatok emlékezete régi hazájukra, láthatólag felébresztetett fekete honfitársaik megjelenése által.

Ha több esetet nem is hoznék elő, amely az állatok szellemi életének nyilvánvaló jelenségeit illusztrálja, ez egy is elég volna arra, hogy az ósdi felfogás, mely szerint az állatok teljesen öktalan teremtményei az Istennek s hogy csak az ösztön minden lépésöknek öntudatlan — úgy szólva — mechanikai rugója, teljesen megczáfolva legyen; de a figyelmes szemlélő nem egyszer látja a gondolkozó, tervező állatot gazdasági udvarán, az erdők, mezők legelőin, más irányu cselekedeteiben is

Alig van gazdaság, a hol ne tapasztalnák az állatok ügyességét a *tolvajsgásban*. A szarvasmarhák és sertések között mindig akad egy-egy, a mely legnagyobb furfangjai csapja be a pásztort éjnek idején s míg ő alszik, szépen elszökik s duskál a tilosban. Egy ízben, hogy személyesen meggyőződjem a nyalka béres állításáról, én is vállalkoztam a pásztorkodásra s szóról-szóra bebizonyult az, a mit a béres a bőmbőlő Daruról elbeszért. Az éjszakai pihenőre hajtották s egy csomóba terelték a szarvasmarhákat s miután azok lefeküdtek s lombán hozzáfogtak a kérődzéshez, meleg subánkban mi is leheverésztünk agyepszönyegre. Előbb még beszélgettünk, de aztán tettük magunkat, hogy alszunk. Valóban meglepő a mit láttam! A Daru oly óvatosan emelkedett fel fekvő helyéről, hogy a nagy kolomp, melyet kihágásai miatt akasztottak a nyakába, csak egyet sem kondult. . . . Aztán még óvatosabban osont el, oly figyelemmel téve előre egy-egy lépést, hogy a kolomp nyelve csak ritkán adott egy-egy lágy hangot; de a szőkevény attól is meghökkent, megállott és óvatosan figyelt: vajjon nem vették-e észre gonosz tervét? Oly évezettel néztem végig az okos állat eme expeditióját, hogy mondhatom, miszerint a circusok porondján meglepő ügyességgel gymnastikáló *képzett* rokonai, teljesen elmaradott barbaroknak tüntek fel emlékezetemben, ez óvatos tolvajjal szemben. Figyelemmel kísértük egész addig, míg a kövér csöveket nevelő tengeri táblába besuttant. Ott már nem tudott ügyelni a kolompra s az, minden falat leharapásakor, élesen megkondult. Mikor a béres utánna ment s ezt észrevette a prevaricáló Daru, úgy meghunyászkodott a zöld tengeri közt, hogy még a majszolása se hallott. . . . Bizonyosan egy ilyen tolvaj ökörről dalolja olyan szépen a szilágyi leányi az aratóban :

»Az a hír jött a mezőről, a szél:
Tilosba volt a kolompos az éjjel..
Gazdája is tilosba járt titokba,
Egy szép asszony csalfa szívét ellopta....»

Nó, de azt mondja erre a szerkesztő úr, hogy nem nótázni kell itt, hanem évekkel beszélni. Hát ez is azokhoz tartozik; mert ez a nóta, napnál világosabban mutatja, hogy a nép is tudja, miszerint az állat okos és furfangos. Haészreveszi, hogy a gazdája tilosba ment: ő is elindul *lopni*; keres valami édesebbet, mint a mit a mindennapi élet, a megszokottposíciókon, sokszor nagyon is soványan nyújt.

És még egy másik érdekes jelenség is nyilvánvalóvá lesz a „kolompos“ csatangoló kihágásainak a révén, az t. i. hogy az állat képes erősen megfigyelni a környezetet s amint rájön, hogy szigorú felügyelet nélkül áll, azonnal igyekszik szabadságát benső vágyainak megfelelően felhasználni. E tekintetben egy cseppet sem jobb az embereknél, akik talán még gyakrabban és rosszabb cselekedetekre használják fel egyéni szabadságukat.

Ha a részeges szomszéd két kis riska ökrét látjuk nyugodt tempóban hazaballagni a járomban, a nyikorgó szekérral, anélkül hogy, valaki a megszokott »csalé, hojsz« szavakkal és ostorral nógatná: fel se tűnik. Bekanyarodnak minden veszély nélkül a szűk hidon a kapuig s ott szarvaikkal dörömböznek, hogy bebocsáttassanak; megállanak a kis szalmás ház előtt s várják az általuk már jól ismert következményeket, a kifogást, a jászolhoz kötést és az etetést: bizonyosan közönséges dolognak tartjuk; de ha megtudjuk, hogy a gazda nincs a szekeren s azok az állatok három órányi távolságra magukra hazajöttek, ha megtudjuk, hogy a szomszéd jó távolban, egy erdő közepén holtan maradt le a szekérről s ők egy *csettenés* nélkül kikerülték a veszélyes árkokat, átjöttek a rozoga hidakon, megtették a hosszú utat, a melyen még csak egyszer jártak, egész hazáig, vezető nélkül: minden esetre gondolkozóba esünk és az állatoknak előttünk ismeretlen szellemi világába igyekszünk egy éles betekintést tenni. Felkél bennünk ezer kérdés: melyre határozott feleleteket nem tudunk adni, de egyről meg kell győződnünk mindenesetre az ilyen esetekből, arról t. i. hogy az állatok *gondolkoznak*, bizonyos dolgokat *megtanulnak* és vannak *ismereteik*.....

Az emlősök, melyeknek testi szervezete ismerjük, agyrend-

szerét apróra vizsgálhatjuk, az egész test mechanikai működésével tisztában vagyunk, természetesen az állat-élet fejlettebb fokozatába tartozván: szellemi organismusok is közelebbiől érdekel bennünket. Tudjuk, hogy ez organismus az agy; de aztán egyebet nem is tudunk. Alakulnak-e ott tartós képzetek, fogalmak, érzelmek s minő külső nyomás következtében? — erre nem felelhetünk. Ám, azt látjuk, hogy a szeretet, vonzalom erősen jelentkezik náluk. Ápolójukat, etetőjüket, nemcsak szelíd háziállataink — de még vadaink is — megismerik, azoknak hizelegnek, engedelmeskednek, azt megértik, sőt — mint az ebek — még meg is védelmezik a fellépő veszélylyel szemben Azt is tapasztaljuk, hogy állandó gyűlölséget, vad haragot is táplálnak sokszor megfoghatatlan módon, olyan egyénekkal szemben, akik addig soha sem érintkeztek velök és sem jót, sem rosszat nem gyakoroltak irányukban. Minő benső felindulás, — a vér organismusa, vagy szellemi alkótmányuk lázad-e fel ilyenkor? ideges betegség-e ez náluk, vagy a vadság vér-ingere? — nehéz megmondani. Annyi azonban kétségtelen, hogy a sympathia és antipathia, sokszor elfogadható okok nélkül, náluk is jelentkezik ép úgy, mint — nálunk. . . .

(Vége következik.)

A fecske-család.

A hivatalunk fölött az első emeleti deszka-folyósó alá fészket rakott a fecskepár. Május elején kezdődött a munka s úgy május közepére készen állott a kerek sárvítyiló, melynek kis nyílásán, a már háztulajdonossá vált vidám pár, csicseregve járt ki és be. Házi békéjüket nem zavarta semmi s édes szerelmük június végére gyümölcsött termett. Négy parányi fecske volt a ház legszebb ékessége, s a fecske apa és mama boldog gyönyörűsége.

Azt a csendességet, mely a kötlás ideje alatt honolt a kicsiny fészkekben, — vidám zaj váltotta fel. Pitymalattól, esti szürkületig gyöngéd csicsérgéssel hordták a fecskeszülők apróságai-
 iknak az eledelt. Micsoda örömrivalgás támadt a fészkekben, valahányszor az öreg fecskék hizott rovarral érkeztek a fészek nyílásához. Egyszerre két fecske-gyerek is kidugta fejét és szapora hangon csicséregték:

— Nekem kell, nekem kell!

És az öreg fecske pár fáradhatatlanul hordta az izletes szunyog látoakat az apróságoknak. Csak úgy nőttek, csak úgy töllasodtak s már-már anyányi volt valamennyi. A fecske pár öröme tökéletesnek látszott s már minden valószínűség szerint azon tanakodtak, hogy egy szép napon, mikor ezernyi ezer rovar röpök a verőfényen, kiröpitik onnan drága magzataikat s gyönyörködni fognak bennük.

De hajh, a színes ábrándokat egy reggeli zivatar öszetörte. Elborult az ég; vilámlott, dörgött s a szélvihar sűrű záport csapott be a deszka-folyósóra. Valóságos árvíz folyt végig a hosszú tornáczon s a nyílásokon csorogva hült alá. A fecske-család boldog hajléka felett is volt valamely parányi nyílás, de épen elég ahhoz, hogy a víz ott is beszivárogjon. A fészek ázni kezdett. A szilárdan öszevert sárfal egyre lazult, végre átázott s a következő pillanatban a kicsiny hajlék, derékben megszakadva, — ajázuhant.

Az egyik fecske-fióka a lehulló fészekrészlettel lepottyant a három testvérke pedig a még fennmaradó romokba kapaszkodva, keservesen sirdogált.

Sok vizkárosult volt már az idén mindenfelé, de erről úgy emlékszem a lapok nem is irtak semmit. József, a hivatalszolga azonban észrevette a szerencsétlenséget és jelentést tett a személyzetnek az esetről. Az elnök, a referensek, a jegyző, a közgyám, az írkokok részvétellel jelentek meg a katasztrófa szíhelyén, de tanácstalanul álltunk mindnyájan,

— Szegény fecskék — sohajtotta hol az egyik, hol a másik.

Az elnök észrevette a lehullott fiókat — mely félig ázva didergeit a flaszterkövön. Bevitte a hivatalba az ott ofádkodó kandur szeme elől és az acták mellé tette az asztalra. Az írkok legyet fogott neki — hadd egyék ha éhes. A fecske vagy a bánat, vagy a félelem miatt teljesen figyelmen kívül hagyta a pompás légypecsenyét.

Végre azt határoztuk, hogy a kis szerencsétlent visszahelyezzük a fészek-romba. Kapaszkodjék meg ő is, a mint tud és Isten viselje gondjukat. Itt emberi segítség úgy sem használ.

Egy létra segítségével csakugyan sikerült ennyiben a jótékonyágunk s most már mind a négy vizkárosult testvérke kétségbeesetten kapaszkodott a fennmaradt fészek csekély romjaiba.

Az öreg fecskék, melyek a zivatar elvonulását valamely eresz alatt várták be, — ezalatt megérkeztek, Villámgyorsan röpködtek körül a fészek helyét és éleshangon vészjelt adtak. Ugy csiripeltek, mint mikor ólalkodó macskát, vagy ragadozó madarat látnak. Körül röpködtek az udvart, átvillantak a szomszédságba, mindig sirva, mindig jajveszékelve.

A következő pillanatban az egész szomszédság fecskéje talpon, illetőleg szárnyon volt. Eljöttek a könyvkötőtől, eljöttek a barátok-tól, eljöttek a városházától. Valamennyien gyors repülés közben tekintették át a helyzetet. Nyolcz tíz fecske zürzavaros hangja szólott a romba dőlt fészek körül.

Egyszerre csak eltűntek valamennyien, de már a következő perczben ismét jöttek. De most már nem üres kézzel. Apró szájacskájukban sár-darabkákat hoztak és megkezdődött a fészekrakás lázas munkája. Olykor kettő, olykor három érkezett egyszerre és mindenik gondosan illesztette a fészekhez a hozott anyagot. Rövid idő alatt már egész körben látszott a friss építés nyoma és egy óra múlva a szerencsétlen fiókák biztosan ülhetek helyeiken, annyira haladt a vályogépület.

A munka azonban pillanatig sem szünetelt. Sőt újabb segély csapatok érkeztek. Gondolom felváltották azokat, kik korábban érkeztek, de aztán vissza kellett térni övéikhez.

A fészekrakás gyors munkája közben arra is ráértek, hogy az apró fecskéknek egy-egy rovarral kedveskedjenek, mit azok halk csicssergéssel köszöntek meg.

Estefelé már a munka befejezéséhez közeledett s midőn az alkonyat szürkességgel vonta be a várost, az árvíz által feldult hajlék ismét készen állott.

Halk altató csippenés hangzott ki a fészekből. Talán délszak virányairól regélt bűvös mesét az öreg fecskepár közép európai magzatainak, — vagy imádság szállt a magasba ahoz a nagy Gondviselőhez, a kit ők is sejtének s a ki megsegíti őket is. Meleg napsugárral hevíti át a levegőt, tarka virággal vonja be a mezőket, mely felett boldogan suhannak tova....

És uram, ez nem kigondolt mese, hanem igaz történet, mely az állatok lelki életére vet jellemző világot.

Sebesi Samu.

Kakasviadalok.

Azt hinnők, hogy az ókorból az egész középkoron át húzódo kakasviadalok ma teljesen megszűntek már csupán azon okból is, mivel bármint szépitgették azoknak intencióját, azért mégis a legnagyobbmérvű állatkinzások közé tartoznak, mert hiszen az teljesen mindegy, akár nagyobb, akár kisebb állatok véreznek ei a porondon s több vagy kevesebb vér folyik; de nagyon csalódunk, ha azt hisszük, hogy már vége szakadt ezen utálatos sportnak, (mert hiszen másnak alig nevezhetem.) Korántsem és nemcsak a kevésbé művelt nemzetek és népek üzik, hanem fájdalom, a legműveltebbek is találnak benne gyönyörűséget.

A keletindiai szigetek lakosságára a kakasviadalok különösen manapság gyakorolnak igen nagy vonzó erőt; a nép minden osztálya seregestől tódul a viadalok színhelyére, a mely hemzseg a totalizátoroktól, a kiknél igen jelentékeny fogadások történnek a küzdőfelekre.

Siamban, Sumátrában, Borneóban igen gyakran rendeznek viadalokat nagyobb állatok, különösen elefántok és tigrisek között, hogy teljesen kielégítsék az emberek vérszomját, de csodálatosképen ezek felényire sem bírnak oly vonzerővel, mint a kakasviadalok s azért az élelmesebb vállalkozók ezeket az előadásokat is kakasviadalokkal hozzák kapcsolatba, a melyek azután fénypontját képezik azoknak.

A viadarok nevelése Kelet-Indiában keresetforrását képezi egyeseknek, kik az állatok részére egész kis falut rendeznek be, a mennyiben minden állatnak meg van a saját külön háza és bambusznáddal körülkerített tágas udvara.

25—50—100 házikóból és udvarból áll egy-egy ilyen gyarmat s a traineur naponta reggel és este rendez gyakorlatot a pompásabbnál pompásabb állatokkal és még is legalább egy fél évre van szüksége, míg egy-egy viadort annyira betanít, hogy azt a porondra bocsáthatja.

Az olyan kakasok ára, melyek már 2—3 győzelmet arattak, 60—80 forint, a mi az ottani viszonyokhoz mérten, a hol a legnehezebb napszám nem több mint 20—25 krajcár, mindenestre igen tekintélyes ár.

A kakasviadalokat vagy vállalkozók rendezik vagy egyes törzsfőnökök és előkelők, kiválóbb alkalmakkor, az alattvalók

vagy vendégek mulattatására s egy-egy viadalt már 8—10 nappal előbb hirdetnek az egész környéken s felszólítják a tenyésztőket, hogy illendő bánatpénz lefizetése ellenében, állatjaikkal azon részt vegyenek.

Fogadások, különösen a tenyésztők körében oly magasak történnek, hogy némely tenyésztő, vesztett fogadása miatt kénytelen összes állatjait eladni.

A viadatok színhelye rendszerint igen tágas, bambuszlevelekkel fődött szin, amelynek köröskörül amphitheatrumszerű emelkedése van s pár ezer embert befogadhat.

A szin közepén a rendes cirkuszokéhoz hasonló porond terül el, igen finom homokkal behintve es alacsony deszkafallal körülkerítve.

A tenyésztők viadorjaikat hónapok alatt hozzák s egyenkint bemutatják őket a küzdtéren, mire megkezdődik a fogadás. Majd két-két állatot helyeznek a porondra s egymás ellen úszítják őket, de vigyázva, hogy egymásban egyelőre kárt ne tegyenek.

A viadorok mellén a toll le van koppantva, hogy a rugások jobban érvényesülhessenek. Érdekes látvány, a mint eleinte kifeszített mellel és magasan hordott taréjjal lépdelnek a porondon, majd megpillantva egy mást, mérgesen rugják a port és taréjuk vastagra duzzad. A harc rendszerint azzal kezdődik, hogy egymáshoz igen közel jönnek, szárnyaikkal pár hatalmas csapást váltanak s azután lehajtott fejjel sokáig néznek szembe, mintha megakarnák egymást hypnotizálni.

Majd szárnycsattogás és hatalmas rugások következnek és sarkantyúk nyoma erősen meglátszik a meztelen melleken.

Küzdés közben legfontelmesebb fogásuk az, hogy folyton arra törekednek, miszerint egymás szemét kivágják, mert nagyon jól tudják, hogy a már félig is megvakított állat, eleve legyőzöttnek tekinthető.

A küzdelem eltart 8—10—12 percig s oly hevesen folyik, hogy a viaskodók tudomást sem vesznek a nézők tapsairól, kiabálásukról, csak neveiket hallják, a melyet gazdájuk »hopp le« »hopp le« kiáltásokkal kapcsol össze, így úszítva n őket.

Az egyik fél rendszerint megölve marad a küzdtéren, vagy ritkábban egy-egy szemének, szárnyának, taréjának elvesztése után vérző mellel, melyről a husfoszlányok csüngnek alá, menekül eszeveszetten. Ilyenkor a nézők leköpködik, szidalmazták a szerencsétlent s bizonyára meg is linchélnék a nyomorult állatot, ha gazdája meg nem mentené.

Az oly kakasokat, melyeknek csupán mellük roncsolódott össze, gazdájuk igen gondos ápolás alá veszi, mert az összeforradt hús, mellökön annyira megkeményedik, hogy mintegy vértet képez rajta a későbbi harcokban.

Nem mindig tart azonban hosszasan a harc, mert némely kakas oly tüzesvérű s annyira ég a harcvágytól, hogy oly hevesen támad, miszerint az első csapással halálra sújtja ellenfelét, de maga is elájul, sőt gyakran szintén halva kerül el.

Az elesett állatokat igyekeznek feléleszteni, vízbe dugják fejüket, tollal arakot csöpögtetnek torkukba.

Ha valamely elnyomorodott állat feléled, átadják a legközelebbi buddhista templomnak, hol a többi nyomorék állat, kutyák, macskák társaságában éli le hátralevő napjait a templom előcsarnokában.

Megenni a viadalokban elesett kakasok húsát nem lehet, mert az a dresszura és a viaskodásban túlfeszített idegek következtében annyira megkeményedik, hogy megrágni nem lehet.

Az angolok, kik a keletindiai gyarmatokon élnek, annyira érdeklődnek a kakasviadatok iránt, hogy az ókorban, Pergamumban, a viaskodó kakasok lábaira kötött éles fémsarkantyú mintájára megtanították a keletindiaiakat arra, hogy küzdő állataik lábaira borotva élességű pengéket kössenek s ezen kegyetlen szerszám használatát annyira megkedvelék a malájok, hogy ma már a kakasviadatoknak több mint felét ezeknek alkalmazása mellett rendezik s a szegény állatok valósággal agyon mészárolják egymást a pengéekkel, úgy, hogy a hús cafatokban lóg le róluk.

Akár így, akár úgy, minden finomabb érzésű ember előtt visszataszító ez a csunya, kegyetlen játék s csak azon kell bámulnunk, hogy nem csupán Kelet-India félvad lakói találnak szemléletében valóságos gyönyörélményt, hanem a legműveltebb nemzetek fiai között is akadnak olyanok, a kik legalább is ingert találnak benne. Az angolok az anyaországban már törvényt hoztak ellene; de London külvárosaiban, titokban azért még ma is rendeznek kakasviadokat s a néző közönség ott is éppen úgy, mint Kelet-Indiában »hip-hip hurráz,«
lázban ég, fogad, tapsol és gúnyol a viadal közben.

Csak nemrégiben Párisban, a kaszinóban egy de Lucsenszky nevű lengyel nemes rendezett hosszú ciklusban, nyilvános kakasviadokat, a melyek ellen Francis Maury, a híres tengerész erő-

sen kikelt a hírlapok hasábjain s a melyek ennek következtében a párisi előkelőbb körökben nem is keltettek kellő érdeklődést, valamint nem keltenének a londoni művelt körök előtt sem s azért rendezik azokat ott is a külvárosok lebujaiban, a nép söpredékének gyönyörködtetésére.

Chinában, Siámban a viadalok a legrégebb időkre vezethetők vissza. A nyugati tartományokban már Plinius írja, hogy a kakas csak háborura és állandó viaskodásra született s ezáltal hazájának (?) Rhodusnak és Tanagranak sok dicsőséget szerzett. A második helyet Chalkisz Melosz szigetének kakasai foglalják el. Pergamumban minden évben nyilvános látványosságként egy nagy kakas-viadalt rendeznek s az állatokat előzetesen fokhagymával etetik, hogy tűzbe hozzák őket és verekedő kedvüket felingereljék.

A középkorban a csehek által rendezett kakas-viadalokról találunk sok kútfőnél említést s az azokból származó magas fogadásokról; később az angoloknál honosult meg különösen s több mint bizonyos, hogy a boxolás mesterségét ez a nemzet a kakasoktól tanulta el.

A leghíresebb kakasoknak piaca Hamburg volt, onnan származtak át Angliába és Hollandiába. A fehér kakasok azonban miért, miért nem, a legrégebb idők óta ki voltak zárva a küzdelemből, valószínű, hogy vagy az ártatlanság színezetét respektálták rajtuk, vagy pedig nem tartották oly tüzesvérűnek, mint az egyéb színű állatokat.

Kredits Ödön.

Az állatkinzás elleni törvényes intézkedések.

A legtöbb állam törvénye szigorúan bünteti az állatkinzást, sokkal szigorubban, mint nálunk Magyarországon; az 1879: LX. t.-cz. 86. §-a értelmében, ha büntetik, mely szerint 8 napig terjedhető elzárás és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetés az állatkinzás büntetése;

Bazelben már két hétig terjedő fogház és 100 forintig terjedhető pénzbüntetés;

Genfben 300 napig terjedhető elzárás és 200 forintig terjedhető pénzbüntetés;

Szent-Galenben 1 hónapig terjedhető fogház.

Hollandiában 3—4 hónapig terjedhető fogház és 120 frank pénzbüntetés.

Amerika egyes államaiban pedig 12 hónapig terjedhető kényszermunka (1) és 1000 dollárig (4300 korona) terjedhető pénzbüntetéssel büntetik az állatkinzást.

És hogyha még a legszigorubb törvények daczára is történnek állatkinzások, akkor annak okát vagy a törvény hibás értelmében, mondat szerkezetében vagy az ellenőrzés és végrehajtás hibájában, vagy pedig az állatkinzók szellemi állapotában kell keresnünk. Mert ha a törvény, ellenőrzés és végrehajtás jó és elég szigoru, akkor az állatkinzás elkövetője nem lehet más, mint lelki szegény — neveletlen, vagy eldurvult lelkű, javithatatlan galád ember, vagy pedig örült ... És tényleg fordulnak elő állatkinzások, — ha nem is oly nagy számban, mint nálunk — ott is, a hol egy évig terjedhető kényszer munka és 1000 dollár (4300 korona) pénzbüntetés az állatkinzás büntetése, mert az örültségnek és mániának különböző alakjaiban és fokaiiban szenvedő ember mindenütt van a világon. De ennek fejtegetése már az állatvédelem hatáskörén kívül esik; értelmezése és magyarázása a psychopathologia vagy elmekörtan keretébe tartozik. Mi állatvédők csak a nevelés és a törvény végrehajtásának ellenőrzésével és támogatásával stb. foglalkozhatunk. Ez azonban már az összes emberiséget, a Teremtés minden egyes individuumát és tárgyát felölelő általános szeretet vagy emberi, humanus kötelességeiken kívül hazafiui kötelességünk is, mert *minden nemzetnek* (tehát a magyar nemzetnek is!) *miként egykor a görög és római nemzetnek, hatalma, ereje és jövője csak addig van, míg törvényeit tiszteli és erkölcei meg nem lazulnak.*

S ha ez a nép, nemzetünk, mely a költő szavai szerint — „sziget a népek tengerében“ ... nem gyarapítja magát a „jog, törvény és igazság“ sziklái a kultúra fővenyével; megszűnt a létjoga; aláomossa, előnti a kultur népek tengerének áramlata, mint a hogy elsöpörte a földszinéről egykor a jogot, törvényt és igazságot nem tisztelő erkölcstelen görög és római birodalmakat.

De nem szükséges oly messze visszatekintenünk a múltba, hogy az Aristophanes korabeli erkölcstelenségekre vagy a »panem et circenses«-t kiáltó nép viselt dolgaira mutassunk, hogy miként mulattak, gyönyörködtek azok a czirkusz porondjain vérző ember és állat szenvedésein ... itt van, itt a jelen korban, szemünk előtt játsza el a bikaviadalok porondján szomorú végé

az egykor hatalmas nemzet is, melynek birodalmában a nap soha le nem nyugodott — Spanyolország.

20—25 év előtt, midőn közgazdaságunk és nevelés-ügyünk fontos tényezői, az állatvédelem és humanizmus eszméi nálunk Magyarországon még kellő méltánylásban nem részesültek, az a néhány lelkes apostol, kik a „Büntető törvénykönyv“ (1879: LX. t.-cz.) megalkotásakor közreműködtek, törvényhozói jogaiknál fogva az állatvédelem érdekében felszólaltak, megelégtettek elégedve azzal is, ha mást nem, az osztrák törvénynek erre vonatkozó szakaszát szószерint lefordítva fölvtették, mint a büntető törvénykönyv 86. § át.

Ez is nagy vívmány, hatalmas lépés volt akkor az állatvédelem terén, mikor a sajtó indolentiája nálunk még oly nagy volt minden iránt, mi nem párt-politika, hogy a ki egyébről, — kulturális haladásról stb, szólt, csak süket fülekre talált, sőt mi több, az egyes éleclapok fonák okvetlenkedései miatt még társadalmi uton sem igen merté felemelni szavát senki az állatvédelem érdekében.

Pákozdy Lajos.

Az anya, mint az állatvédelem előmozdítója.

A hogy mind nagyobb előmenetelt teszünk az állatvédelem terén, folyton keressük azokat a módokat s utakat, hogy minél jobban emeljük. Épen úgy, folyton arra törekszünk, hogy bebizonyítsuk, mennyit használ az ember saját magának, ha az állatokat védi. Igaz, hogy hála a nemes állatbarátoknak, már nagyon sok történt ez irányban, azért mégis még nagy munka előtt állunk, olyan munka előtt, melyhez a társadalom minden tagjának segédkeznet kell nyujtani.

Különösen az asszony az, a ki legnagyobb eredményt érhet el. A különböző divathóbortokról és kegyetlenkedésekről ne is beszéljünk, csak azt akarom mint sajnálatos tény felhozni, hogy daczára a sok bizonyítgatásoknak, semmi javulás sem történt.

A gyermekeket legzsengébb korában kell az állatszeretetre oktani, és ki tehetné ezt inkább, mint az asszony, a gyermek anyja.

Bár csak minden anya gondolna arra, hogy nem csak az állatvédelemnek használ evvel, hanem gyermekük kedélyét nemesítik s ezáltal egész fejlődésükre kedvezően hatnak; mert amit az anya a szivünkbe ültet, azt örökségképen hordjuk egész életünkben.

Igy tehát a gyermekszobában is oly fontos az állatvédelem, hogy nem ajánlható eléggé a gyermek nevelés ezen ágának művelése s ne csak mellékesen foglalkozzunk evvel.

Ez alkalommal még egy fontos dologról kell említést tenni, mely, fájdalom, oly kevéssé vétetik figyelembe s ez, az ételnek szánt állatok megölése s a férgek pusztítása a gyermekek előtt. Ez nagy hiba. Gondoljuk meg, hogy egy gyermek az ő gyenge ítélő képességével nem tudja felfogni, hogy némely állatot miért kell megölni s a másikat miért nem szabad megölni. A gyermek ilyenkor csak az ölés kegyetlenségét s evvel kapcsolatban az állat szenvedését látja. S hogy lehet ezt összeegyeztetni s a gyermekkel megértetni, hogy az állatot nem szabad bántani. Nem a legvilágosabb ellentmondás ez? S nem szenved ezen hajótörést mindaz a gond és fáradság, melyel a gyermeket az által szeretetére oktatjuk?

Minden anyának s nevelőnőnek sürgősen ajánljuk ezt a fontos tételt a gyermeknevelés s állatvédelem terén szigoruan megtartani.

A haszon fogja a fáradságot megjutalmazni, s az utódok köszönettel lesznek.

Állatvédelem és állatvilág.

Bondólet a fókák kipusztítása ellen. Az amerikai legye-sült-Államokban a fókavadászat már évtizedekkel ezelőtt olyan mérvet öltött, hogy a kormány komolyan kezd gondolkodni azok fölött a módzatok fölött, a melyek segítségével a fókák kipusztulása megakadályozható volna. Azt tapasztalták ugyanis, hogy az utóbbi időben folytatott kiméletlen pusztítások miatt, a fókák kezdenek kivándorolni a Pribyloff-szigetekről s a fókavadászok ezt látva, új helyükön olyan kiméletlenül öldösték halomra a szegény állatokat, legkivált julius és agusztus hónapokban, mikor a nőstények óriás területen épp fiadzásra

készültek, hogy zsákmányuk ebben az időszakban némelykor a 30.000 darabot is meghaladta. Az Egyesült-Államok halászati főfelügyelője, a ki másfél évig volt utban az ügy megvizsgálására, erre vonatkozólag egyebek között azt írja a kormányhoz intézett jelentésében, hogy a Pribyloff szigetét augusztusban keil meglátogatni, hogy az embernek fogalma lehessen az ottani viszonyokról és arról a képről, a melyet a sziget ilyenkor mutat. A talaj lépten-nyomon lenyuzott hullákkal van tele, melyeknek száma 40—50.000 drb s a hullák között ezrével hemzseg az éhen veszett 2—3 hetes fókakölyök. Iszonyu ez a dögvadászat! A fókavadászok annyira mentek már a kegyetlenségben, hogy öreget és fiatalt, szóval mindent leölnek, a mi csak eléjük kerül. Sürgös intézkedésre kéri fel a kiküldött szakközeg a kormányt, mi nélkül egy évtized alatt — ugymond — teljesen kifog pusztulni ez a becses fókafaj.

Megöszült kutya. Hogy ijedség vagy nagy félelem miatt már több ember hirtelen megöszült, az köztudomásu dolog; de hogy még kutyáknál is előfordul ilyen eset, azt idáig nem hallottuk. A Hugó féle Jagdztg. egyik idej száma közöl erre vonatkozólag egy esetet. Egy magasabb rangu tisztnek ugyanis egy csuf, de rendkívül hűséges kutyája volt. Egyik nap gazdája a közeli erdőbe ment s mialatt gondtalanul sétált, egyszerre csak elborult az ég és óriás vihar támadt. A tiszt nem vetett ügyet az ebre, alkalmas helyre sietett ott a közelben s ott meghuzta magát, mi alatt az ég ugyancsak szórta villámain. Az eb, mely gazdájától eltévedt, csak órák mulva került haza, de egészen megváltozva; a fekete szőrü kutya, de főleg a hátán egészen megöszült. Gazdája azt hiszi, hogy a kiállott félelemtől járt így a kutya.

Recepthordó galambok. Egészen eredeti orvos, mint a Nature c. amerikai lap írja, dr. Wilson Bostonban. Aeskulapnak ez a gondos tanítványa, valahányszor beteget megy látogatni, mindig egy nagy kosár postagalambot visz magával. A mikor megvizsgálta a betegét, egy egészen vékony papírlapra írja a receptet, összehajtogatja és egy galamb szárnyai alá dugja és a galambot szabadon bocsátja. A galamb azonnal hazaröpül duczába, mely egy patika udvarán van. A gyógyszerész elveszi a szárnyas küldöncztől a receptet, melyen rajta van a beteg pontos czime, elkészíti az orvosságot és bicziklis szolgájával azonnal elküldi. Ilyen az igazi amerikai élelmesség, mely a betegnek is hasznára van, ki így gyorsan hozzá jut az orvossághoz, de a gyógyszerésznek is, ki így nagy forgalmat csinál és bizonyára nem feledkezik meg arról, hogy ügynökét, az orvost megjutalmazza.

ÁLLATOK VÉDELME.

fi kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére

Deák Ferencz-utca II. sz.

kéretnek.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú-u. 9 sz.) czímére intézendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár

Egész évre	— — — —	3 kor. — fill.
Fél évre	— — — —	1 kor. — fill.
Számonként	— — — —	— kor. 20 fill.

VIII. évfolyam. — Kolozsvár, 1903. április.

4. szám.

TARTALOM: Tavaszi képek. *B. V.* — Tömeges mádárgyilkolás Olaszországban. *K. L.* — Az állatok értelmi tehetségéről. *Boér Miklós.* — Princz kutyánk naplójából. *Sch. E.* — A gögös ember és a szerény, alázatos állat. *G. S.* — *Állatvédelem és állatvilág:* Az állatvédő angol király. — Az elefánt lelke. — A kibérelt kigyó. — A kutyatartó közönség intézése.

Tavaszi képek.

Most, amidőn a természet legszebb ünneplő ruháját ölti magára s mint egy bájos ifju menyasszony, ezer meg ezer virágba burkolja magát, úgy vágyunk ki a szabadba, a fenséges, az örökszép, a dicső természet csodálatára.

Ilyenkor a természet ölen oly kimondhatatlan, édes érzelem tölti be a szívet, amely érzelem még a legelfásultabb kedélyre is rózsaszirmokat hullat.

Az erdő magára ölti a remény szép zöld színét. Mindenütt fény, mindenütt illat. Ily környezetben azután nem is csoda, ha a már legvégső reményét elvesztett szív is új erőre, új életre ébred. Hisz bárhová tekintünk, környezetünkben mindenütt az élet küzdelmei közepette „bizalom egy szebb jövőben“ tárul fel szemünk előtt.

Ugy elnézem a mellettem levő bokorban fészkelő rigópárt; a kicsinyek már kikelték s az öregek szorgalmasan, fáradhatatlanul hordják övéiknek a táplálékot. Önkénytelenül felmerült előttem a kérdés: vajjon csak-

ugyan az öröklött ösztön megnyilvánulása-e ez?! — Ők is reménylenek s biznak abban, hogy az apróságokat szerencsésen felnevelhetik és időmultával szárnyukra bocsátván őket, azok is folytathatják a fajfenntartás örök törvényét. Pedig ki tudja, hogy a számtalan ellenség rabló-hadjáratai miatt nem-e csalódnak reményökben! — Hiszen máris itt a veszély, közvetlen közelökben. Egy karcsu kis veresbarna állatka, mint egy kigyó, óvatosan kúszik a fészek közelébe. De a vérengzést megakadályozandó, én is közelebb léptem. Erre a kis rabló — más menekülő utat nem találva — egy vakondoktúrás mellett húzódott meg. Óvatosan megközelitem a rejtekhelyét és egy pár ütéssel ártalmatlanná tettem a haszontalan kis menyétet. De mégis megbántam, hogy ebben az időszakban az életét vettem el tőle, mert bár még korainak tűnik fei, de azt, hogy fiai vannak valahol, kétségtelenül észre lehetett rajta venni. Igaz, hogy ezzel sok kis madár életét megmentettem; de hát neki is kicsinyei vannak otthon s azoknak most éhen kell elpusztulniok.

Oh pedig hányszor történik meg az életben, hogy amidőn azt véljük, hogy a legjobb cselekedetet követjük el, lehet, hogy ezzel a tettünkkel másoknak igen sok szomorúságot, rengeteg fájdalmat okoztunk!

A rigópár épen most tért meg eledellel s most vették észre az élettelen menyétet. Hangos visitozással adnak kifejezést csodálkozásuknak és félelmöknek; izgatottan repdesnek a fészek körül. Én is tovább vonulok a zsákmányommal s egy százados bükk meilől figyelem a kis családot. A nyugalom csak nagysokára áll helyre, de az öregek most sem merik itthagyni kicsinyeiket. Izgatottan tekintgetnek jobbra, balra; nem-jön valami új ellenség.

Ime, a madárszívben is otthonos a szeretet. Szeretettel ápolják, védik kicsinyeiket, sokszor, nagyon sokszor odaadóbban, nagyobb szeretettel, mint azt a modern, civilizált emberiség körében többször észlelhetjük; pedig itt a magas értelem, ott pedig csak az ösztön uralkodik.

Magányos kóborlásomban egy magas hegytetőre,

vágás széléhez értem. Innen esik legszebb kilátás a távolban kéklő hegycsúcsokra és az Alföld délibábos rónáira. Ameddig a szem elhat, mindenfelé a fenséges vidék változatos szépségeiben gyönyörködhettem. Keleten kimagaslik a »Vlegyásza« hófedte csúcaival. — Mily ellentét! Ott örök tél, örök halál; itt pedig a megújult élet, a tavasz legszebb pompájában diszlik.

Mily hatalom az, a mely ezt így rendelte!...

Bármerre fordulok, mindenütt édes madárdal fogad. Számtalan madárka ajkiról zeng dicshimnusz az egek fenséges Urához, akinek végtelen bölcsességét magasztalja a legkisebb bogár, az utolsó fűszál is.

Mi akik hallottuk a hervadó ősz utolsó sóhaját, a haldokló természet végső haláltusáját s megfigyeltük a sok szenvedést, a sok fájdalmat, melyet a tél könyörtelen szívvvel nyújtott, kétszeresen érezzük a tavasz által nyújtott kincsek értékét. És átérezzük a kis madárkák végtelen örömét s kicsiny szívökből előtörő himnuszukkal elvegyülve száll fel hálaimánk ahhoz, aki a mindenséget oly végtelen bölcsességgel tartja fenn és kormányozza.

Oh, aki a természetet megfigyeli és azt szereti, az rosszlelkű ember nem lehet. — Itt, a természet fenséges templomában minden csak a teremtő fenségét és bölcsességét magasztalja. Lépten-nyomon oly dolgokat észlelhetünk, amelyek lelki világunkat a hétköznapi élettől teljesen elszigetelik, mintegy újjá teremtik.

Természetes, hogy ehhez érzelem is kell s aki ezt az érzelmet sajátjának mondhatja, az egyszersmind a leggazdagabbak közé is sorolhatja magát; mert *lelkileg* gazdagabb ő annál a milliomosnál, aki, bírjon bár Dárius kincsével, de a magasztosat, a fenségeset megérteni nem bírja...

*

Egyhangú zümmögés^{*} vert fel merengésemből. Egy pár kóbor darázs röpköd virágról-virágra; potrohuk minden mozdulatra csak úgy porzik a virágportól. — A tavasz első ékességei már elhervadtak, de nyílnak helyettök mások, édes nektárt nyújtva lepkének, darázsnak.

Nem messze tőlem a kökénybokrok virágzanak. Távolról az egész egy virágerdőnek tűnik fel; minden kökényág telve illatos, szűzi fehérségű virággal, mintha ezer meg ezer menyasszonyi koszorú volna. A bokrok felett két bohó lepke jár hóbortos tánczot a levegőben; nyilván elhódította őket a verőfény, az illat. De nem sokáig tart a játék, mert egy szemfüles rigó csakhamar elkapta az egyiket.

A másik izgatcttan röpköd ide-oda, keresni látszik a párját, de azután egymaga búsan száll tova az illatos légben.

Most a természetben mindenütt a szerelem a cél, amelyet elérni törekszik a legkisebb bogár is.

A hosszú, dermesztő álom után a fajfentartás az első kötelesség, amely a természet kicsiny gyermekeire háramlik.

S ők küzdenek, fárádnak, szenvednek, hogy e kötelességnek hiven megfelelhessenek. Pedig hej be sokszor zúzza össze minden boldogságukat egy kegyetlen, hatalmasabb ellen!

De ők azért nem csüggednek, mintha csak az emberiségnek akarnának példát mutatni s mintha csak mondani akarnák: »Küzdj és bizva bizzál!«

* * *

A búcsuzó nap utolsó sugarait veti a távoli hegyormokra s a hófödte csúcsok hiborfényben égnek az utolsó csóktól; a Berettyó kiöntései pedig százszorosán tükrözik vissza a búcsuzó sugarakat.

A távolból egy mélabús ének lágy akkordjai hangzanak fel, a krajnai famunkások éneke.

Búcsút vesznek az erdőtől, de csak rövid időre. Igen, mert holnap is és még számtalanszor akarom csodálni a természet magasztosságát, oh mert olyan nagyon szeretem. --- A mélabús krajnai ének kísér el egy darabon, de lassan-lassan ez is szétoszlik és az éj borítja misztikus fátyolát a földre.

B. V.

Tömeges madárgyilkolás Olaszországban.

Örvendetes tudomásul vehetik az állatvédők, hogy ha még nem is nálunk, de a szomszédos osztrák képviselőházban végre felszólaltak az olasz madárgyilkosok utálatos cselekedetei ellen.

A Reichsratnak 1902. évi december 3-án tartott 181-ik ülésén Mgr. Scheicher és társai következő interpellációt nyújtották be:

Dr. Scheicher képviselő és társainak kérdése a nagyméltóságú Belügyminiszter úr és a nagyméltóságú Földművelésügyi Miniszter úrhoz.

A múlt év november 25-én a „Reichspost“ következő közleményt hozta:

Madárgyilkolás Olaszországban. Mantuából értesítik a »Deutscher Jäger« lapnak, hogy a Reggiolo völgyben Gonzaga környékén, Mantuához közel, néhány »vadász« egyetlen háló felállításnál 10,000 seregélyt fogott. Az egész zsákmány összsúlya 10·8 mázsa volt s egy mantuai szárnyas-kereskedő vette meg. Ez a tömeges madárgyilkolás megfoszt minket a kert-, mező- és erdőgazdaságban megbecsülhetlenül hasznos madaraktól. Mit használnak a mesterséges fészkek, nem egy seregély nem fog visszatérni és minden fáradtság, melyet a hasznos madarak védelmére fordítunk, hajótörést szenved az olaszoknak ezen garázdálkodásán.

Ezen a tényen nem lehet kételkedni. Olaszországban tömegesen gyilkolják fecskéinket és egyáltalán a hasznos madarainkat. Miután ezen garázdálkodást csak nemzetközi beavatkozással lehet meggátolni, kérjük alólirottak:

»Hajlandók-e a nagyméltóságú belügy- és földművelésügyi miniszterek mozgalmat indítani, hogy a külügyminiszter az olasz kormánynál közbenjárjon ennek megszüntetésére. *Dr. Scheicher és Társai.*«

Már most kíváncsian várjuk, hogyan fogják ezen felhívást elintézni. Persze már kicsit régen nyújtották be ezt az interpellációt, de eddig nem érkezett a kormánytól semmi válasz. Egyáltalán attól tartunk, hogy vagy semmi vagy pedig oly diplomatikus választ ad-

nak majd az interpellált miniszterek, hogy az egész mozgalomnak semmi haszna sem lesz. Bár csak tévednénk! Mily szivesen beismernénk tévedésünket! Hanem — és ez a fődolog — hogy Olaszország úgy, mint Angolország is, nem csatlakozott a többi nemzetekhez a mezőgazdaságra hasznos madarak védelmében és így nehezen lesz rávehető, hogy az Ausztriából kiinduló intervenciónak engedjen; de feltéve, hogy az olasz kormány ígéretet tenne, még evvel sem lenne semmi elérve, mert ebben a tekintetben — legyünk őszinték — nincs semmi hatalma.

A madárgyilkolás már annyira vérévé vált a népnek, a nyersség és durvaság második természetük és teljességgel semmi fontosságot sem tulajdonítanak az állatvédelemnek Olaszországban, úgy, hogy a kormány, ha latba vetné is tekintélyét, nem érne vele semmit. De ezt nem is akarja, mert a magas hivatalnokok, képviselők, papok és tanítók, kiknek e mozgalom tulajdonképeni vezetőinek kellene lenni, maguk a legbuzgóbb madárfogók és madárirtók. És még egyet: Milyen joggon kívánhatja ezt Ausztria Olaszországtól? Mikor Dél-Tirolban, a Partvidéken, Dalmáciában is nagyban üzik ezt a nemes foglalkozást. Nincs segítség a mi szegény kis barátaink számára, nem várhatunk segítséget egy oldalról sem.

Mégis köszönetet érdemelnek azok az osztrák képviselők, kik érdeklődést mutattak ezek iránt a kedves és hasznos állatok iránt. Legalább felhívták a szélesebb körök figyelmét erre a tünetre, mely oly szomorú világot vet a 20-ik század civilizációjára.

K. L.

Az állatok értelmi tehetségéről.

— Irta: Boér Miklós. —

II.

Egy sajátságos jelenség az állatok életében bizonyos *szin* és bizonyos *szag* iránt való undoruk. Felbőszíti őket és durva, aczélezott idegeiket valósággal megzavarja. Ez nem jelenti ugyan azt, hogy magasabb és finomabb érzékkel bírnak s bizonyos te-

kintetben *izlésök* is ki van fejlődve; hanem igenis arra mutat, hogy az állatok idegrendszerének éppen olyan alkotása van, mint a teremés koronájának s hogy végül a tetszés- vagy nem tetszésnek — a maga rendje és módja szerint — ők is kifejezést adnak. Hogy ezen vélemény-nyilvánítás nem egy gúnyos mosoly, nem egy fitymáló tekintet — s hogy gyakran, a kaczkias menyecskék ríktó köntöse a gangosan bömbölő tehén, ökör, vagy bika szarvain libben, mint foszlányokra lépett zászló — az természetes; de az már szinte érthetetlen, miszerint némely ember iránt egész csorda, ménes állandó haragot és gyűlöletet táplál. Azt is tudjuk, hogy egyes házi állatban az idegesség még nagyobb mértékben ki van fejlődve, mint a századvégi, vértelen, pipogya emberekben, s ezen ideges természetű állat nagy betegségében, saját magában is kárt csinál; de az mégis feltűnő és megmagyarázhatatlan, hogy a legtöbb szarvasmarha a vér-szagtól — különösen a vágó-hidak közelében — megvadul s a legjámborabb, a legflegmatikusabb is megriad, bömböl és pajkos futásnak iramlík. Mindenesetre arra vall ez, hogy az állatok szaglási érzéke jóval finomabb, mint a miénk. És még egyet elvitathatatlanul igazol, azt t. i. hogy a *féltelen*, a veszély érzete sok esetben teljesen alaposan, jogosan lép fel bennök és nemcsak ösztönszerűleg... Én meg vagyok arról győződve, hogy a veszélyes árkokat, látongó mélységeket az állat nem pusztá véletlenségből kerüli el; hanem, mert tudja, hogy az rá nézve bajt hozó, veszedelmes...

Egy érdekes esetet beszélt el nekem az öreg W. L. bátyám uram, a nagy Wesselényi paripáiról, melyeknek egy valóságos *istálló-forradalomra* irányult törekvésük kétségbevonhatatlan, — feltéve, ha igaz. Wesselényi egy kutalyi legényt fogadott fel istállójába, afféle lovászinasnak. A nyalka gyerekeknek semmi köze a lödomitáshoz, de annál több a pajta tisztán tartásához. A mint legelőszőr belépett a fényes istállóba, a nemes vérű állatok azonnal tombolni, nyugtalanzkodni kezdettek, vadul nyeritettek... A főlovászmester sem tudta a szokatlan jelenség okát megfejteni, még akkor sem, a mikor a legénynek az istállóból való eltávózása után, a paripák, mintegy varázsütésre, azonnal lecsendesedtek. Gyakran ismétlődött ez a dolog, míg végre Wesselényi fedezte fel az *összeesküvést*. Benn volt ő is ragyogó zsihói istállójában s gyönyörködött karcsu paripáiban, midőn egyszerre nagy riadalomban törnek ki a nemes ménék. Nyerit, toporzékol, nyugtalankodik valamennyi. Dübörög a jászol, recseg a rács s bomlik a padló

— Mi az ördög lelte ezeket az állatokat? — kérdi a lovászt a ki nem tudott más magyarázatot adni, minthogy „ezt a tempót mostanában egészen felkapták.“ — De hát annak valami okának kell lenni; az állatok semmit sem cselekesznek megfoghatatlan csodából; annak oka kell, hogy legyen. Gyuri, menj csak hozd ki a nyergemet! — szólott a báméskodó lovászlégényhez.

Gyuri kiment az istállóból s a felizgatott ménék rögtön lecsendesedtek, értelmes tekintetök nyugodt és szelid lett. Wesselényi azonnal felfedezte az okot. — Szokatlan a gyerek — szolt s azonnal nyalka lovász-uniformisba bujtatta Gyurit. Ez sem használt. Ha Gyuri a ménékhez közeledett, hol egyik, hol másik oldalba rugta, vagy megharapta. A főlovász már elbocsáttatását javasolta, de sikertelenül, mert Wesselényi mindenkép rá akart jönni a különös jelenség nyitjára. Sok mindent megpróbált, még csak be is párfümoztette Gyurit, hátha valami idegen szag párolog ki a kutalyi legény testéből s ezt nem kedvelik a kényes paripák, — de mind nem használt! A forradalmi hangulat vehemensül kitört, valahányszor Gyuri megjelent az istálló porondján. . .

Végre egy sötét szemüveget bigyesztett a Gyuri orrára a genialis főúr s úgy vitte be paripái közé. . . . A ménék szelíden maradtak; egyetlen nyerítés föl nem hangzott, egyetlen pata nem csapódott mérgesen a porondhoz. . . .

— *A szemedben a hiba, Gyuri* — szólott Wesselényi — *s látod, ezek a lovak hamarabb észre vették, mint mi. . . .* S Gyurinak valóban, valami átható, delejes tekintete volt, valami bántó fény sugárzott ki nagy szürke szemeiből, melylyel önkénytelenül felizgatta a ménék idegeit. . . .

Itt, helyén valónak látom feleleveníteni azt a kedves jelenséget is, mely az I. Wesselényit megindította, midőn kufsteini penészes börtönéből kiszabadulva, ismét a kedves zsidói otthonba térhetett. Hat évi távollét után, a mint belépett istállójába, kedvencz méne a *Filozof* ráismert s vidáman fölnyerített. . . .

— *Filozof, te kibékítettél sorsommal!* — szólott Wesselényi s átölelte a nemes állat sörényes szép nyakát. Ám, de Wesselényi is ráismert kedves paripájára; mert a hosszú idő alatt hű ápolója volt, a zsidói kastély nagy lelkű urnője, a magyar aszszonyok mintaképe: *Cserey Heléna*, a ki a nagy gazdaság minden terhét, gondját viselte a szomorú idők alatt. . . .

Bezzeg nem ismerte meg br. *Jósika Miklós* az ő *Hayde*-jét, pedig csak néhány hétig voltak egymástól távol. Ezen nem is

lehet csodálkozni; mert a magyar regényírás úttörője, a ki teljesen indokolatlanul háttérbe szorul a mai gyenge genie ek tartalmatlan pikantériával szemben: nem sokat gondolt *szurdoki* gazdaságával. Elhagyatott uradalom volt az; a Muzsák által leiken csókoltt nemes grófnak egyetlen kedves jószág a *Pegasus* volt, az a szárnyas, fellegekben járó, napsugarakkal élő nyalka mén, melynek abra a honszerelem és a nemzeti lelkesedés volt. A többiekkel nem is gondolt a nemes báró, aki hű barátja lelki rokona vala a zsidói szellemi Titánnak s ideje java részét ott töltötte a Wesselényi »Fácános«-ában, »Vadaskert«-jében — nem a szó gazdasági értelmében vett *váltó gazdaságot* tanulmányozza (melyet hazarészünkben a nagy Wesselényi honosított meg); hanem azt a szellemi nagy tőkét *forгатmányozva*, melynek műveletében a nemzeti Genius gazdagodik, de — különösen akkor, a nemzeti ébredés hajnali korszakában, — maga a gazda, *koldusodott*... A *Hayde* is köczosan, bocskoros patával akár mint egy szurdoki oláh; bozontos sörénnyel, mint egy havasi mócz, sárosan, piszkosan, mint egy tolvajkodó cigány csatangolt a szurdoki kurián; a füzesek közt, a Szamos bozótjaiban. »Bogáncs volt a vakarója, tövis-bokor a kefeje (vagy megfordítva); friss harmat a mozdatója, vadbükköny az estebédje... « Azt mondják, *Vörösmarty* énekelte meg így a szegény mokány-lovat

Ily elhagyatott állapotban látta meg Wesselényi, a ki megszánta s fényes istállójában rendszeres nevelésben részesítette a Haydét. A mikor báró Jósika meglátta a nyalka kis állatot s feléje közeledett — nagy dicséreteket »*rakva rá*«, — a ló fölnyeritett és megismerte régi gazdáját.

— Te Miklós, ez a ló olyan barátságos hozzám, mintha csak együtt irtuk volna „Abafit.“ Add nekem, mert ez *megért engem*....

— Szomorú dolog, hogy ezek az állatok jobban megértnek bennünket, mint *mások*.... felelt Wesselényi szomorúan s a kis mokánylovat visszaajándékozta Jósikának, a ki csak nagy későre tudta meg, hogy az tulajdonképen *az övé volt*. Akkor mondotta a nagy regény-költő, hogy »nem hiába festik a Pegasuszt szárnyas lónak; mert meseszzerűen nagy benne a multakrai *emlékezés* és sohasem megy — *hátra*, mint a nép....«

Egész sora következhetnék itt az érdekes fejegyzéseknek, de csak ezen kedves dolgokat akartam felsorolni, mint tárgyamhoz illőket s most, még néhány megjegyzéssel búcsút veszek e becses lap olvasóitól.

Mennyivel nehezebb s igazi türelmet igénylő munka az alsóbbrendű állatok életnyilvánulásainak megfigyelése s mégis a méhek, hangyák, pókok, prűcskók stb. életmódjáról köteteket irnak a tudósok. És mégis azon apró lények szellemi tehetségéről is szó esik! Meglepő dolgokat olvasunk naponta a méhek, hangyák társadalmi életéről, életrendjük szigorú megtartásáról s még ezen parányi lények világában is: a létérivaló küzdelem hatalmas sokadalmáról... A hangyákról a philadelphiai tudományos akadémiában *Melook* lelkes csudálatos dolgokat beszélt el s a komoly buvár előadásából megtudjuk, hogy *Texas* államban valóságos talentumok ezek az igénytelen rovarok. Telepítvényeik körül minden gyomot kiirtanak és azok helyére — sokszor távolról — oly fűnemeket ültetnek el, melyeknek magvaik nekik kedves táplálékul szolgálnak. Ezen beültetett ágyak aztán általuk gyomláltatnak és a növényeket megvédik a pusztító rovarok ellen....

Bennünket is érdekelhetnek a mi házi állataink, legalább annyira, mint a texasi hangyák....

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Princz kutyánk naplójából.

Én tudniillik nagyon gondolkodó kutya vagyok és szükségét éreztem annak, hogy élményeimet leírjam. Azt beszélnek rólam, hogy egész nap alszom, pedig szó sincs róla, csak megfigyeléseket teszek nagy csöndesen és gondolkozom. Ugy érzem, hogy félreismernek, különösen a ház gazdája, de erről majd később mesélek. Először meg kell jegyeznem, hogy gyermekkorom és fiatalságom nagyon szomorú volt. A napvilágot egy sokgyermekes háznál pillantottam meg először, és lehetetlen leírni, hogy mit szenved egy szegény fiatal kutya, ha kedves gyermekkezek egész nap czibálják, fülét, farkát húzgálják. Ez időtől datálódik ellenszenvem a gyermekek iránt és soha ki nem irtható bizalmatlanságom az emberekkel szemben. Tudvalevőleg a gyermekkor emlékei örökké megmaradnak. Így volt ez nálam is. De mikor letelt már gyermek- és ifjúkorom és már sehogy sem

akartam a tréfát érteni, ha nem tudtam elég hamar a divány alá mászni, bizony a gyermekek felé kaptam, ezért elhatározták, hogy túladnak rajtam. Egy hölgy jelentkezett, kifizette áramat és egy kocsin elvitt. Szomorú előérzetem volt! És ah, mennyire beteljesedett minden. A mint megérkeztünk otthon, mindjárt egy kádba dugták, szappanoztak, dörzsöltek, fésűvel és ollóval jól megdolgozták fehér göndör bundámat. Még sohasem fürdöttem, mert ha előbbi gazdáimnak ilyenféle szándéka volt, mindég idejekorán megszöktem előle. És még hozzá fésültetni és megnyíratni! A fésülködés még megjárta, sőt később még szerettem is, hanem az ollótól mindég irtóztam s mindég fájdalmas kiáltásban törtem. ki, mikor merényletet intéztek dús fürtjeim ellen. Daczára, hogy megvolt az elégtételem, hogy t. i. ápolónőm mindannyiszor jidében összerezsent, még sem tett le erről a szokásáról, s addig fésült és nyírt, míg véleménye szerint csinos és rendes nem lettem. Akkor hóna alá kapott, a pályaudvarhoz hajtatott és magának és nekem jegyet váltott és egy közeli nyaralóhelyre útaztunk.

Este volt, midőn megérkeztünk. Asszonyom egy hálószobába vitte, hol egy ágyacskában egy aranyos kis leányka ült és karocskáit felém tárta. Ágyába tettek, ő mindjárt csókolgatott, czirogatott, nevem után kérdezősködött. Mindent engedtem magammal történni, hiszen el voltam kábulva a változatos benyomásoktól mindjárt el is aludtam, nem tudom már az ágyon-e vagy az ágy alatt, de én mélyen és jól aludtam.

Másnap tájékoztam már magamat egy kevéssé a családban. Ez állt: az apa, anya, nénéi és a kis lányból. Mind a négyen nagyon barátságos és nyájásnak látszottak, csak a háznak két vendége, egy úr és egy hölgy okoztak nekem szívfájdalmat. Az asszony mindég az irtózat egy nemével nézett reám és felém rugott, ha közelébe jöttem, a fiatal ember meg folyton kísérletezett velem és kipróbálta ügyességemet. Így tarka holmiból kantáratot készített nekem és rá akart birni, hogy egy baba-kocsit huzzak. Oly kellemetlennek mutatkoztam, mint csak lehetséges. Rendesen kidobtam a babát és árkon-bokron vágattam, magam után húzva a kocsit. Csakhamar el is értem, a mit akartam és békében hagytak. Elhatároztam tehát, hogy mogorva és visszavonult leszek ezután. Sem veszekedéssel, sem jó szóval nem bírhattak rá, hogy a divány vagy a szekrény alól előbujjak; gyakran láttam innen, hogy az egész család engem keres és már búsultak is, hogy elvesztém, vagy elfloptak. Egy szép napon megjelent asszonyom

kötéllal kezében s mielőtt még rosszat sejtve elszökhettem volna, már nyakamon volt a hurok és ha hívására nem követtem, erőszakkal hurczolt maga után. Ezt addig ismételte, míg én megtörve engedtem és magamtól mentem. Így oktatott arra, hogy vele nem lehet tréfálni és legalább vele szemben engedelmesnek kellennem. Mivel jól gondoskodott rólam, ételt s italt adott, megengedte, hogy a diványon mellette fekhessem, megszerettem és kezdtem tőle legkevésbé félni. Bár sokszor megbántott holmi apróságokkal, pl. mikor körmeimet vágta, a mihez sehogys tudtam hozzá szokni, ha nagyon hirtelen tolta elém ételestálat, vagy azt kívánta, hogy közvetlen mellette egyem, stb. Érzékenységet úgy mutattam, hogy hátrálva a divány alá bujtam és csak mikor ki sem ügyelt rám, bujtam elő s gyorsan elköltöttem ételtem. Néhányszor kényszeríteni akart, a mennyiben megragadott és a lenézett ételt szájamba akarta tömni, de ez alkalmakkor én lettem a győztes és semmiféle hatalom nem bírhatott reá, hogy akkor egyem, mikor nem akarok.

Lassanként leküzdöttem bátortalanságomat és barátságosabb lettem; csak a háziúrtól féltam még mindig. Mikor hangos szóval, talán a legjobb szándékkal is, rámkiált: »Princi gyere!« szivem mélyéig megijedtem és elbujtam. Akkor szidott persze »buta kutya«, „barom“ és hasonló nevekkal illetett, de ez nem változtatott semmit kölcsönös helyzetünkön. A kis leány mindig kedves és szívélyes volt velem, az a kinos érzésem volt, hogy nem vagyok hozzá illő játszópajtás, daczára, hogy kedvéért kicsit megfélékeztem ellenszenvemet a gyermekek iránt. De sokszor öntudatlanul is örömet okoztam neki, egyszer hallottam például mikor azt mondta anyjának: »Mama, Princi szeret! Épen most kérdeztem: Princi szeretsz? És ő igent intett fejével.« De azért ki is kapott néha miattam. Az a furcsa szokásom volt, hogy mindjárt vonítottam, még ha nem is bántottak, sok szenvedésem által idegessé lettem. Egyszer kevésbé gyengéden tett le a földre, mire a ház úrnője ijedten berohant s abban a hiszemben, hogy a gyermek kinezott, megverte őt. Ez fájt nekem, és ez idő óta le próbáltam idegességemről szokni, de fájdalom eddig még nem sikerült.

Igy multak az évek s ez idő alatt a nénihez is különös kötelék fűződött. Ez kevés ügyet vetett rám, nem tett velem se rosszat, se jót, s ezt szerettem épen, mert csekély személyemre fordított minden figyelem csak megijesztett és hálát adtam Isten-

nek, ha egy nap elmúlt, hogy velem nem törődtek. Csak egyszer, mikor az utcán találkoztam vele és ő nem vett észre, akartam észrevéeteni magam, s megrángattam ruháját. Ennek örült s dicsért is érte, a mire büszke voltam, különösen mert gazdám is hallotta. Ezután nemsokára hálótársának és őrzőjének szemelt ki, erre a kitüntetésre büszke is voltam. Minden este kényelmes, meleg fekhelyet készít nekem és csak akkor elégedetlen, ha éjjel nyugtalan vagyok s járkálok. Pedig egy kutyának is vannak gondolatai, melyek nem hagyják nyugodni, nyáron pedig azok a bizonyos bogárkák jelentkeznek, a melyek a legbékésebb kutyát is felkergetik! Ezt ő persze nem érti s ezért szid éjjelente.

Igy már nyolcz éve vagyok a családnál s alaposan meg is öregedtem. Egyik fogam a másik után potyog s a korral járó hizás is megkeseríti életemet, hiába, érzem, hogy nem vagyok olyan mint ifjú koromban. A leányka már felnőtt és mind jobban megszerettem, mert már most nem kíván olyat tőlem, mint gyermek korában, a mire nem vagyok képes. Már nagyon megszoktam ezt a családot, élvezem békémét és nyugalمامat.

De hát nincsen rózsza tövis nélkül, mondja a péidabeszéd. Az én nyugodalmas életemet is megzavarták; asszonyomnak egy fiatal kutyát ajándékoztak, ez a „Puck“, mert így hívják zökkentett ki nyugalمامból. Ez huz-von, fülemet cibálja, ki szeretne turni kedvencz helyemről, a dívány sarkában, szóval megkinoz minden nap. A család ugyan igyekszik megóvni jogaimat, különösen a leányka, kinek kedvencze maradtam s ki szigoruan ügyel, hogy ne én huzzam a rövidebbet, de azért vége a nyugalمامnak.

Életem további folyását megírom; még szellemi erőm teljes birtokában vagyok és csak azt kívánom megjegyyezni, hogy nem vagyok álomszuszék, hanem gondolkodó lény.

Sch. B.

A gőgös ember és a szerény, alázatos állat.

A felfuvalkodott ember igazságtalan módon akar az állat fölé emelkedni, mert azt hiszi, hogy magasabb fokú intelligenciája feljogosítja őt az alacsonyabb intelligenciájú állatokat lenézni.

Nagyban hozzájárul ez a gőg, hogy az állatkinzást jogos dolognak tartják

Az emberiség ezen joga, bármily enyhe formákban jelentkezik is, határozottan kétségbe vonandó.

Hisz az ember és állat, mint természeti lények, ugyanazt az állást foglalják el, úgy, hogy az embernek nincs semmi oka, magát az állatok fölé helyezni.

Föld, levegő, víz, fa, stb. úgy az állat, mint az ember szemében visszatükröződik. Ép úgy, mint az emberek, az állatok is örülnek a napfénynek; ép úgy szeretnek és gyűlölnék, ép úgy táplálkoznak és alszanak.

Az a gondosság, a melyet az állat gyermekeinek nevelésénél mutat és még a leggyávabbat is felbátorítja, hogy érettük élet-halál harcot vívjon, még sok emberi anyát is megszégyeníthet.

Az emberi gőggel szemben áll az állatok szerénysége, mely már a teljesen megszokott alázatosságban nyilvánul.

Különösen a háziállatoknál észlelhető ez, kiknek az ember legtöbbet köszönhet.

És a helyett, hogy a gőgös ember hálából a szerény, alázatos állatokkal emberségesebben bánnék, hálátlan, mert állataival embertelenül bánik, erőiket a kimerülésig használja ki és e mellett még kinozza is!

Szégyenfolt ez az emberiségre!

Bárcsak meggondolná az emberiség, mit köszönhet az állatvilágnak!

Az egész erkölcsi fejlődés az állatvilágból¹ nyeri származását.

Az egyes ember meg éppen képtelen állat nélkül fentartani magát.

Mi maradna meg az embernek, ha az állat kimaradna a természet háztartásából?

Ő maga aligha állattá nem válnék!

Ezek az érvek rábirhatnák az emberiséget, hogy kicsit

alábbhagyna felfuvalkodottságával és a szerény, alázatos állat iránt több szeretetet, nyájasságot, szánalmat és könyörületet tanusítson!

Ha az ember leereszkedik szánalmában az állathoz — ez által magasabb lesz az emberek között.

G. S.

Állatvédelem és Állatvilág.

Az állatvédő angol király. Mint az angol lapok írják, a király lisszaboni utazásának egyik programpontja volt egy nagyszerű bikaviadal. A király úgy intézkedett azonban, hogy ezt töröljék, mert ő mint az angol állatvédő egyesület elnöke s lelkes állatvédő, azon részt nem venne. Akkor fejlődnek és virágoznék minden országban az állatvédelem, ha valamennyi uralkodó az angol király példáját követné s az állatvédelem nemes ügyét magáévá tenné. *E.*

— **Az elefánt lelke.** Egy angol ujságba érdekes cikket irt E. J. Cornish természettudós, a ki már husz esztendeje tanulmányozza az állatok életét. Ebben a cikkben a tudós valóságos meghatottsággal szól az elefántról, a melyet az állatok világában a jóság, az érte messég és a hűség példájának dicsér. Teljes mértékben igazat ad az indus közmondásnak, a mely azt tartja, hogy az elefántnak két szive van. Tömerdek érzés van ebben az ormótlan, nagy állathban, a melyről már több esettel bebizonyították, hogy nem testi szenvedés, tehát azt lehet mondani: lelki kín is meg tudja ölni. Annyi bizonyos, hogy nincs állat, a mely például a gazdáját oly észrevehető nagy fájdalommal tudná gyászolni, mint az eiefánt. Hogy az elefánt gondolkozik és hatalmas testét egy majdnem emberi módra kifejlett lelki élet törvényei dirigálják, azt teljes meggyőződéssel erősítgeti az angol tudós. Hivatkozik egy kollegájára, Sir Harry Johnston-ra, a ki évtizedeken át tanulmányozván az elefántot, szintén hasonló következtetésre jutott. Ez is az érzéseknek szinte emberi fejlettségét tapasztalta az elefántba és azt állítja, hogy egy két esztendős elefánt értelmessége akkora, mint egy hat esztendős gyermeké. Szerencsére ezen a koron túl a fejlődés aránya

már változik, mert hisz ha így tartana, egy harmincz esztendőös elefánt lefőzne minden akadémiát.

A kibérelt kigyó. Twain Mark, a híres humorista, legujabban Uj-Seelandban tartott felolvasásokat. Az egyik alkalommal a »Prohibition«-ról, vagyis arról a törvényről beszélt, a mely a szeszes italoknak elárúsítását tiltja. Twain elismerte ugyan, hogy ő híve ez intézkedésnek, de kénytelen volt kijelenteni, hogy igen kellemetlen oldala is van, a minek igazolásául a következő jóízű történetet mondta el:

Pár évvel ezelőtt a távol nyugaton egy igen derék legény került olyan városba, a melyre nézve a tiltott törvény érvényben volt. Korcsmát keresett, de azt mondták neki, hogy sehol sem kap innivalót, csak a gyógyszerésznél. A derék fiú tehát elment a patikába és innivalót kért. A patikus erre így felelt:

— Orvos rendelete nélkül nem adhatok önnek semmi-féle italt.

A szerencsétlen legény tovább esedezett:

— Szomjan halok és nem érek rá orvost keresni.

— Ugyan én nem segíthetek a baján, felelt a patikus: — alkoholtartalmú italokat csak sürgős esetekben adhatok, különösen akkor, ha valakit mérges kigyó mar meg.

— Hol van ilyen kigyó? kérdezte a szomjuságtól megkínzott.

A gyógyszerész megadta neki a kigyó czimét és a legény oda futott, hogy megmarassa magát. Nemsokára azonban újra visszajött, de most már hörgött a szegény.

— Az istenért adjon egy kis pálinkát! A kigyó nem marhatott meg. Már hat hónapra van kibérelve.

A kutyatartó közönség intésére párisi lapok különös dolgokat beszélnek el a legujabb Londonban kigondolt »trick«-ről. Egy párisi hölgy Londonban nagy áron vett meg egy kicsi, igen szép, ritka fajtájú kutyát. Visszaérkezve Párisba, észreveszi, hogy a gondosan őrzött állatocska beteg. Az előhívott állatorvos megmegnyugtítja a hölgyet, egy varrásra mutatva kedvencze bőrben: csak ki kellett bontani azt, mire a kis kutya, melyre mesterséges bőrt, húztak a saját bőrében vigan és boldogan ugrándozott a szobában. — Egy másik urinövel meg az esett meg, hogy iczi-piczi angol kutyácskája megszabadulva hasonló hamis bőrből, patkánynya lepleződött le.

ÁLLATOK VÉDELME.

fi kolozsvári állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére <i>Deák Ferencz-utca II sz.</i> kéretnek. Előzetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa <i>Virányi István</i> úr (Hosszú-u. 9 sz.) eszímére intézendők.	Tagoknak tagsági díj fejében jár. <i>Előfizetési ár</i> Egész évre — — — — 2 kor. — áll. Fél évre — — — — — 1 kor. — áll. Számunként — — — — — kor. 20 áll.
--	---

VIII. évfolyam. Kolozsvár, 1903. Május. 5. szám.

TARTALOM: Isten madarai. *Andronicus*. — Egy merész lövés. *Herman Ottó*. — Madaraink téli tartózkodásukon. *F. L.* — A szürke medve. *Kardosné Szabó Amália*. — Miért költöznek a madarak. *E. E.* — *Állatvédelem és állatvilág*: Állatok barátsága. — Dominózó kutya. — A teknősbéka esze. — 1902-re folytatólag és 1903-ra tagsági díjukat befizettek névsora. — Kérelem.

Isten madarai.*

Irtá: *Andronicus*.

A mult havi óriási hózivatar közt fagyos, szeles, kietlen napfényben érkeztek meg Budapestre az idei első fecskék.

Ah, mint fájt szegénykékért a szívem.

Kétségbeesetten keringtek a Gellért déli lejtője fölött, a böhavazott virágzó fak körül. Fájdalmasan visszatetsző, hazug látvány volt az alma- és körtefák ága-boga kettős hóréteggel nehezítve. Az első hórétég a temérdek eleven szüzfehér virág. A második a valóságos halotti hó, mely e virágzásra rakodott s üres, kékes fehérségével vált emennek mélyebb, melegb sárgafehérségétől. Es a szegény kis fázó fecskék a metsző északnyugatiszél otromba nekibödülésével viaskodva, nyilván azt kérdeztették csapongó keringésükben, mi ez, *Uramtia*, mi ez?

Kékhátú, fehérhasu molnár-fecskék voltak ezek, a kiknek teste nem olyan karcsu és farka nem olyan hosszán, finoman villás, mint a legszebb fajtaé, a füstli fecskéé. Ugy tudom, könyvből is, tapasztatból is, hogy a legszebb fajta, a füstli fecske, in-

* A *Magyar Nemzet* április 15-iki számából.

kább csak falun és pusztán fészkel, a hol az ember nem építi be rideg kővel s hideg üveggel a háza minden nyílását. A városok téglás, köves, üveges, kemény világának csak a sokaságos molnár-fecskéből jut. Azok a még jobb építők, míg a füsti fecskék a kedvesebb tolakodók. Ezek befurakoznak a falusi pallérhagyta nyílásokon az emberi építkezések meleg belsejébe, a hol a fedetlen fél-fecskefészkek is megteszi. A molnár fecske beéri a városi párkányok, ereszek és falzeg-zugok nyújtotta bázisokkal, melyekhez tökéletes, fedeles gömbfészket tapaszt s ajtót hagy rajta a ki s bejárhatás végett.

Tehát a városlakó, kevesebbé eszményi molnár-fecskék voltak azok, a kiket a múlt hó 19-ik napjának fágyos, szeles délelőttjén megérkezni láttam. Különb, hogy ne vétsek e szegény másodrangú városi fecskék ellen, megállapítom, hogy ezek nemcsak a jobb kőműveskéek, hanem színre nézve a szebbek is. A büszke, arisztokratikus *agrár*, a füsti fecske, mindössze kecses formáival s még nyilalóbb röptével különb.

Hanem, ugy olvasom az *agrár*, a füsti fecske előbb érkezik, mint a városlakó. Tehát, ha a múlt hó tizenkilencediki zordonságban már a molnár-fecskék is itt voltak, akkor a füsti fecskék künn, a vidéken már a tizennyolczadiki s a még előbbi rettenetes napokat is itt érték. Óh, mily keserves lehetett nekik! Mennyit szenvedhettek!

De rettenetes lehetett a molnár-fecskék hazautazása is. A kiket tizenkilencedikén én láttam, azoknak valahol a Karst felett köllött a tizennyolczadiki rémes hó-örkánon keresztül vergődni. Mennyi hullhatott le kimerülve, agyongémberedve, különösen a még gyengébb ifju s a már gyengébb öreg nemzedékből.

Tavaly úgyancsak április tizenkilencedikén láttam az első fecskéket. Akkor még nem igen tudtam a két faj megkülönböztetéséről. De, mert a tavalyi elsőket künn a Rákoson figyeltem meg, mikor a Pascal-malom felé újra birtokukba vettek egy régi fészkekkel teli tapasztott istálót, a mai tudományommal azt vélem: azok füsti fecskék voltak.

Az a tavalyi fecske-érkezés valami gyönyörű volt!

Előbb egy-két váratlan fekete villanás a tiszta kék tavaszi ég magasságából le a Rákos gyöpszinéig. Egy pillanatig szinte a gyöp színén uszik az egy-két fekete pont, aztán hullámvonalban megint magasra csap. És végül ott leng, ugyszólván csak ott csüng a levegőben... Igen, igen! Ezek fecskék! Az első fecskepár!...

De rövid vártatva már egy egész csapat kering, czikázva, lejtve, a levegőben játszodva, egy tanyai istálló felett. Majd egy, majd két és több kémszemlész lecsappan a magasból s besurrán az istálló tört ablakain. Mihamar megint kisurrán s fölvég a csapathoz, a magasba. Jelenti alásan, hogy a régi fészkek az istálló bizalmas, állatgőzös, kellemetes melegében rendben vannak. És erre egyszeriben lerebben az egész csapat s száll ki s be az istállóablakokon csapongó telhetetlen örömmel, majdnem rajozva, sűrűn, akárcsak a méhek a köpü-nyílás körül. Öt percz mulva már az istállóbeli fészkek mind egytől-egyig el van foglalva, meg van szálva egy-egy csicsse-rgő, boldog fecske-pártól.

Vajjon igaz-e az a közhit, vagy tán tudományos tétel, hogy ezek a régi fészkek valóban éppen azoké a fecskéké voltak az elmúlt őszön, a kik most beléjük szálltak?

Jóleső gondolat, hogy: igen. De a magamféle megálgató-dótt kétkedő, híján lévén a biztos tudománynak, sokszor olyan rosszat is gondol, hogy: — hátha nem? Hátha csak úgy van az, hogy a fecskék ősszel általában délre verődnek, tavasszal meg általában ide északabbra, — s az már csak esetlegesség, hogy melyik fecskeegyen, melyik csapattal hova kerül? A melyik csapat előbb ér hozzánk, az ellepi a nálunk készen talált tavalyi fészkeket, nem kérdezve, hogy ki építette azokat s kire vannak írva a fecske-telekkönyvben?

A ki nemcsak olyan tudatlan madárkedvelő, mint magam, hanem avatott ornitológus, az bizonyára tul van már az efféle kétségeken. Sőt, ha azt a csodát veszem, a mit én is bizonyosan tudok a postagalambokról, nincs rá okom, hogy a fecskék *egyéni* hazatéréseben valami hihetlent lássak. Miskolczon egyszer egy házban laktam a katonai postagalamb-állomással. Ez állomásról kalitkában és vasuton vitték a postagalambokat Lembergbe. Ott szabadon eresztették őket s azok bámulatos rövid idő mulva visszaérkeztek a miskolczi állomásra.

Hát honnan tudták a torony iránt visszahozó légi utat?

Különben, a magam vizslakutyáját is vasuton hozattam valahonnan. Abauj-Tornából s mikor, alig egy-két hét mulva, elveszett, hamarosan megjött a távirat, hogy Black ott van a régi hazájában. Sovány volt a vizsla a nagy gyaloguttól, mint az agár, de egyébként kutyabaja sem esett.

Meg aztán igaz: van egy igen kedves személyes tapasztá-

latom, mely a verébanyának fiókjaihoz való nagy szeretetét és rendkívüli utkéreső értelmességét egyképpen bizonyítja.

Parasztyerekék verébfészket hoztak Leányfalun a gyerekeinknek. Néhány csúpasz, rut, sárgaszájú kis verébfiók tátogott, csipogott a fészekben. Ezt mindenestül egy zsalugáteres ablakba helyeztük, belül a szobában. Egy óra sem telt belé, már idézhettük a verssort, hogy :

Ki kopog, mi kopog ?

És travesztálhattuk erre, hogy:

Ki csipog, mi csipog ?

Mert egy nagy veréb folyton ott röpködött, csipogott kívül a kertben, épp azon zsalugáteres ablak körül, mely mögött a fiókos fészek rejlett. A mint leeresztettük a zsalugátert, a résen mint a nyíl csapott be a nagy veréb s megetette a fészekben tátogó kicsiket. Jött ment ki s be a gáter-résen s hordott nekik egész rendszeren.

Most már megpróbáltuk a fészket más szobába vinni, melynek ablakai a kert tulsó oldalára nyíltak. Az anyaveréb rögtön oda is eltalált. S ha nem is ablakba tettük a fiókos fészket, hanem a szoba belsejében rejtettük el, akkor sem jött soká zavarba, egy-kettőre megint csak ott volt a kis falánk tátogóknál.

Ez idő óta értem, mért szólítja a somogyi paraszt anya szeretete hevében a gyermekét *kölykem-verebem*-nek.

A jószívek megnyugtatóására közlöm, hogy a helycserélés próbákkal nem kizártuk soká a verébcsaládot, hanem hamarosan kivittük a fészket s alkalmas helyre tettük künn a szabadban. Ez expedíció közben már az anyaverében kívül még egy vén veréb keringett folyvást felettünk. Valószínűleg az édes jó papa.

Különben hasonló módon visszaadtuk a szabadságát egy nálunk nevelődött, iszonyatosan vijogó, kegyetlen husfaló vércsének is. Messze vittük ki az erdőre s ott reptettük el. De a vércse-vijogást a háztetők felett ezután is sokszor véltem hallani. Én azt hiszem, hogy a mi kegyetlenünk sokszor hazajárt.

Egyszóval, a mi keveset az állatok, kivált a madarak körül szerzett tapasztalatomból tudok, az inkább arra indíthatna, hogy higgyek az állatok egyéni életében, semmint hogy kétkedjem abban. De, ha e tekintetben mégis kétkedő vagyok, nemcsak magam vagyok az. Mi emberek — bizonyára vallási tanaink alapján — általánosan megrögzödtünk abban, hogy rajtunk kívül

nincs öntudatos értelem, nincs egyéni élet, hanem csak ösztön és faji élet van. S ha egyszer abban korlátozódik az állatokról alkotott ítéletünk, hogy egy típus keretén belől minden egyes állat tökéletesen *mindegy*, akkor nehéz elképzeinünk: mért volna egy bizonyos fészek éppen egy bizonyos fecsképárnak holtig biztosított tulajdona s majdan gyermekeire szálló hagyatéka? Mikor pedig megszokott elképzelésünkkel ellentétes való dolgokat látunk, akkor azok úgy izgathatnak bennünket, mintha csodálatos, kivételes érdekességek volnának.

Ime, én magam, a ki pedig néha már-már azon kapom magamat, hogy több állatot tartok szeretetreméltónak, mint embert, nem tudok nyugodtan hinni a fecskék egyéni életében, hazaszeretetében, tulajdon-érzetében. Hasonlatosképpen csak kedves legendául veszem, hogy ama kedves falusi tetők gólyafészkeire, melyek a régi Vasárnapi Ujság czimlapján oly jóízűen voltak lepingálva, éppen azok a gólyák jönnek meg tavasszal, a melyek ősszel bucsut vettek tőlük. Hallottam ugyan affélet, hogy távozó gólyák nyakára jeleket kötöttek s hogy a visszatért gólyák nyakán ott csüggött az a bizonyos jel, de valóban nem tudom: igazak-e ezek a mesék?

E mellett családi életem kiegészítő része négy kis madár. Három kanári, meg egy csiz. A kanári, az csak afféle műmadár. Az szabadon, abban az alakjában, a melyben szobáinkat élénkíti, nem is létezik. A sárga szoba-kanári csak kalitkabéli tenyésztés mesterséges eredménye. Alig több egy-egy eleven Sternberg Armin-féle zenélő doboznál. S mégis látom napról-napra, hogy három kanárink három különböző egyén. Himfi — ez az elsőnek neve — igen szép urficska s rendkívül bájos moll-nótát tud, de erre jobbára csak akkor gyujt rá, ha zongorát hall. Koboz, a második, valamikor vigan csattogott mindenféle nótát, de újabban majdnem egészen elhallgatott. Azt hiszem, a mióta a harmadik, a Dalos, kétszer egymásután kihalt a szomszéd kalitkából. Azért kétszer egymásután, mert, a mikor az eredeti Dalos halt ki belőle, helyébe csempésztük egy egészen hasonló másodpéldányát, hogy a gyerekek ne sirjanak. Hanem a másodpéldány Dalos sem élt sokáig s ennek halála már nem maradhatott a gyerekek előtt sem titokban. Az elárvult Dalos-kalitkába jött azután, jóval később, az ugynevezett Ujkis. A furcsa *Ujkis* név pedig nem más, mint az *uj kis kandri* rövidítése. Ez az Ujkis sokkal kevésbé szép és mindenképp egészen más, mint a többi, hanem az ének-

lésben valamennyinél százszor szorgalmasabb. Folyvást skálázik, dalolász, füttyörész és csattog, mintha fizetnék érte. Szinte csodáljuk, hogy bele nem szakad. S lényének egész külső formája azt fejezi ki, hogy neki mulasztthatatlan sürgős dolga az éneklés, ő azt nem kedvtelésből, hanem szigorú kötelességérezetből cselekszi.

Fő és legkedvesebb madarunk azonban s a leghatározottabb egyéniség mind között mégis a kis csizünk. Ez már aztán nem műmadár! Ilyen van az erdőkön is. Potom husz krajczáron szereztük, de a mi mulatságunk van benne, az husz száz forintot is megér.

A keresztségben a Csibész nevet kapta. Azért, mert vig, pajkos és szemtelen, akárcsak a budapesti utczákon istentelenkedő csirkefogó-kölykek, kiket régebben csirkászoknak hittak, az újabb diágyerek-nyelv azonban csibészeknek nevez. A mi csizünk Csibész nevét én, Bob herczeg sikere óta, belügyminiszeri engedély nélkül Fedák Zsazsára akartam változtatni. Mert ő is csak igen kedves és ő sem tud énekelni. Csak teszi a kis hunczut, mintha énekelne silány hangocskáján. De bérnálási kísérletem megtört a háznépem konzervatívizmusán és csizünk maradt: Csibész.

Hát ez a Csibész végtelenül kedves egyén! Kalitkája a nap nagy részében tárva-nyitva s ő kijár, kalandozik, tréfálgat az egész lakásban. Végiglátogatja legelőbb is a kanárikat. A deli büszke Himfinek nyilván bókokat csipog be a kalitkarácson, mert az mindig igen boldog, ha Csibész jön. Kobozzal hosszan eltrécsel, Ujkist azonban mindig felingerli, a szárnyvergődéses dühbegurálás legvégső határáig.

Aztán Csibész legkedvesebb tartózkodási helye a gyerekszoba villamos lámpájának csigán járó zsinórja. Ezen elkapaszkodik ide-oda, mignem kedve szottyan másfelé is körülnézni a lakásban. Mihamar megint visszatér s miután a zsinóron már eleget mulatott, bemegy egyet enni-inni a kalitkájába. Megint kijön, megvizsgálja a szobában levő virágokat. Kinézeget kissé az ablakon, majd pedig szeszélyesen kalandozik. Hol itt bukkanik fel, hol ott. Valameddig állt a karácsonyi fenyőnk, — már pedig azt mi ki nem dobjuk, míg tüit egészen le nem vedli — Csibésznek különösen jó dolga volt. Ugy bevette magát annak ágai közé, úgy elbujt ott, hogy sokszor hiába kerestük volna, ha idejekorán hangot nem ad. De a kópé rendesen megnyikkan valahol, ha nagyon keressük s szükség esetén szé-

pen meg is engedi fogni magát. Csak annyit kíván ilyenkor, hogy előbb sötétítsük be kissé a szobát. Mihelyt némileg a' hitben lehet, hogy már esteledik, csöndesen megadja magát s nem bánja, hogy kalitkájába csukjuk. Ám a teljes világosság — szerinte — teljes szabadságra ad jogot.

Mindezen emberi madárkákon napról-napra láthatom az egyéniséget s mégis az Isten madarának, a szép nőt kivéve, a minden más földi lélynél kecsesebb fecskének egyéniségében kétkedem. Valóban szeretném, ha ez csak a magam tudatlanságán mulnék. De attól tartok, hogy tudós madarászok is vannak, a kik a fecskék fészek-tulajdonjogát nem veszik komolyan.

És hátha a tavalyi fecskepár a nagy ut közben el is vészett? Az idei vándornapok galád zimankójában ez megtörténhetett nem egygyel. Ki foglalja el akkor a tavalyról itt maradt fészket? És mi réven, mi jogon? Üresen, hál' Istennek, régi fecskefészkek nem igen szoktak maradni. Nekünk pedig: fecske — fecske. A melyik a házunk ereszére tapasztott régi fészekbe kvártélyozódik, az nekünk mindig éppenséggel a tavalyi.

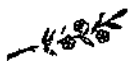
Két évvel ezelőtt már ápri is 8-ikán láttam az első fecskéket Buda és Szent Endre közt a mezőn. Évekkel ezelőtt az északolaszországi Lago di Como mellett még korábban, márczius hó közepe táján.

Egy Nápoly környékén töltött husvétomnak bájos emlékei közt pedig az egyetlen gyűlöletes jelenség egy barna bársony jelmezes hős talián cacciatore, ki hetykén vállára vetett Lancasterével mód felett elragadta a signorinákat, midőn ledurrogatott szegény fecskék kötegeit rakta elibök vadászsákmányul.

Én szeretem az olaszokat, de azért efféle hőseik felakasztása nem keserítene el tulságosan.

Irigylek ellenben minden embert, a kinek az Isten madarához s madaraihoz általában több köze s több tudománya van, mint nekem. A madarászat, az ornitológia — ah, az igen kedves, mélységes, nemes foglalkozás lehet!

Valahányszor kedvteli szívvél, de szaktudomány nélkül belékontárkodom, mindig eszembe jut: milyen boldog ember lehet immár Herman Ottó! Ő régebben pókokkal és politikával bajlódott. Most már a madaraknak szentelheti az életét. Mily kedvező sorsfordulat! Mennyivel különb dolog ez, mint amaz!

Egy merész lövés.

A galamblövékre irányozza: **Herman Ottó.**

Akár csak valami csatatéren, oly rendszeres puskaropogás rázkódtatta meg egykoron Montecarlo légkörét.

Transvaalban sem szólt a lövés sűrűbben és rendesebben, mint a versenytéren, amidőn szent Lankaszer hívei a galamb-lövés nemes sportjának áldoznak és hódolnak.

S ez a ropogás, hajh! be sok galambnak oltotta ki életét s ráadásul bizony-bizony sok emberi szívet sebesített meg...

Most pedig reám támad az a nagy föltevés, hogy nekem, mint az álliatvédő egyesület „teremtőjének” — no meg mint afféle „Generalgewaltiger“-je mind annak, ami hideg- és melegvérű teremtésekre vonatkozik, — hogy tehát nekem ekölcsi kötelességem nagy urakkal egy patrónból sörétezni, vagy fegyveremet, a tollat, valóságos Kirner- és Springer-fegyverek ellen kilödőzni.

Kezdem tehát, még pedig a mindenkor hasznos rövidség okáért, az Ararat-hegy táján, amelynek csúcsán állítólag Noé bárkája a szárazon megfeneklett. Épen itt kezdődik ugyanis a Columbák nemes nemzetségének története, még pedig a fehér válfajé, amely azóta is a béke, az ártatlanság, a szerelem, a hűség, sőt az isteni bölcsesség jelképévé is avatott.

Reá is termett ezekre ez a madár. Tollazatának szeplőtlen tisztasága, a szem szelidsége, az alak szépsége s a teljes fegyvertelenség, mindezek praedestinálják a gyöngédség s nemesség szimbolumává.

A fehér galamb hozta el az olajágot, jeléül annak, hogy a Mindenható kibékült teremtményeivel.

Az Isten szelleme a fehér galamb képében jelent meg az apostolok árva fejei fölött s így jelent meg Alláh nagy prófétájának is, — igaz, már reálisztikusabban, a mennyiben a próféta vállára letelepedett; afölött, vajjon az isteni bölcsesség magvait hordta-e a próféta fülébe, vagy — mint némelyek állítják — prózai zabszemet szedett-e onnan, afölött ne vitatkozzunk, mert elvégre is a szimbolum kérdése forog fönn s ez mindenesetre találó is, nemes is.

Mint az ártatlanság, a szerelem, a hűség és a béke jelképe a galamb a mérsékelt öv összes népfajainak költészetében ünnepelelt madár; a magyar szerelmi népdal „galambom” nélkül nem is képzelhető. Oh az a szerető olyan tiszta is, mint a galamb;

hűséges, mint a galamb; szelid, mint a galamb; és a galamb viszi a szerelem hírét a szerető ablakára.

A galamb életmódja és minden tulajdonsága valóban arra való, hogy minden nemes érzelmenek, tulajdonságnak jelképévé avassa a madarat.

A galambpárok hűsége már régóta példabeszéd; a galambnak születése helyéhez való ragaszkodása szintén az, s e tulajdonságát anyagiassá irányu korunk fel is használja a galambposta képében; a galambpárok csókolódzása csak olyan szép s csak olyan jelentőségű, mint a boldog emberpároké; a galamb turbékolása a boldog szerető fülében úgy cseng, mint legmagasztosabb kéj szava; a boldogtalanéban úgy hangzik, mint a legmélyebb fájdalom panasza; a reménytelenül küzdő fülében úgy, mint a kínzó vágyak kifejezése; és igaz, hogy a galamb turbékolásában érzelmek rejlik, hiszen a melikas mélyéből ered.

Szóval a galamb szeretetreméltó madár.

Hát szép tulajdonságaiért, no meg azért a szerepeért is, a melyet az emberi szellem életében, a képzelőtehetségben játszik, talán mégis megérdemelné ez a madár azt, szükségtelen, könnyen elkerülhető kintoktól megmentésük, ha már csakugya, úgy kell annak lennie, hogy szent Lankaszter tisztelői nálánál alkalmasabb céltablát nem találjanak.

S hát miben áll az a kínzás?

A szegény párok százával szoronganak a tyukász-kosarakban; a lövő helyen legtöbbszörre verőfényre kerülnek, — hát tátott csőrrel ott libegnek, *egy csöpp vizök sincsen*: félig aléltak, mielőtt még az ólom átjárná testöket.

A verseny szabályai szeriint továbbá csak az a lövés számít, a melynek áldozata egy meghatározott körben esik le, a kör egy méternyi magas háló által van bekerítve.

A körben eső áldozatok, igaz, hogy felszedetnek, s ha még élnek, végkép meg is öletnek; de azokkal, melyek a körön kívül esnek, nem törődik senki sem, pedig hány van köztük olyan sebesült, amely összezúzott lábbal órahosszat is ott vergődik, festi vérével a gyepet, hogy kintok között lassan kimuljon!

Kérjük tehát szent Lankaszter mélyen tisztelt híveit

Szabad!

No tessék! a postás egy csomagot hoz, jegye „New-York” feladója Mr. Henry Bergh, tartalma egy röpviv, ennek czime: „So

called Sport and its Victims“, ezimképe egy szörnyen összelőtt, haldokló galamb, az első oldalon a new-yorki állatvédő pecsétje: egy összerogyott gebe, melyet a kocsis ostoroz, az őrangyal meztelen karddal az állat védelmére kél; következik egy új czim: „Pigeon Slaughter“.

Nos, azok a furcsa amerikanusok veszettül éles lövést kölcsönöztek maguknak Nagy-Britanniából.

Közhirré tétetik ugyanis, hogy a brit királyi ház a galamb-lövészettől megvonta pártolását s hogy a waleszi herczeg — ma VII-ik Edvárd király — a többi herczeggel kilépett a Hurlingham-klubból, követte a brit hadsereg s az önkéntesek egész tisztikara.

Az az amerikanus ugyancsak kiaknázza a dolgot. — Ej mit? én is néki bátorkodom.

Hát kiállanak azok a lövészek, nem egy köztük igaz vadász és halomra lövik a galambok százait.

Nézem, nézem a dolgot s eszembe jut a kérdés: vajjon miféle szemmel nézheti ezeket szent Hubertus? Alapos kétségeim vannak az iránt, hogy az igaz vadászok szentje galamblovó szent Lankeszterrel egy felhőn árulná a virtust.

A század elején a kereskedő legényeknél (böcsánat! a segédeké!) az a divat járta, hogy vasárnaponkint pisztolylyal kakasokat lövöldöztek; a vasárnapi lovaglás és lesipuskázás sportjának kultuszát az növelte, hogy csak egy szabad napja volt s ez épen vasárnap volt. A dolognak pszichologiai és élettani oldalával most nem foglalkozom bővebben, csak azt jegyzem meg, hogy szakasztott abba az országba tartozik, a melyben például a borbélynak költői és gitározási, a csizmadiának kiváló politizálási hajlama is található.

Hát kisütöm: hogy én kevésbbé csodálkoznék azon, ha egy vasárnapal rendelkező legénység rávetné magát a galamb lövészetre, mint a mennyire nem fér a fejembe, hogy igaz vadászok, kik bátran szembeszállnak a medvével, tigrissel, oroszlánal, oly galambokat lövöldöznek, a melyeknek farka megcsontkittatott, — oly vadászok, kiknek a vadászat minden neme hétköznap is hozzáférhető.

De hát ez elvégre is izlés dolga s »de gustibus non est disputandum«. Érjük be avval, hogy vizet kérjünk a szomjuhozók számára, no meg gyors halált azoknak, a melyek a körön kívül esnek.

Lőttem!

A Jövendőből.

Madaraink téli tartózkodásukon.

A Földközi tenger országaiban van egyesítve mind az az előny, a mi miatt azokban a leggazdagabb állatvilág létezhetik. Déli klíma, a természettől dúsan megáldott vidék, hol a föld valamennyi terméke gazdagon tenyészik. Zord, hóval fedett hegységek, lassan emelkedő dombok, tölgyfaerdők, platán és fenyők, myrtus bokrok, babér és tarka virágok, a legbujább növényzettel fedett rétek, terméketlen sóval borított pusztaságok, mocsaras, posványos vidékek váltakoznak és együtt paradicsomot alkotnak a madarak számára.

Hanem e látszólag örökké kék ég alatt elterülő földeken is gyakran süvölt végig a hideg északi szél és a magasabb vidékeken nem egyszer rázza meg a tél hófehér üstökét. A levegő lakói a lapályokra menekülnek és megosztják tartózkodási helyüket idegen vendégekkel, kiket szintén a rideg klíma űzött ki éjszakai otthonukból. Az éjszakai madarak is itt telepedtek le.

A szalonka nagy tömegben jelenik meg az örökzöld bokrokkal benőtt völgyekben és a pompás olajberkekben. A kis szalonkák a mocsaras rétek és mezőket megosztják a bibicz varju és seregélylyel. A jégmadár hangos szóval röpül a tengerparton végig. A fecskék nagy sereget képezve keresik mezőn, szőlőkertekben élelmüket, hol legnagyobb ijedelmükre már sólymok is tanyáznak. A tengernek sekélyebb részei a legkülönbözőbb fajtájú kacsákkal vannak benépésítve és ha felijeszítik őket, manydörgésszerű robajjal menekülnek. Az oleander és myrtus cserje bokrok még eléggé elárvultak, mert kényes lakói még messzebb délen töltik a telet. Nincs ének, nem hallani szerelmi dalt, csak néha füttyüi jó kedvűen a kis ökörszem, a közeledő tavaszt várva.

És közeleg is a várva-várt tavasz, el kell jönnie, tudják ezt a szárnyas vendégek. Mit törődnek ők az emberekkel, mit bánja a fecske, hogy egy török vagy görög lakja azt a házat, melynek vendégszerető eresze alatt békésen ragasztgatja fészket. A vörösbegy elturbékolja énekét a templom kupoláján, mitsem gondolva avval, hogy félhold vagy kereszt diszítí azt.

A tavasz megjelent s ha kedvező az idő, megtelnek a partok s mocsarak különböző vízi madarakkal, kik téli tartózkodásukból, Afrikából, hazatérnek. Nehány nap múlva eltűnnek ismét, hogy az éjszakai vidékeken elvégezzék költő munkájukat.

A fülemüle egész kíséretével, mely csupa éneklő és csiripelő rokonaiból áll, bujkál most az oleanderbokrokban és felvidíja dalával a pompás völgyeket, a gabonaföldek fölött százával énekelnek a pacsirták.

De nem élvezhetik zavartalanul szerelmi boldogságukat, ellenségeik nyomon követik. Sólymok veszélyt és ijedséget hoznak, sőt éjjel sincsenek ez üldözött teremtések biztonságban, mert hisz a baglyok is ott tartózkodnak átutazóban.

A csapat már megindult, hegy és völgy, erdő és puszta, mező és kert, mocsarak, lápok és a levegő hemzsegnék az utasoktól. De csak rövid ideig tart ez a mozgalom, mert csakhamar mindegyik honába vonul.

Az ember tehet, a mit akar, a természet halad nyugodt, biztos lépésekkel, és mindig nyújt védelmet és segítséget gyermekeinek. Boldog az, ki ezt belátja és a hideg emberáradatból a természet ölébe siet, hogy erőteljes szívverésétől felüditve és erősödve, nyugodtan és biztosan várja a jövőt és a sors szélségeit.

F. L.

A szürke medve.

Francziából: Kardosné Szabó Anália.

I.

Az összes amerikai négylábu állatok között ez az egyedüli, mely valóban félelmetes. Természete, szokása, vakmerősége bámulatos. A szürke medve roppant nagyságu, ereje óriási; gyorsasága felülmúl minden képzeletet. Körmei kilencz hüvelyk hosszúak; a gyümölcsöt, makkot, gyökeret nagyon kedveli. Húsevő és növényevő egyaránt. Megtámadja a bivalybikát is s a győztes mindig ő marad. Falánksága mesés. A sivatagokban a szánkát futtában, könnyűszerrel felfordítja s mindjárt meg is lakmározza áldozatait.

Ha azonban szemben találja magát a vadással, rögtön hátsó lábaira áll, s kész elfogadni a harczt; de ha az ember futásban keres menedéket, akkor menthetetlenül veszve van; nyomban utótréris s hatalmas talpának egy csapásával földre teríti.

Ha éhes... akkor fordul a koczka, ő vadászik az emberre. A nyugoti vadászok nagy előszeretettel úzik az izgató medve-

vadászatot, mint a legveszedelmesebbet, Amerika szárazföldjének minden vadászata között.

A szürke medvét leginkább szeretik lóhátról támadni. Ha a medve lőtávolságra jutott, elsütik rá fegyverüket. A vadásznak biztos szemmel s kézzel kell bírnia, hogy első lövésre találjon, mivel a lövés csak akkor halálos, ha a fejet vagy a szívet érte. Ellenkező esetben jaj lovasnak és lónak egyaránt, mert menthetetlenül a rettentő körmök közé kerül.

*

Egy este egy bivalybika vadászatra induló karaván a tengerparton pihenőt tartott. Alig telepedtek le, számos nyomra találtak s rémülten látták, hogy sátraikat a szürke medvék tanyájának kellős közepén ütötték fel. A táborozás minden gyönyörtisége el vala rontva. Az éjszakát ébren s halálos nyugtalanságban, de minden veszedelem nélkül töltötték el; már-már azt hitték, hogy feltevésükben csalódtak, míg hamarosan megbizonyosodtak az ellenkezőről.

A karavánban szerepelt egy Villiam Cannon nevű határőrvideki katona is, mint meghívott vendég; ki sem a vadászatban, sem a lövésben nem vala jártas. Társai szerettek e miatt vele tréfálni. Ingerelve a tréfa által, folyton gyakorolta magát a lövésben, de siker nélkül.

Az nap délután az éjszakázástól kimerült karaván sátraiba vonult kevés nyugalomra. Villiam Cannon ezt az időt vadászatra akarta használni; égett a vágytól, hogy bebizonyítsa bátorságát és ügyességét társainak.

Eszrevétlen kilopózkodott a sátrak közül, előbb azonban megtömvén vadásztarisznyáját jóféle elemózsiaival. Puskáját vállára vetve, boldogan indult egyedül... bivalybika vadászatra.

A mint egy szűk hegyi ösvéhyen haladt keresztül, lépteket, nehéz lépteket hallott... Megfordult... Nagy ijedelmére egy szürke medvét látott czammogni háta mögött; Cannon annyit hallott már e rettenetes vadállat sérthetlenségéről, hogy meg sem kísérelte fegyverét használni, hanem ledobva hűsös tarisznyáját a medve elébe — futásnak eredt. A medvét nem csábitotta el a sonka illata, érintetlenül haladt el mellette s folytatta útját kiszemelt áldozata után. A medve csak czammogott, nyilván nem tartotta érdemesnek a megerőltetést a biztos győzelem tudatában; vagy — a mi még valószínűbb — nem vala éhes.

Cannon futott teljes erejéből, már nagyon kevés volt a tá-

volság közte s üldözője között, midőn egy magas fához ért s egy pillanat alatt fenn volt a fa tetején. A puskát előbb ledobva válláról a földre. A medvéknek ez a fajtája nem ért a kúszáshoz; a szürke medve tehát ostromzár alá vette a fát, a melyre Cannon felmászott; letelepedett a fa alá, hogy majd kibőjtöli az embert.

Az éj beköszöntött. Cannon a sötétség miatt nem tudhatta, ott van-e még ellensége a fa alatt? Az egész éjszakát iszonyu aggodalmak közt virrasztotta s töltötte a fa tetején. Napkelte előtt a medve, megunva a várakozást, más zsákmány után indult.

Reggel Cannon óvatosan leszállt a fáról, telvette puskáját s Istennek ajániva árva lelkét, visszaindult az ösvényen, s a kiáltott félelemtől félhalva érkezett a sátorba, hol nagy aggodalomba voltak eltűnte miatt s e kaland után örökre lemondott a dicsőségről, hogy egyedül induljon bivalybika vadászatra.

Miért költöznek a madarak?

Mi indíthatja a madarakat vajjon arra, hogy elköltözzenek tőlünk? Hideg és ételhiány nem lehet, hiszen az őszi dús élesterében alaposan kihizhatnak. A hideg sem kergeti őket, hiszen még derült időnk van. Sokszor hűvösebb a levegő, mikor hozzánk visszatérnek.

E kérdés felett nem egy tudós töprengett, a nélkül, hogy mostanáig kielégítő felvilágosítást találtak volna. Valószínűnek látszik az a feltevés, hogy légáramlatok, melyek a napéjj egyenlőség idején — a vándormadarak fűtazásakor — emelkednek, a nagyon érzékeny kis utasokat figyelmeztetik, hogy elérkezett idejük. De ez ellen is nem egy tény bizonyít, pl. az, hogy fiatalon megfogott vándormadaraknál is jelentkezik e vándorösztön, még pedig hevesen.

Legyen akárhogy. Mi jó útát kívánunk mindég a kis légi utasoknak. Pedig mennyi az ellenségük, mennyi veszélynek néznek elébe. Legveszedelmesebb ellenségük az ember. A görögök és olaszok, kik a vándorlás alatt ezrével pusztítják az úttól fáradt énekeseinket, hogy éhes gyomrukat velük megtöltsék. Hány-szor sodorja százával a dühöngő vihar a szegény állatokat a tengerbe. Bár sokan nagyszerű tájékozó képességüktől vezetve olyan útakat választanak, hol időnként szigetek nyugvóhelyeket nyújtanak, úgy, hogy aránylag rövid útát kell egyhuzamban a víz fölött tenni. A pihenők daczára még mindig elég veszélyesek ez utak. Fel lehet tenni, hogy gyakran a fiatalok közül, kik rendszeren külön vonulnak az öregektől (némely fajnál külön mennek a különböző nembeli madarak), sokan elpusztulnak. Különösen

azért, mert valószínűleg még sincsen oly pontosan meghatározott útvonal, mint azt előbb gondolták. Az útasok rendszeresen éjszakkéletről délnyugat felé huzódó irányt követnek, tehát gyakran oly utat választanak, mely az által, hogy nem nyújt eíég pihenőt, a gyengébbeknek egyuttal háliált jelent.

E mondottakból következik, hogy kedves szárnyas barátaink megérdemlik, hogy távasszal oly örömmel fogadjuk. Ez a tulajdonképeni hazájuk, hol költének, fiaikat fölnevelik, hol buzgón pusztítják a kártékony rovarokat. Énekükkel fülünket, csinos külsejükkel és fürge mozdulataikkal nemünket örvendeztetik meg, legalább itt legyenek biztosságban: üldözések elől. Ezt szilárdan el kell határozni és azt is, hogy mindent megteszünk, mi hatalmunkban áll, hogy madarainkat megvédjük.

E. E.

Állatvédelem és Állatvilág.

Állatok barátsága. Megható eset, bár hőse csak egy borju, meg egy gyöngytyuk.

Egy borgó-beszterczei szegénysorsú oláhnak — írja tudósítónk — összes vagyona egy üszőborju és egy gyöngytyuk volt. Az üsző letelestett a kicsi réten, a mely a visko körül terült el s nyomában járt szüntelenül a gyöngytyuk. Nem volt mód, a mivel a két állatot el lehetett volna választani.

A múlt héten az üsző egy fedetlen kutba esett. A ház üres volt s nem volt senki, a ki az üszőt kiszabadította volna.

Egy este végre hazatért a gazda s keresésére indult jószágának. A gyöngytyuk kiálthatatlan lármája figyelmét fölkelte, utána ment s minthogy a gyöngytyuk a kut szélén ült, megtalálta végre a borjut, mely azonban már élettelen volt.

Másnap a gazda gyöngytyukját sem lelta meg. Önkénytelenül a fedetlen kuthoz ment, s szinte mesébe való, a mit látott: utolsó darab jószág, a gyöngytyuk is, a kut alján feküdt megfulva lenn a vízben, a hol barátja, a borju elpusztult.

Dominózó kutya. Egy gazdag angol megtanította a kutyáját a dominózás nemes mesterségére s most a londoni szalonokban játszik vele. Az okos állat szemközt ül a gazdájával egy székre s úgy dominózik. A partnerek hat-hat követ vesznek maguk elé. A kutya végignézi őket, kiválasztja a keitős követ s szájjával az asztal közepére teszi, mire az ánglius melléje teszi a megfelelő követ. Így folytatják a játékot, a míg a kövek elfogynak. Erre új játékba fognak. Az angol néha szándékosan rossz követ tesz. Ilyenkor a kutya egyideig rámeresztli a szemét, majd ugatni kezd. Ha az ánglius nem akarja észrevenni tévedését, az eb a hamis követ eltaszítja az órával s gazdája ölébe ugrik, vagy az asztalra támaszkodva az első lábaival, az angol köveiből helyes követ

pótolja. A nézők nem győzik bámulni, a mikor az okos állat a gazdája minden titkos intése nélkül megnyeri a játékot.

A teknősbéka esze. Yerkes angol tudós többrendbeli kísérletet végzett, hogy a teknősbéka szellemi képességeit megvizsgálja. Egy nagy ládából labirintust csinált, egymásba nyíló kamrákkal, folyosókkal, barlangokkal, de úgy, hogy két-két nyílás sohasem esett egymással szemközt. A teknősbékát a láda egyik sarkába tette, a másikban az anyékos fekvőhelye volt, a hol nyugodni szokott. Kezdetben meglehetősen hosszú időbe telt, míg a teknős a helyére talált, de minden újabb kísérletnél gyorsabban ment a dolog s végül a teknős a sok labirintuson és nyílásokon át a legrövidebb úton ért a fekvőhelyére, a mi világos jele a béka tanulékonyságának. Az első kísérlet alkalmával az állat 35 perczig tévelygett czéltalanul, míg végre fészkére talált. A második kísérletnél csak 15 perczre volt szüksége. A harmadik kísérletnél az utazásra csak 5, a negyediknél már csak 3 perczet vett igénybe. Azután pedig minden hiba nélkül ment a dolog.

1902-re tagsági díjukat folytatólag befizették.

Kolozsvárról:

Dr. Apáthy Istvánné	2 K.	Ditróy Margit	4 K.
Dr. Gyalui Bernáth Albert ..	2 >	Dr. Farkas Gyula	2 >
Bournáz Jánosné	2 >	Br. Feilitzsch Arthur	2 >
Dr. Csávásy Gyula	2 >	Szechlinszky Györgyné	2 >
Ifj. dr. Genersich Antalné ..	2 >	Gr. Teleki Károly	2 >
Czirják Mariska	2 >	Br. Wesselenyi Miklós	2 >

1903-ra tagsági díjukat befizették.

Kolozsvárt:

Dr. Russel Károly

2 K.

Vidékről:

Németh Károly Kecskemét .. 2 K.
Grimm Gusztáv Budapest

2 >

Virányi István,
az egyesület pénztárosa.

K é r e l e m.

Megkezdve az 1903. évre szóló tagsági díjnyugták szétállítását, tisztelettel felkérjük úgy vidéki, mint helybeli pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona évi tagsági díjukat, a melyért kedves, általános elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, alulírt pénztároshoz mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat kihordónktól, ha azzal jelentkezik, kiváltani sziveskedjenek, hogy további működésünket a szegény állatok védelme érdekében akadálytalanul folytathassuk.

Kolozsvár, 1903. évi május hó 1-én.

Ösv. Br. Bánffy Zoltánné,
elnök.

Virányi István,
pénztárnok.

ÁLLATOK VÉDELME.

† kolozsvári állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

<p>Kéziratok a szerkesztő nevére Deák Ferencz-utca II. sz. kéretnek. Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú-u. 9 sz.) ezimére intézendők.</p>	<p>Tagoknak tagsági díj fejében jár. Előfizetési ár</p> <table><tr><td>Egész évre</td><td>— — —</td><td>2 kor.</td><td>— fill.</td></tr><tr><td>Fél évre</td><td>— — —</td><td>1 kor.</td><td>— fill.</td></tr><tr><td>Számunként</td><td>— — —</td><td>— kor.</td><td>20 fill.</td></tr></table>	Egész évre	— — —	2 kor.	— fill.	Fél évre	— — —	1 kor.	— fill.	Számunként	— — —	— kor.	20 fill.
Egész évre	— — —	2 kor.	— fill.										
Fél évre	— — —	1 kor.	— fill.										
Számunként	— — —	— kor.	20 fill.										
<p>VIII. évfolyam.</p>	<p>Kolozsvár, 1903. Junius.</p>	<p>6. szám.</p>											

TARTALOM: A nők és az állatkinzás. *P. K.* — A fecske családi életéből. *Páter Béla.* — A barna medve. *Kardosné Szabó Amália.* — Apró megfigyelések. *Dr. Lendl Adolf.*

A nők és az állatkinzás.

Mikor még gyerek voltam, már kezdett bennem éledni a természet imáadásig menő szeretete. Szerettem ellesni egy-egy mozzanatot az állatok életéből, különböző körülmények között megfigyelni őket, s főleg, a mi azidétt a legnohezebben ment, szerettem volna a mező bogárságát névről-névre ismerni. Összeszedtem tücsköt, bogarat, lepkét s gombostűre szurva szépen sorba betűzdeltem a gyűjteményes skatulyámba. S volt öröm, mikor egyiknek másiknak nevét több napi könyvbűjás után; (nem ritkán néhány szekunda árán is) ki tudtam sütni. De büszke is voltam gyűjteményemre; ha látogatónk jött, nem sokáig kellett unszolni, hogy megmutassam féltett kincsemet. Egyszer éppen egy nagy éjjeli pávaszemet „feszítettem ki“, a mint a lepkések szokták mondani, mikor nagynéném két leánya, kik akkor-tájt már kisaszony számba mentek, jött hozzánk, s látván mit művelek, nagy lelki fölháborodással neveztek el sintérnek (errefelé hóhérnak mondják ezt a mesterembert), hogy nem sajnáltam azt a szép állatot megölni, fölszúrni türe, s mi egyébb. Én meg nem kevés imper-

tinentiával mutattam mindenféle tengeri herkentyű, s más hangzatos nevű madarak tollával ékesített legujabb divatu kalapjukra, hogy hát ti nem sajnáljátok azokat a szegény madarakat, a melyeknek tolla a kalapotokat disziti?! Ekkor gondoltam először arra, hogy minek a női kalapokon a madártoll, s nem ritkán egy-egy egész kitömött madár? Ha nem is firtatjuk azt, hogy egyáltalán minek hordanak a nők mindenféle lehetetlen dolgokkal agyon diszitett kalapokat, az a kérdés méltán gondolkozóba ejt bennünket, hogy miképen eshetik az meg, hogy épen a gyöngéd lelkű, finom érzésű nők segítik elő oktalannál oktalanabb divatok pártolásával szegény énekes madaraink ezreinek vesztét.

Sok ezerre megy évenként a különböző helyeken elpusztított éneklő madarak száma, a melyeket csupán azért ölnek meg, hogy tollaikat kellő előkészítés, esetleg festés után női kalapok diszítésére használják föl. Különösen a forró földövi madarakat pusztítják e czélból nagy mértékben, de bizony a madarainkat is megtizedelik a lelketlen tollkereskedők. Néhány éve kapott egy budapesti praeparatorium Párisból egy megrendelést, a melynek értelmében néhány ezer sármány, pinty és tengelicz bőrt kellett volna a divatkereskedés részére szállítania. A praeparatorium tulajdonosa, dicséretére legyen mondva, e rendelést visszautasította.

Ez az egyik, mondhatni a legrutabb, legindokolatlanabb és legnagyobb kegyetlenebb, a mi az állatokat éri nők részéről.

A többi, a mely már nem pusztításnak, hanem szorosabb értelemben vett állatkinzásnak minősíthető, manapság már sajnos, nem azok a nők szokták elkövetni, a kiknek az előbbiben oroszlánrészük van. Tudniillik a baromfiak, s még néhány asztrafa kerülő állatnak főlöleges kinzásáról akarok néhány szót mondani.

Kezdjük a baromfi szállításán. Künn a falun összefogdossák az udvaron a csirkét, tyukot, kacsát, libát, s egy szűk, alig 80—100 cm. átmérőjű ketreczben zsúfolják össze, s teszik vasutra, hogy a városba vigyék eladni. A baromfi szállító kocsiban pedig legtöbbször fülledt, rekkenő meleg levegő van, s e mellé még a

szállító ketreczben nincs egy csepp viz, egy szem enni-való, a mi enyhitené a 3—4 óráig. sőt nem ritkán tovább is tartó utazás kinjait. De ez még csak hagyján. A városba érve, összekötözik őket páronként a lábaiknál, s viszik a piacra. A piacon aztán sorjában lefektetik a naptól már jól átmelegedett aszfaltra, s ott hagyják heverni, kiteve a forró napsugaraknak, étlen szomján, míg csak valaki meg nem veszi szegényeket. Evvel talán véget ér a kinszenvedés? Nem, mindezeknek tetejébe a lábuknál fogva, lefelé lógó fejjel viszik haza, a melegtől, szomjuságtól elalélt baromfit. S hány helyen adnak először is vizet a hazavitt jószágoknak?!

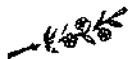
A csirkének meg a kacsának jó, mert ezentul, ha csak azonnal le nem vágják, többnyire békén szokták hagyni. De jaj a szegény libának. Bezárják egy lehetőleg szűk ketreczbe, hogy ne igen mozoghatson, s megkezdik a tömést. Erőnek erejével annyi kukoriczát préselnek bele, a mennyi csak belefér, nem törődve azzal, hogy a liba fájdalmas gyomor bajt kap ennek következtében, épen úgy, mint a sokat evő, keveset mozgó ember. E gyomor baj okozza aztán, hogy a mája gyuladást kap s erősen megdagad; ez a sült libamáj története. (Közben megjegyzem, hogy szakértő emberek állítása szerint a maga módja szerint elkészített lóhus van olyan jó, mint a libamáj.) A gyomor baj biztos veszedelmén kívül hány pusztul el a légcsővébe jutott kukoriczaszemtől a legkinosabb halállal.

A halakat is jól megkinozzák az asszonyok, mielőtt föltálatná. Szegényeket a szó szoros értelmében előbb elevenen megnyuzzák, de nem is nyuzzák, hanem levakarják a bőrét s a még eleven halat földarabolják. Hollandiában már nincsenek ilyen barbár asszonyok. Ott az a szokás, hogy éles késsel előbb átvágják a nyaka táján a gerinczét, olyan formán mint a hogy nálunk a libát szokták levágni, s csak azután kezdenek a tisztításhoz.

De mégis a rák esik át a legnagyobb szenvedésen halála előtt. Vele nem sokat czeremóniáznak, egyszerűen elevenen megfőzik, bármilyen keservesen ficzánkol is a forró vízben.

Azt hiszem, e kinzások nélkül is megélhetne az emberiség, s műveltségünknek sem válnék szégyenére, ha fölthagynánk velök.

P. K.

A fecske családi életéről.

Irta és a kolozsmonostori gazdasági tanintézet 1902. május 28-iki zeneestélyén felolvasta : **Páter Béla.**

Dal és zene közé ékelve foglalom el ezt a helyet, hogy az imént elhangzott zengzetes melodiákat a próza egyszerű szavával váltsam fel. A dal és zene a szív hurjait hozza rezgésbe, magasztos gondolatot kelt azt ember elméjében és nemes érzést ébreszt fel az ember kedélyében. S én versenyre keljek most a szívhez legegyszerűbben ható hangokkal? A zene szép akkordjainak utolsó rezgésébe belevegyül szerény hangom, mely másról nem akar szólni, mint minden művészet és költészet ősforrásáról, minden szépnak és magasztosnak utolérhetetlen mintájáról, a szabad természetről.

Pár szóval akarok önök elé egynéhány jelenetet varázsolni a természet szabad életéből; pár vonással akarok egynéhány egyszerű képet az önök szeme elé vázolni, a hamisítatlan anyatermészetből, mely egyszerűsége mellett mégis mindig a legmagasztosabb s a legszebb marad.

Van-e szebb, van-e magasztosabb poézis a tavasznál? Költő és művész egyaránt vetélkedik azért, hogy azt, a mit lát és érez, azt lehetőleg hiven visszaadja. De az mégis mind csak halavány utánzat marad a természet eredetisége mellett. Midőn a költő énekkel is szavakba foglalja gondolatait és szive érzelmeit, messze elmarad attól a dalostól, a mely odakünn az erdőn énekel: tavaszról, szerelemről.

A fülemüle éneke utolérhetetlen s egyformán gyönyörködteti és meghatja azt a szívet, a melynek szól, valamint az idegent is. A fülemüle éneke valóságos költészet, a szó legtökéletesebb és legszebb értelmében. A gondolat és az érzelem, a jókedv és a fájdalom, a szerelem sóvárgó panasza mind ki van fejezve a fülemüle énekében és a tartalomhoz megtalálja a kellő formát, a szóhoz a kellő hangot. A fülemüle éneke a hang teljességével

és szépségével jóval felülmúlja még az emberét is; mondhatjuk, utolérhetetlen. A tavasz összes gyönyörei és érzelmei, mind benne vannak a fülemüle énekében.

És van e szív, melyet a tavasz hidegen hágy? Van-e kedély, amelyre az nem hat?

Tavasz, virágfakadás, madárének, mindig nyitva találja a szív kapuját.

Akárhányszor játszódjék a szemünk előtt a kitavaszkodásnak jól ismert és minden évben ismétlődő jelenete, azért mégis mindig új, mindig friss és megkapó az. Mindannyiszor fellobban a szívünk. Nem unjuk azt sohasem. S a kire az egész éven keresztül nem hat a természet szépsége, annak szívét is mozgásba hozza a május. A város lakója, aki a házak rideg falai közé be van ékelve s a kinek a természeti ismeretei legfeljebb a sétatérig terjednek, az is örömmel üdvözli az első fecskét. Mert hiszen ő a tavasz kifejezője. Nincsen igazi tavasz fecske nélkül. Alig volt tavasz a mi életünkben, amelyben oly nehezen vártuk volna a fecskét, mint épp ezidén. Eljött az április, mely máskor már első felében meghozta nekünk kedves madarunkat; elmúlt annak első fele s még egyet sem láttunk. Késétt a fecske és általános lehangoltság volt ésszelhető, a mi előszóval, meg a hírlapokban is nap-nap mellett megnyilatkozott.

Szomorú lemondással mondogattuk: még nem lesz tavasz, mert még nem jó a fecske.

Végzetlen bánat fogna el mindnyájunkat, ha egyszer csakugyan véglegesen elmaradna a fecske. Ur és paraszt egyaránt busulna azon. Mert a tavasz hirdetője, a nyár bucsuztatója mindegyikünk előtt ismeretes, legzsengőbb gyermekkorunk óta.

Az első fecske látást mindig esemény számba megy minden háznál. Hány szerelmes szív iesen a fecske első megjelenését melyből élete sorsát kimagyarázza? Egyet, vagy kettőt lát-e először? Ettől függ szívének jövődöbeli boldogsága. De még a hiúságnak is van vele dolga, mert azt tartja a nép, hogy a ki először lát fecskét és utána mosakodik, elveszti szeplőit, piros. bársonyos lesz orcája: „fecskét látok, szeplőt hanyok.“

Az országos középnap szerint április 4-ik és 5-én érkezik Magyarországra a fecske. Helyi és időjárási okok, vagyis a vidék alacsony vagy magas fekvése, annak éghajlata, az évek szerint ingadozó tavaszfakadás, módosítják első jelentkezésének napját. Magyarországon közepére majdnem egy hónappal előbb

érkezik a fecske, mint a svédek fővárosába; viszont pedig Dél-Európába egy hó nappal hamarabb, mint mihozzánk.

Míg a holló a szomorúság, a gyász képviselője, addig a fecske a boldog szerelem hírvívője, ő maga is szeret, mélyen igazán, forrón és állhatatosan.

Toussenel szerint a madár világa az, a hol legtöbbet szeretnek, a hol legforróbb a szerelem s a madaraknál észlelhetjük a szerelemnek legszebb megnyilatkozását. A madár csak azért él, hogy szeressen. Fényes tolla, szép hangja, építkezési ügyessége, bátorsága, sőt ravaszsága mindmegannyi adománya a szerelemnek.

Menault pedig azt mondja, hogy a madár csupa szerelem és gyöngédség. Vidám énekében, édes csicsérgésében, szárnyainak reszketésében csupa őszinte igaz gyöngédség jut kifejezésre, a mely sok embert megszágyeníthet, a hol bizony nem egyszer a rideg egoizmus a döntő és a hol a számítás és tettetés nagy szerepet játszik, míg a szív és kedély sokszor üres.

Az ereszkünk alatt fészkelő fecske vig csicsérgésének minden hangja a véghetetlen szeretetnek megnyilatkozása. A jövőmenő fecskék teli vannak gyöngédséggel és figyelemmel egymás iránt, együtt élésükkel sokszor mintaképpül szolgálhatnak a velök egy fedél alatt lakó embereknek. A kora reggeltől késő estig hallható gyöngéd csicsérgéssel mintegy azt mondják a fecskék: ti emberek, szeressétek egymást, hát szeressétek már egymást!

Azt mondjuk, hazatér a fecske, ha hozzánk jő, mert itt van az ő otthona, itt költ, itt van az ő bölcsője, itt éli át élete verőfényesebb és boldogabb napjait. Kicsiny szívében itt ébred fel a szerelem lángja.

Megérkezésök után egy-két hétig vigan járnak-kelnek a fecskék, gondtalanul élik napjaikat s ekkor mozdul meg a szivők is, kezdenek udvarolgatni. A fecske ugyan nem tudja oly szép hanggal szíve választottját elbájosni, mint pl. a fülemile, de azért vetekedik vele szíve érzésében, érzelmeinek forráságában. Nem szónok, nem énekes művész, hanem mullattató, csevegő csupán.

Költő, a ki nem száll föl a magasba, nem beszél megrázó érzelmekről, nem hat az érzelem fensőségével, vagy a képzelem erejével, hanem a házi boldogságról, egyszerű, keresetlen szív-érzésekről hangicsál. Ő mindenkinek azt szánja, a mi megilleti,

ha azután a gyenge erős akar lenni, alacsony magosra, kicsiny nagyra tör, elégedetlen többet akar, — ám kapja meg, ha a jutalom nem is édes.

Tompa Mihály szavai szerint:

»Fecskénk kedélye nem borus, se mély,
Maga a vidorság, az örök szeszély.
Ki- s beszáll — s a hangok olyan kedvesek,
Ha párjának pajkos titkokról fecseg.«

Chernel István azt mondja: «a fecske lénye, természete a kedélyesség, a kedvesség.» Ez sugárik ki okos, fénylő szemeiből, erről tanuskodik gondtalan, behizelgő csicsergése, fecsegése.

A szerelmeskedést a mézes hetek gyönyörű, gondtalan édesége követi. Májusban felkeresik a régi fészket, kijavítják az évek óta használt régi fészkeket, vagy pedig újat építenek. Sárból, pár száll szalmaszállal tapasztják hajlékukat. Mindig védett helyen, eresz alatt, istállóban vagy folyosón, valami kiemelkedésre támasztva. Ha csak a pusztá faira építik fészkeket, akkor sokszor megesik, hogy levállik és leesik s akkor újból kell kezdeniök a kőművességet. A fészek belsejét finom szálakkal és tollakkal bélelgetik melegre.

Az a fecskepár, mely egyszer egybekelt és közös háztartást kezdett, oly hű és kitartó szeretetében és gyöngédségében, hogy a mintaszerű házasság példányképe lehetne. Évekig él a legszigorubb hűségben élete párjával. Évről-évre visszatér ugyanaz a fecskepár a régi fészkekhez, hogy a régi szeretettel folytassák a boldog családi életet. Csak a mikor a sok veszély között, mely őket a nagy vándorutjuk alatt fenyegeti, a házasfelek egyike elpusztul, akkor bomlik fel az egyszer kötött frigy.

Szinte azt mondhatjuk, hogy a fecske családi életében van a legtöbb hűség, mert a fecske házasságát csakis a halál bontja föl. A fecske házassága a legtöbb esetben a legeslegboldogabb és irigytelreméltó. Akárhogy is vénülnek a házastársak, azért a szerelmők nem öregszik, hanem mindig fiatal marad és minden tavasz új olajat önt, hogy a szerelem tüze fellángoljon. A leg-hosszabb ideig tartó fecskeházasság alatt is egyformán gyöngédek és figyelmesek maradnak a házasfelek egymás iránt. Éneke, melyet a szerető férj igen szorgalmasan hallat, nem tűnik ki hangjának szép csengése által, sem nem változatos, de azért mégis nagyon kedves, kedélyes és szívhez szóló. Alighogy pitymallik, máris megszólal az éji nyugalmaiból felébredt fecskeférj és szere-

tettei üdvözli élete társát. A ház és udvar minden lakója, a major minden állatja még mély álomba van merülve, mély csönd honol még mindenfelé s a tárgy még ködös homályba burkolódik, mikor a fecskepár már megszólalt. Eleinte csak egyes magános virb verbszerű hangokat ad, a melyeket még hosszú szünet követ; utóbb az egy helyt ülő madárka sűrűbben ismétli mondókáját, a virb-verb mellé csatlakozik a vitt-vitt és végül az egyes hangok egész összefüggő strófává egyesülnek. Erre aztán felemelkedik a fecske és vidáman szeli át a gazdaság udvarát. Utána azután rendre ébredez a major többi lakója is; legelőbb a rozsdafark, utána a veréb, galamb és végül a baromfi is. Tehát a fecske éneke vezeti be a gazda napját; ő mond neki elsőnek jóreggelt. A régi magyar nóta ezt ekkép fejezi ki:

»Szép madár a főske, szépen fősög,
Mikor a reggeli harmát csöpög.«

(Folytatjuk.)

A barna medve.

Francziából: Kardosné Szabó Amália.

A módszer, melyet a finnlandi parasztnak használnak a medveadászatnál, már csak azért is megérdemli a leírást, hogy úgy a vadászfurfangot, mint a medve értelmi képességét feltüntesse.

A Finnlandiak vadászfegyvere egy hosszú lándzsa, melynek hegyes vége körülbelül egy lábnyira lapos keresztvassal van el látva, mely arra szolgál, hogy a már átdőfött állatot kellő távolságban tartsa a vadásztól; mely hatalmas karjaival még végső perczeiben is földre ránthatná s szétmarczangolná támadóját.

A vadász előbb kiszimatolja a helyet, hol a medve télen tanyázik s ha felfedezte, lesbe áll, nem messze a barlang nyílásától, kutyájával. Ekkor éktelen lármát csapnak; a kutya ugat, az ember ordít, hogy a medvét kicsalják odujából.

A medve sokáig haboz, az ingerlést tűri egy darabig; végre

belefárad s dühösen kirohan odujából. A vadászt megpillantva, hátsó lábaira áll s míg ugrásra készül, a finnlandi jobbra fordul s ravaszul oldalozva a medve felé, lándzsáját szorosan oldalához tartva elrejtí a medve elől, mert különben megeshetnék, hogy a medve, meglátva a fegyvert — mielőtt a vadász használhatná — talpának egy legyintésével kiüti a kezéből.

Midőn lándzsa hosszúságyira jutottak egymáshoz, a paraszt hirtelen előre tolja a fegyvert s biztos kézzel dőfi azt a medve szívének kellős közepébe. A keresztvas feltartóztatja az állatot s nem képes védekezni. A vadász a halálos dőfés után egy rántással földre teríti, s mint egy szemtanú meséli, különösnek látszik, de a medve megragadva a keresztvasat talpaival, a helyett hogy kihúzná, még mélyebbre nyomja azt be testébe.

Egy ilyen vadászat aztán kis ünnepélyességgel záródik. A faiuban mindig akad egy költő, ki dicsőítő versben megénekelje a vadász győzelmét.

* * *

A medve, mint bunda, mint öltönydarab is okozhat néha veszedelmet; érdekes esetet beszél el erről Accerbi útleírásában.

— Egy alkalommal — mondja az utazó — a befagyott finlandi öblön szánkán mentünk keresztül. El voltam rá készülve, hogy ez útomba nem látok egyebet egyforma, egyhangú, végtelen síkságnál. Azért nagy bámulatba ejtett elutazásunk előkészülete: a rendkívüli elővigyázati rendszabályok, melyekre később — sajnos tapasztaltam — nagyon is szükség volt. A beláthatatlan sima jégtükröt rengeteg jégtömeg borította, egyik a másikra halmozódva, majd sziklát, majd pyramisokat formálva, s elzárva előlünk az egyenes utat s minden kerülőnél, fordulónál a legnagyobb veszélynek téve ki bennünket. Vezetőnk éber figyelmébe s jártasságában bizva, mégis aggódtunk az eshetőleges bekövetkezhető szerencsétlenségtől. Daczára az elővigyázatnak, szánkánk mindegyre felborult s egy előre nem látott esemény csak növelte a veszélyt, melybe jutottunk. Hosszú, orosz medvebőr bundáinkban medvéknek néztek bennünket lovaink s a kipárolgó állati szag, mely azokból kiáradt, már útunk kezdetén nyugtalanította lovaink egynémelyikét. A gyakori felborulás kényszerített bennünket a megállásra, ez aztán betetőzte a lovak ijedelmét. Medve-bundáinktól mind megvadultak, látva bennünket — mint medvéket — a jégen állva közelükben. Most már sza-

badulni igyekeztek, dühösen kapálóztak, zabláikat harapdálták s kínos vergődésükben szétszaggatták volna hámjaikat, ha a megremült parasztok elejét nem veszik a bajnak.

A megvadult lovakat kötőfékjeiknél fogva derekukhoz erősítették, ez által féken tartva őket s megakadályozva a teljes elszabadulást; inkább magukat is kiteve egy beközetkező szerencsétlenségnek.

Az örült vágatásban — keresztül-kasul a jégtorlaszok között — kifaradt lovak végre megállottak. Vezetőnk okulva a tapasztaltakon, a lovak szeméit beköttette. A lovak közül egy, a legszilajabb valamennyi között, szétszakította az istrangot, végképp elfutott; maga után vonszolva a csörömpölve szökdécselő, ide-oda verődő üres szánkát, melyből gazdája idejekorán kiugrott.

Mintha szárnyai nőttek volna a felszabadult csikónak, oly könnyűséggel rohant át az ijesztő akadályokon. Soká-soká követjük még tekintetünkkel, majd itt, majd ott tűnt fel, egy-egy jégtorlasz tetején, mint egy fekete folt, mely a távolság által egyre kisebbedett, elmosódott, míg a láthatár el nem nyelte szemünk elől.

Gazdája — a balesetekre fentartott üres szánkák egyikén — üldözőbe vette, követvén mindenütt nyomait s biztosan hitte, hogy megtalálандja. Mi pedig folytattuk útunkat tovább, Aland sziget felé; a mennyiben lehetett, a legsímább középső utat választva; de azért néhányszor még felborultunk s ki voltunk téve a veszedelemnek, hogy lovaink közül egyet-kettőt elveszítsünk, a mi — nem kis zavarba hozott volna bennünket.

Apró megfigyelések.

Régi jegyzeteiből a *Természetben* közli: **Dr. Lendl Adolf.**

Kertünk alsó végében két elvénült fa állott.

Haszna nem volt egyiknek sem és talán csak azért tűrték meg ott, mert éppen az élő sövény tövében állott és két törzsével erősítette azt. Az egyik vén, összetöredezett körtefa volt, a másik pedigieu bodza. Az első már kora tavasszal elvirágozott;

gyéren volt rajta a virág, mert legtöbb ága elszáradt. A másik is csak egyik oldalán zöldült ki, de nagy, ernyős virágaival bevárta a »nagyos szentek« elmúlását. Megvoltak a virágai már előbb is, száz apró fejecske egy-egy ernyőben, azonban még nem nyíltak ki.

A májusi hideg napok után csakhamar felmelegedett a levegő s ekkor egy nap reggelén bódító illatot terjesztett maga körül a fa. Az ezernyi apró kehely szinte csak várta ezt a szép napot, hogy kinyílják.

Mindjárt jöttek a viráglátogató bogarak és méhek is. A méhek sűrűn jártak ide; egyik a másik után érkezett és virágról-virágra, ernyőről-ernyőre tértek. Vadméhek voltak; többnyire apróbb fajok, melyek nem gyűjtöttek rendszeren, hanem inkább csak lakmározni jöttek ide. Nehány légyféle és fűrge bogárka is sürgölődött köztük. Egyszerre azután egy fényes nagy bogár is érkezett az aprók társaságába; hangosan zúgva, repülve érkezett és mindjárt belefurakodott egy virágernyőbe, melyet hamarosan szét is dúlt. Fényes zöld, tekintélyes és türelmetlen volt; a közönséges apró proletárokat csakhamar el is zavarta onnét. Rózsabogár a neve ennek a kis mágnásnak. Csak úgy hullottak az apró fehér szirmok a virágernyőből, ahol ő lakmározott. De nem hullott le mind a földre, hanem ott lógott egy részük, mintegy láthatatlan szálakon felfüggesztve a levegőben. Finom pókszálakon lógtak. Tehát pók lakott ott az ernyőben.

Megvizsgáltam több virágot és csakhamar megtudtam, hogy bizony egyik-másik ernyőben sárgás-fehér, fekete csíkos pókocskák lakik. Mindegyik virágernyő hús vagy több ernyőcskéből van összetéve; mindegyik ernyőszálnak a végében pedig van egy virágocskák. Ezek között tanyászik a pók. Felülről nem látszik, mert a szirmok eltakarják és ő ügyesen takarózik is.

Sajátságos kis állat; hálója nincs, csak egyes finom szálak jelölik az útját a virág alján, ahol ő járkat; mert ide-oda mozog és majd itt, majd ott ül le. Ha megzavarom, oldalit ugrik egy másik ernyőcske alá; ha megbököm, leesik, de nem éri a földet, hanem a levegőben lógva marad; finom kötélén azután csakhamar ismét felkúszik és megint odaül. Sajátságos a viselkedése ebben is. Az apró virágkehely alján megkapaszkodik és nyolcz lába közül az első párt, mintha ölelni akarna, föltárja és a virág fölé nyúlják vele. Úgy vesztegel most sokáig nyugodtan.

Egyszerre megrezdül a virág, valami nagy vendég érkezett és rátelepedvén, megmozgatja az egész ernyőt. A pók most figyelni a jövevényt és várja, míg arra a virágocskára kerül, amely alatt ő lebzsel. Csakhamar oda is jön; fejét bedugja a kehelybe, hogy mézet nyáljon. Ez alatt a pók felkúszik egészen a közélébe és két felnyúló lábával megtapogatja. Azután ismét lejjebb száll; ez nem az a vendég, akire ő vár. Többször megismétlődik ez, mert sűrűn jönnek-mennek a szárnyas vendégek.

Most ismét érkezett egy; ez kisebb, mint a többi, valami vadméhecske; *Halictus* a neve a tudományban. A pók most már egy másik virágkehely alatt ül, olyan alatt, amely még ép és melyet még nem fosztottak ki; mindig ilyen alá húzódik, mert minden újabb vendég ezekre tér elsőbben. Amikor most odaérkezik a méh, a pók ismét tapogatja — egyszerre nagyot szökik, átkarolja és a nyakába ül. De hátsó lábával fogózik ám virágba is, nehogy a megijed; méh felszállva, őt is elvigye.

Már ezután nem is száll fel a méh, már csak vergődik és kinlódik, de csak egy perczig; hátsó lába még rezeg; azután vége van, mert a pók megcsipte. Az a kis pók mérges, ragadozó állatká ám; embernek nem ártana a mérge, de az apró vadméhnek halálát okozza rövidesen.

Ezt a méhet várta a pók. Mindegyik pókfajnak megvan a maga méhe és mindegyik méhnek a maga virága. Ez a mi pókunk tudta, hogy hova üljön. *Diaea globosa* a neve ennek és ez épen a *Halictus*-ra várt.

Van sok olyan pókfaj, a melyik ennek a rokona és ezért hasonló módon él; mindegyik más-más virágot kedvel. A kertünkben, avagy inkább a mezőn, ahol szabadabb az élet, gyakran megfigyelhetjük ezeket. A fehér szirmú virág alján ül egy-egy fehér pók, vagy a sárgás rózsaszínű virág kelyhén egy-egy olyan, amelyiken rózsaszínű folt is van. Nem veszi ezt észre az odajövő méh és ha ez az igazi faj, akkor oda is vész. Van olyan pók, amelyik nem annyira a virágfajhoz kötött, hanem két vagy többféle virágban is lakik és a zsákmányában sem oly válogatós; sőt van olyan, amelyik a fehér virágban fehérszínű, a sárga virágon sárgás, vagy halványpiros foltos; ahogyan a helyi körülmények épen kívánják, úgy változik el; vagy az idő haladása szerint, a virágok változásával, egy és ugyanaz a pók is elváltozik, hogy könnyebben megélhessen. Csak kevés ilyen színben változó mimelő fajuk van és a legtöbb viráglakó kis ragadozó beéri azzal, hogy ügyesen rejtőzködik.

A mi pókunk alig akkora, mint a zsákmányúl ejtett méh;

nagy erőlködéssel mégis elcipeli zsákmányát a virágernyő aljába. Ott megköti finom szálaival és azután lakmározik rajta. Két-három napig szívja a kis hulla nedveit, vérét és végül ott hagyja; elvándorol más virág alá, hogy újból kezdhesse ragadozó életmódját. Mire elvirázkik a bodzafa, meg is nő e pók; vagy pedig más növényre vonul. Később elbújik, hogy szaporítson és petézzon. Azután úgy is vége van.

Mindennap megfigyeltem a bodzavirágon az apró életet, mert érdekelt. Reggelenként, ha arra mentem, rendszeren ott ült a félig elszáradt fa tetején kényesen az apró élet zsarnoka: egy vöröshátú gébics. Ha közeledtem — szinte várt reám — éles hanggal jelezte és tíz-húsz lépésnyire tovább szállt. Kívül a kerten kaszáló rét volt, annak valamelyik bokrára ült és onnét ügyelt reám. Közbe-közbe felszállt, tovább repült és visszatért; gyakran hangosan szólt. Párjával beszélt és így jelezte közelségemet, mert párja ott ült a magas sövényben a fészken. Tudtam, hogy ott fészkel; többször meg is néztem, de nem bántottam.

A körtefán is felfedeztem ekközben egy érdekes kis pókot. Ez még sajátságosabb volt. A fa törzsén, a kérgén lakott. Valóban fel kellett fedezni, mert egykönnyen nem vehette észre a szemem. Kéregszinű és lapostestű, csak a potroha vége csücskösödött ki kissé a kéreg felületéből; különben oly ügyesen tudott odalapulni, hogy láthatatlan volt a közvetlen környezetében. Finom muszirázat, vonások és csíkok voltak rajta; ezek hasonlítottak a kéreg finom repedéseihez. Hosszú lábai kétoldalt laposan elterültek. Ez is keszegjáró, háló nélküli pókocska volt, mint az előbbi faj, de testalkotása szerint mégis más rokonságból való.

Egy letépett levélnek a nyelével megérintettem, hogy mozgásra késztessem. Annélkül, hogy felemelkedett volna, hirtelen kettőt-hármat araszolt oldalvást és kis távolságra ismét letelepedett. Oldalt és hátrafelé haladt, mint a rák. Ha tovább unszoltam, tovább sietett; de a neki megfelelő helyen mindjárt lepihent ismét. Mindig észrevehetetlen akart maradni; nagyon jól tudta, hol lapuljon meg, hogy csücskös potroha a kéreg apró bibircsének lássék. Türelmesek voltunk mindketten; néha tízszer is kivartam emigy a helyéből, de mindig csak egyforma eredményel.

Egyszer azonban durvábban bőktem meg; akkor leesett a

fatörzsről. Alant kerestem a fűben, de nem leltem és csak később vettem észre, hogy ez is a levegőben lóg. Végre felkuszott és mint előbb, ugy ült oda most is helyére.

Sokáig figyeltem, meg akartam lesni, hogy mit eszik; azonban ez nem sikerült. Hangyák sűrűn jártak a törzsön fel és alá, de ezek kikerülték a pókot és úgy látszik a pók is őket. Látták egymást, azonban békében maradtak. Sok apró állatka mozog a fák kérgén; picziny hernyók, legyecskék, atkák, valószínűleg ezek közül válogatja ételmét. De ezt nem figyelhettem meg, bár órákat szántam rá.

A környezethez való hasonlatosságnak egyik legszebb példája ez a pók s noha nem tudom, mi ellen védekezik ily módon ez a faj, — talán a fákon mindent kifürkésző czinegék és más madarak elől bujnak az észrevétlenség védelmébe, — de kétségtelen, hogy mimelő képessége tökéletes a módjában és mértékében egyaránt. Ép ez okból kísérleteztem e fajjal több ízben.

Levelet tartottam eléje és gyengéden megböktem, hogy reá szaladjon. Dehogy szaladt a zöld levélre; hátrafutott! Mögéje tűztem a zöld levelet a kéregre és unszoltam; ügyesen kikerülte. Bárhogyan ismételtam a kísérletet, mindig balul ütött ki.

A fának egy másik részéről letörtem azután jókora kéregdarabot, azt tartottam oda most; egykettőre rákergethettem az ügyes pókot. Ezt nem kerülte ki, erre rá mert lépni. Ez olyan színű volt, mint ő maga. Ősztöne megengedte ezt neki. De hát mi az az ősztön? Erről majd máskor írok.

Az a nevezetes, hogy ennek a pókfajnak van egy közeli rokona; épen olyan, mint ez a formáiban, csak hogy színében zöld. Ez a bokrok és fák zöld levelein él és semmiképen sem lehetne a fák törzsére kergetni. Jól tudja, hogy hol kell tartózkodnia, hogy észre ne vegyék.

A szürkeshínű faj a *Philodromus poecilus*; a zöld faj a *Philodromus aureolus*, vagy *variegatus*, mely sokszor vörhenyes is és akkor a levélen levő kis daganathoz hasonlít.

Nagyon csodálkoztam, amikor egy napon a sövényen egy második gébicsét is láttam. Nem szeretik ezek egymást és mind-egyik a maga kis területén ur. Nem enged be egykönnyen másikat a birodalmába. Him volt ez is, tavaszi szép köntösében. A háta sötét rókvörös, a feje galambszürke; fekete csik a csőrétől a szeméig, mint kantár, diszítette. Kényesen ült most ő is ott, bár elég távol a másiktól. Közeledésemet ő is jelezte han-

gosan. Talán még egy fészkelő pár, gondoltam magamban és szememmel átkutattam a sövény másik végét. Meg is találtam a helyét, meg is néztem; a kis tojó nem volt otthon, bizonyára a közelből figyelte dobogó szívvvel, nem fogom-e bántani, elrontani az ő kis tanyáját, amelyhez most minden boldogsága fűződik. Nem bántottam, csak messziről néztem. Mág csak a kezdetén voltak a fészekrakásnak. Talán csak ma reggel kezdhettek; csak a külseje volt meg, durva száraz fűszálakból kötözve.

Meg akartam figyelni, miképen építik tovább? Amint elmentem, a him kényesen odaült figyelő helyére. A tojót nem láttam röpködni egyszer sem; úgy látszik bujkálva hordta a fűszálakat. Néha órahosszat a himet se láttam, — talán segített ilyenkor a párjának, vagy bogarakra vadászni mentek a rétre.

Négy napig rakták a fészket; hogy miképen, azt nem tudom, csak azt láttam, hogy napról-napra tökéletesedett ez és az utolsó napon finom gyökérszálakkal is ki volt már párnázva. Kerek és ép, gondosan megválogatva, szorgalmasan tűzdelve, remekbe készül.

Csak a szerelem taníthatta erre a kis madarat.

Ötödik napon egy tojás volt benne és azután minden napon még egy. Mintha viaszból volna mindegyik, oly tiszta és áttetsző a színük, alig sárgásak, sötét koszorúval a tompa végükön. A tizedik napon ötöt számláltam és most először láttam az anyamadarat a közelben. Nem oly feltűnő és szép, mint a himje, de mégis megláthattam volna eddig is, ha mindig idején el nem szökik.

A rákövetkező napon ismét jelezte a figyelő him közeledését; talán még feltűnőbb módon, mint máskor és nem repült el messzire, ott maradt a közeiben és alakoskodott. A tojó rajta ült a fészken és nem akart felkelni. Megkezdte a költését. Ott láttam, mint liheg a félelemtől és várja közeledésem veszedelmét. Csak annyira közeledtem feléje, hogy jól láthattam. Rám tekintett fekete bogárszemével, de meg sem mozdult. Kért is, sirt is és küzködött benne a félelem és az anyai szeretet. Mindez kifejeződött a szeme tekintetében.

És győzött az anyai szeretet, — az tartotta fészken, — mert erősebb, mélyebb és boldogabb érzés az a madár szívében, mint a szerelem. Boldogságát veszti a szegény kis anya, ha felzavarom — oly vonzóan kedves kép volt, — nem is bántottam.

Régi emlékeimből hasonló megfigyelést őriztem meg.

A budakeszi erdőben sétálva, közvetlenül az ut mellett egy letörött és ezért oldalt buján kihajtott fiatal fatörzsön, ügyesen elrejtve, megpillantottam egy nágyobb fészket. Nem volt magasan, belenézhettem. Rigófészek volt, amit könnyen megismerhettem, mert gondosan ki volt kenve belül sárral. A rigó így szokta tenni.

Talán egy hét mulva ismét arra jártam; a különösen eltorzított törzs szemembe ötlött megint, megnéztem hát a fészket is. Három kékes-zöld szépséges tojás volt benne. A rigó a közelben nyugtalanzkodott a bokron. Feltette egyetlen kincseit. Rövid idő múltán, talán szándékosan is, arra vettem az utamat. De most már messziről és hangosan lármázott a himmadár és figyelmemet magára terelni akarta. A fekete rigó ilyenkor a földön futkos az ember lába előtt és betegnek tettei magát; más madár is, például a fülemüle így vezeti el a veszedelmes közeledőt a fészektől, amelyen a párja költ. De ez az éneklő rigó volt és ez csak hívja az embert feltűnő viselkedésével másfelé. Amikor az utról letértem és a fészekhez közeledtem, hangosan felriadt a szegény anyamadár is. Rögtön visszatért és a közeli bokrok egyikén maradt, míg ismét elmentem. — Csak beletekin tettem a fészekbe, öt tojáson költött. Néhány nap mulva ismét odavezetett az a szeretetem, melyivel a természet szép jelenségeit figyelni vonzódtam mindig és most: egy lépésnyire bevertak — azután mindakét rigó az arczomba vágott! Az anya a fészkeről, a him oldalról röptelt elém. Kikelőfélben voltak a fiaik. Így nő a szülők szeretete — a szegények, mert egyebük nincsen, csak a fiaik. Életük árán is szeretik azokat.

Legszegényebb madár a kakukmadár. Az ő életöröme a szerelmével végződik. Fészke, családja, fia nincsen; boldogsága sincsen — talán azért olyan bohókás. Mostoha fluként nevelkedett, ő se törődik a családjával. Csak kakukol és hangos tőle az erdő májusban, júniusban. Bohém hajlammal hirdeti könnyelmű gondtalanságát. Gondtalan és csak magáért él, ezért öröme sincsen.

Vajjon miért ez a bűnhődés?

A nép azt mondja erre, mert mindegyik megcsalja a párját.

És ezt jól figyelte meg, ebben igaza is van.

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére Deák Ferenc-utca II. sz. kéretnek.	Tagoknak tagsági díj fejében jár. Előfizetési ár:
Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú- u. 9 sz.) czimére intézendők.	Egész évre — — — — 2 kor. — áll. Fél évre — — — — 1 kor. — áll. Számonként — — — — kor. 20 áll.

VIII. évfolyam. Kolozsvár, 1903. Julius. 7. szám.

TARTALOM: Hazatérés. *Führer Miklós*. — A fecske családi életéről. (Befejezés.) *Páter Béla*. — A macskák és a madarak. *F. L.* — Az állatok öngyilkossága. — Mondások az állatok és állatvédelem köréből. — *Állatvédelem és állatvilág*. Liba a gólyafészkekben. — Síró állatok. — Gyermekektársulat az állatvédelem érdekében. — Tagsági díjukat befizették névsora. — Kérelem

Hazatérés.

A gesztenyefa rózsaszínű virágát körülöngicsélik a fekete pöszörök meg a vadnéhek. Tele van velük az egész fa. Mellette áll egy fehér virágú vadgesztenye, arra nem száll egy se. Talán a színe, illata csábítóbb amannak, vagy édesebb a méze? Egész kis hangversenyt rendeznek döngicsélésükkel. Nem igen háborgatja egyik a másikat, mindnek megvan a maga virága, azt kerülgeti, annak szedi mézét. — Csak egy nagy, fehérfarú dongó nem talál kedve szerinti kehelyre. Ördögös repülésével el-eltűnik az ember szeme elől; egy szempillantás alatt odaér a virághoz, mintha csak a szél csapná feléje, de alig ér hozzá, mint a falhoz vágott gummilabda, oly gyorsan elrepül tőle s már vagy tíz lépéssel odébb zümmög.

A nyárfa tetején két csóka mókázik egymással; elrepülésre nyitott szárnyal bohókásan ugrálnak, kergetőznek, lecsapnak a legalsó ágig, majd felemelkednek, mítsem törődve azzal, hogy a nap már nyugodni készül és bizony ők is elülhetnének.

Egyszer csak nyitva szeli át a levegőt két gyorsröptű fecske. Körülkerülve a villát, megszállnak az ereszen.

Nagyon fáradt a pihegésük, mégis csak egy pillanatig ülnek. Végig röpködnek az eresz alatt, a levegőben egy helyben libegve vizsgálnak minden kinyuló gerendát, próbálnak megkapaszkodni a csupasz oldalán, de lecsúsznak róla; újra próbálkoznak, majd összeütődnek a levegőben, mindketten leszállnak egy nyitott ablak felső élére.

Okos szemükkel aggodalmasan néznek körül. Azt remélték a kedves kis jószágok, hogy az eresz alatt valahol találnak egy elhagyatott fecskéfészket, a hol az éjszakát eltölthetik.

Körülnéztem a házon; sehol semmi nyoma a fészeknek, tehát nem valószínű, hogy tavaly vagy azelőtt itt költöttek volna. Ők csak okoskodtak, következtettek, hogy a hol eresz van, ott fészeknek is kell lenni.

Tanáctalanul állnak az ablak élén. Közel van az este, tovább már nem indulhatnak. A hím elszánja magát, átröppen egy szemközti ákáczfára. Visszafigyel, követi-e a nőtény, de az csak nyujtogatja a nyakát és nézeget tovább az eresz alá.

A hím kétszer is visszaszáll, míg átsalogatja magával a fára.

Nem tetszik nekik a magasban; leszáll a nőtény egy orgonabokorra.

Érdekes, hogy a páros madaraknál milyen udvarias a hím a nőténynyel szemben és a nőtény mennyire tudatában van ennek. A hímnek a szállása mindig bizonytalan és a nőtény akarától is függővé van téve. Mikor a kis nőtény az orgonára röppent, bizony nem igen figyelte, hogy követi-e a párja. Nyugodtan leült, biztos tudatában annak, hogy a párja rögtön mellette lesz!

Már ott is van.

E közben beesteledik. A természet elnémítja a mesterséges zajt s továbbítja az eleven hangot. Közel van fűsüketítő zajával a nagy város, de ide nem hallik a zajból semmi; távoli tavakban brekegnek az apró békák, annak a hangja tölti be a levegőt körül a láthatár felől. A két kis fecskének jó-altató zene a békák brekegése; oly nyugodtan ülnek, hogy még a levél sem mozdul meg mellettük.

Épen az ablak alatt van az orgonabokor. Onnan figyelem őket. Oly vékony ágon ülnek, mint egy jókora kötőtű. Csak bámulom, hogy el nem hajlik alattuk. A nőtény már alszik. Nyakát a tolla közé húzza, csak gesztnnyepiros homloka látszik ki belőle. A hím még ébren van. Ha kutya vagy macska szalad el a kerü-

tésen kívül, az egész teste vékonyabbra nyúlik az ijedségtől; de ha ember jár a bokor alatt, ha meg is sodorja kalapjával az ágat, attól nem fél. Jó ismerősök ők már az emberrel.

Halkan nyitom fel reggel az ablakot. Még alig virrad. A szegény verébre ráfognak az emberek, hogy renyhe, lusta népség, pedig már ily korán reggel fűrgén ugrálnak, csiripelnek a fákon. A két fecske még alszik. Előbb a nőstény ébred. Megrázza a csőrét, valami légyszárny van odatapadva, attól igyekszik szabadulni. Kíváncsian körülkémlel, hogy hol is van ő mostan? Megnyugszik állapotán; a nyakát lefelé nyújtja, két szárnyát felhúzza a hátán, majd meg az egyik szárnyát oldalt vízszintesen kiterjeszti, végig terpeszti alatta a lábát, azután, mintha meglőtték volna, hirtelen lefordul az ágról, majdnem a földet érintve repül végig a kerten. A him rögtön utána.

Kinyitom az ajtót; a gesztenyefán már szorgalmasan dongnak a méhek, csak a nagy dongó nem jött még el. A verébek akkora zajt csapnak, hogy a nagy lármára felébred és álmoasságtól piros orcával emelkedik ki felhőpárnáiból a nap. A két fecske fent a magasban észak felé repül. Még csak meg sem köszönték az éji szállást. Másnap sehol sem látok még fecskét. Harmadnap már vagy kettő-három nyilaz, cikázik a ház körül. Pár nap múlva, gyönyörű májusi reggel, fenn a magasban a merre nézik, mindenütt ott bravuroznak szemfényvesztő repülésükkel a fecskék. Gondatlanul játszadoznak, lehallatszik jókedvű civijul civijul kiáltásuk.

Mozdulatlan szárnyal kóvályog a levegőben egy alattomos héja: már bizonynyal kiszemelte áldozatát, hogy lecsapjon rája. Megkörnyezi vagy nyolc-tíz fecske; csipkedik, incselkednek, gúnyt űznek vele, ott röpködnek el a csőre előtt, míg végre megúnván a sok boszantást a héja, ott hagyja áldozatot s bosszusan szökik el az apró támadóktól. Így segítenek veszélyben forgó, nehezebb röptü madártársaikon.

Három-négy nap múlva megint fecskementes odafent a levegő. Ellenben a sok fecske mind ott vízszintez utcahosszant a földtől alig egy félméternyire. Le-leszállanak a földre. Mintha valamennyi fecske vályogvető cigánynak csapott volna fel, szedik, hordják az agyagos sarat. Építik belőle a házat, boldogságuk fészket.

Führer Miklós.

A fecske családi életéről.

(Befejezés.)

Irta: Pá ter Béla.

Dupont de Nemours azt mondja, hogy a fecske valamenyny madár közül kitűnik okossága és erkölcsi érzése által. Fiai iránt tanusított gyöngédsége; a fiatalok hálája a szülők iránt; a hitvesi, az anyai és a gyermekszeretetnek minduntalan megnyilvánuló jeleit folytonosan észlelhetjük a fecske fészkek körül s a fecskék mindezen érzelmeknek gyöngéd és szenvedélyes módon kifejezést adnak. A család minden egyes tagját ugyanaz az érzelem fogja el, melyet el nem hallgathat, hanem a melyet élénk csicsergéssel ki kell fejeznie, a legnagyobb szenvedélyvel csicsergik egymásnak folytonosan: szeretlek, te olyan szép vagy te olyan jó vagy és nem hallgatnak oda, hogy mit szólnak a többiek.

Menault azt mondja, hogy a fecske szerelme nem egy pillanat szüleménye és nem csupán egy tavasz szerelmi időszakának eredménye, mint sok madárnál, hanem a valóságos házasság, mely az egész életre kihat és a melyet a kiérdemelt gyöngédség felbonthatatlanná tesz.

Ha a házasfelek egyikét elszólitja a halál, akkor az özvegyen maradt társ csak ritka esetben éli túl hitvesét.

A fecskeszerelemnek és hitvesi hűségnek mintaképeül szolgálhat a következő eset, melyet Reklam 1853-ban megfigyeit.

Franciaország Ardiche departement-jában egy fecske verebekkel viaskodott, mely harcznak az lett a vége, hogy a verebek megölték a fecskét. A fecsketársa csak elkésve érkezett a harczhoz, amikor társa már áldozatul esett volt a szerencsétlen küzdelemnek; a hazatért fecske ezután ismét elüzte a verebeket és a fészkekből kiesett fiait felcipelte a fészekbe. Az özvegyen maradt fecske ezentúl egyedül nevelte fel fiait s ősszel útra kélt, mint rendszeren. Következő tavasszal pedig egyedül tért vissza a régi fészkehez s azontúl egyedül és elhagyottan élte napjait és kerülte a többi fecskékkel való érintkezést.

Ehhez hasonló esetek igen gyakoriak. Ha utána kutatunk, észrevehetjük, hogy sok fecskefészkekben csak egyetlen fecske lakik; egy-egy elhagyott bánatos özvegy, vagy búsuló férj, mely

társának kimúlása után egyedül folytatja szomorú életét, az özvegyi hajlékban.

Ritka eset az, hogy az özvegyiségre jutott fecske másodszer lépjen házasságra. Ilyen esetet ír le Tillmann, a mikor egy feleségét veszített fecske kétszer házasodott újra és pedig csak másodszer boldogan.

Kreuznak mellett egy istállóban évek óta fészkeltek egy fecskepár s ott oly otthonos volt, hogy a tulajdonosnénak fejére és karjára is rászállt. 1873. nyarán a macska megölte a fecskepár egyikét, mely a tojásain ült. Az özvegygé lett fecske két napig nagyon szomorú volt, de a harmadik napon eltávozott és negyednapra új feleséggel tért vissza, a mely egy kis huzakodás után az istállóba követte új férjét és leült a tojásokra. Következő napon azonban kirepült az új fecske asszonyka, hogy vissza se térjen többé. A bánatos férj szintén eltűnt. Az istálló tulajdonosnéja most azt hitte, hogy erre az esztendőre már vége lesz a fecskék költésének és kivette a tojásokat a fészekből. De mennyire meg volt lepelve, a mint 10 nap múlva az özvegy fecske új feleség kíséretében visszatért az istállóba. Az új fecske-asszonyka, úgy mint elődje is, csak némi huza vona után követte a férjét új hajlékába s az előhaladt idő daczára hozzáfogott a költéshez s három tojást még kiköltött a nagy vándorút megkezdése előtt.

Egy másik eset, mely egyuttal az okos és gondos előrelátásnak példája, a következő :

Münchenben történt 1875-ben, hogy az egyik ház kapuja alatt egy fecskepár fészkeltek. A fecskeférj éjjelenként a csengő drótján helyezkedett el. Egyik éjszaka, mikor a házmesterhez csengettek, lebukott a dróton ülő fecske s a kaput kinyitó házmester, ki gyertya nélkül jött, összetaposta a szegény fecskét. Másnap eltűnt az özvegyiségre jutott fecske, — a fészekben 4 tojás volt. Csak délután tért vissza a fecske, egy másik fecske társaságában. A ház tulajdonosa kíváncsi volt, hogy az új fecske hol fog éjjeli szállást venni és megfigyelte a fecskék viselkedését. Az új fecske szinte veszedelmes helyre helyezkedett el, t. i. a csengő drótjára. A mint azt a tojásokon ülő fecske észrevette, nyomban odasietett társához és leszoritotta a drótról. A leszorított fecske azután a kapunak egy kiugrására szállt, de miután az nagyon keskeny volt és igen kényelmetlen nyugvóhelyül szolgált, visszatért a kényelmes helyet adó drótra. De a költő

fecske újra leszoritotta férjét a drótról, és azt mindannyiszor ismételte, míg férje végleg el nem helyezkedett a kapu kiugrásán. Azonban nincsen szabály kivétel nélkül. Ne ütközzünk meg azon, ha ez a fecske hűségére is áll. Mint nagy kivétel, megemlítésre méltó a következő hűtlenségi eset:

Egy sziléziai városka sörházának vendégszobájában 1871. óta egy fecskepár fészkel s nem zavartatta magát a korcsma zaja által, a gyakori ajtónyitogatást pedig ki- és berepülésre használta fel. A vendéglős nagy érdeklődéssel kísérte a fecskék viselkedését és 1872-ben azt észlelte, hogy egyik nap az egyik fecske idegen fecskével tért a fészkéhez, a min a fecskének otthon várakozó törvényes neje végtelenül felháborodott és ennek azután igen heves harcz lett a vége. E harcz azonban balul ütött ki a törvényes fecskefeleségre nézve s ezért a vendéglős segítségére sietett és meg akarta fogni a házi béke megrontóját, hogy kitegye a szabadba. Tévedésből azonban az öreg költő fecskét, a törvényest fogta meg, s ez nyomban vissza is repült a fészkéhez. Fészket oly erélyesen védte, hogy a hűtelen pár kénytelen volt tovább állani és új fészek építéséhez hozzá látni, melyet a régi fészek közelében kezdtek építeni. Az elhagyott fecsketárs, mely hajlékát csak egyes pillanatokra hagyta el, a midőn ugyanis a másik két fecske távol volt, ezt a dolgot csendes szomorúsággal nézte. Más fecskék is jöttek-mentek és mintegy szemlét tartottak a dolgok folyása fölött. Egy néhány nap múlva azonban úgy látszik, elhagyta a magára maradt fecskét régi erélye, mert az új pár neki rontott, kegyetlenül megtépázta és teljesen legyőzve kikergette a fészkekből és a szobából. Erre azután az új pár abba hagyva az új fészek építését, elfoglalta a régi fészket és nemsokára hozzáfogott a költéshez.

Vannak olyan esetek is, hogy a fecskefészekre nem száll családi áldás és a fecskepár azért mégis boldog, hű marad és állhatatos. Schacht irt le olyan esetet, a mikor egy fecskepár a legboldogabb házasságban élt, de egyetlen egy fiókájuk sem volt. A fecskeasszonyka néha órák hosszáig ült a fészken, míg a férje a hangművészet minden tehetségének igénybevételével szórakoztatta szeretett társát.

Csodálatraméltó tehát az a ragaszkodás és kitartó szeretet, mely a házastársakat állandóan összeköti, úgy, hogy az a momentum sem ad nekik okot a házaseletök felbontására, a mely bizony az embereknél sokszor válás oka. Pedig a madár mégis

csak szabadabb az embernél, őt nem köti sem társadalmi szokás, sem állami törvény és mégis betartja az erkölcsiség szabályát.

De még a fecske családi élete is csonka volna, ha hiányoznék belőle a családi életnek egy igen gyakori jelensége: a féltékenység. Még ilyen is fel van jegyezve. Schacht jegyzett fel ilyent. Ő ugyanis Feldramban észlelte, hogy egy törvényes házasságban élő fecske igen heves harcot folytatott az idegen betolakodók ellen; ez a harcz egy izben oly heves volt, hogy biztosan a betolakodó halálával végződött volna, hogy ha emberi kéz meg nem menti a szorongatott fecskedonjuant. A mint a vetélytárs el volt űzve, a törvényes férj neje közvetlen tőszomszédságában helyezkedett el és igen élénk csevegést kezdett vele és mind a két madárka közbe-közbe erős fejbiczczentéssel kísérté csevegését. Ezen jelenet megfigyelője úgy véli, hogy a férj megszidta nejét, mert bizonyára figyelmesebb volt az idegen betolakodó iránt, mint a hogyan kellett volna.

Mint nagy kivételt és ritkaságot említi R. Meyer, hogy ő egy kétnejűségben élő fűsti fecskét figyelt meg. A férj két fecskefészkét mondhatott magáénak és mindegyikben várta egy szerető hitves. A két fészek nem is volt messze egymástól és a két költő fecske egészen jó viszonyban volt egymással.

Míndezek az esetek azonban csak igen ritka kivételek, rendszeren a legszigorubb erkölcsösségben él a fecske.

Az anyai szeretetnek is mintaképül szolgálhat a fecske-mama.

Sigismund írja: Felejthetetlen lesz előttem egy fűsti fecske, mely a mint növekedő kis családja részére szűkké vált a fészek, éjszakára az ablakom előtt álló bodzafára költözött át. Minden este kijelölte fiainak a helyet, oktatta őket, mielőtt elaludtak volna, úgy látszik ismételten megszámlálta őket és nem hunyta be elébb szemét, míg a kis sereg el nem aludt. Hajnalban pedig a mama ébredt fel elsőnek és szemlét tartott kis családja fölött.

Az anyai szeretetnek kifolyása az is, a mikor a fecskeszülők vándorutjokat, amelyet pedig pontosan be szoktak tartani, annyira halasztják, míg fiaik őket nem követhetik. Müller észlelte, hogy több fecskepár a még ki nem fejlett fiai kedvéért annyira visszafojtotta a vándorlás hatalmas ösztönét, hogy októberig halasztották a nagy ut megkezdését, amikor azután fiaikkal egyszerre utra keltek.

A fészek alja rendszeren 5, néha 6 fehér alapszinen rozsdabarnásan és szürke ibolyaszín pettyezetett tojásból áll. A költést, mely két hétig tart, a házaselek felváltva végzik. Már ez a körülmény is, mely szerint a legnagyobb szeretettel osztoznak a költés fáradságán, de még inkább a fiaik felnevelése és dédelgetése körül kifejtett gondosság bizonyítja a fecske rendkívül nagy mértékben kifejtett finom családi érzékét. A melegséges példás vonzódás a fecske családi életének kiszökkenő alapvonása.

Mily örömmel nézzük naponta, a mint a fecske gondoskodó odaadással bevillan az eresz alá, hogy falatot vigyen éhező apróságának s azok megható csicsergéssel tátogatják sárga szájukat anyjuk elé. Pedig, hogy mennyi gondot és fáradságot igényel egy ilyen kis fecske család felnevelése, azt megítélhetjük Vidnyinak megfigyeléséből, ari észlelte, hogy egy fecskepár reggel 4 órától este 9 óráig 538-szor hozott élelmet fiókáinak; még pedig legsűrűbben este 7 és 8 óra között, tudniillik ezen 1 óra alatt 62-szer. Az anyai gondosság, az atyai figyelmesség továbbra is vezeti a fiatalokat.

Miután a fészekből kirepültek, egy ideig a közeli tetőzetten, száraz galyakon tartozkodnak s a szülők addig táplálják őket, míg ügyesebbek lesznek. Azután tanítgatják őket repkedni és legyeket fogni. Ejjelre pedig az egész család a fészekhez húzódik s valami dróton vagy lécczen éjszakázik. Később az egy istállóban kikelt fészek aljak össze is verődnek és együtt alusznak ilyen választott, bölcsőjüktől nem igen távoli eső helyen. Juliusban másodszor költenek, de ekkor már csak 3—4 tojást. Néha el is késik ez a költés augusztusig.

A családi összetartozandóság szép érzése is jellemzi a fecskét. A kikelt fecskék hálás szeretettel csügnek szüleiken és néha megesik, hogy segítségökre vannak szüleiknek a fiatalabb testvérek felnevelése körül.

Toussenel megfigyelte, hogy az első költésből származó fiatal fecskék alig hogy a fészket elhagyák, mindjárt segédkeztek szüleiknek a második költés felnevelésén és a nyár végén úgy buzgólkodtak kicsiny testvéreik felnevelése és etetése körül, hogy ezen kis benjaminok mindegyikének két-két dadája is jutott. A fecske táplálékát főleg a szunyogfélék és egyéb apró repülő rovarok képezik. A méhészek ugyan panaszkodnak, hogy a méheket is összefogdossa, de az ritkább eset, inkább csak a

fullánk nélküli heréket csipi el. Temérdek káros rovert pusztítanak a fecskék és megtisztítják a ház, a kert, a gazdaság táját a különféle káros és alkalmatlan repkedő bogárságtól. Mig a legelésző jóságot is sűrűn látogatják és megszábadítják az alkalmatlankodó légyféléktől. Zsákmányukat repülve csipik el, sőt még a vizet is repülés közben isznak lecsapkodva, csókolgatva a víz tükrét, néha egy kis fürdőt is koczkáztatnak. Szárnyukban van erejük, a levegőben az elemők; a földre éppen csak a fészekanyagért szállnak. Ha beköszönt az ősz s eleséghiány áll be, itt hágy bennünket a fecske.

Augusztus közepén már a legnagyobb része készülődik az útra. Kiemelkedő üpéletekre, tornyokra, templomokra gyülekeznek és naponként gyakorolják magukat. Kisasszony napjára a főtömeg már el is búcsuzik. Üres lesz a hely, a hol még pár napja összesereglettek. A telet Afrikában és Dél-Ázsiában tölti. A földközi tenger fölött való átkelését, mely bizony nagyon kitárasztja és kimeríti szegény madarunkat, felhasználják a földközi tenger mentén lakó népek az elcsigázott fecskék tömeges légyilkolására.

Gonosz emberek halomra gyilkolják a hozzánk siető fecskeseregeket, úgy hogy százezrenként hullanak el. Ez az oka annak, hogy tavasszal még egy harmada sem tér vissza azoknak, a melyek ősszel elbucsuztak tőlünk. És bármilyen szomorú ez a tény, ellene még sem tehetünk semmit. Sem a mi kormányunk, sem a többi államok kormányai nem elég hatalmasak arra, hogy a fecskepusztításnak gátat tudnának vetni. A déleurópai népek első sorban az olaszok igazi vandalizmussal pusztítják a nagy tengeri útról fáradtan, kiéhezetten és bágyadtan odaérkező fecskéket. Gépen kötött óriási hálókkal elrekesztik a völgyeket, a merre a fáradt fecskemadár vonul. Három madárfogó pár óra alatt 14000 fecskét hálózott össze és gyilkolt meg.

Az olasz, mint sok másra, úgy a fecskére is megéhezik és a sült stiglic és macska-pecsenye mellett a fecske is szerepel az étlapján, mint kedvelt eledel.

Az olaszokon kívül a spanyolok is pusztítják, noha a spanyol közmondás azt mondja, hogy a ki fecskét öl, anyját öli meg. Déli-Franciaországban és Egyiptomban is pusztítják e kedves madarunkat. Ez utóbbi helyen nem is annyira táplálék szerzés végett fogja és öli a beduin a fecskét, hanem azért, hogy a művelt nyugat városaiba eladhassa. Tömegesen

kerül u. i. a holt fecske Párisba és Londonba kalapkereskedők üzletébe.

Horoggal, puskával, bunkóval pusztítják a szegény fecskét, sőt a modern eszközöket is igénybe veszik erre a célra: drótokat vonnak, melyeken a fáradt fecskék, úgy a mint a táviró drótokon szoktak, nagy számban gyanutlanul megpihennek. Ekkor erős villamos áramot bocsát a madárfogó a dróton át és százanként és ezrenként hull a madár, mint a légy. A madárfogó, azután összeszedi, csomóba köti és piacra viszi a fecskét.

Mindez ellen pedig hiába való minden küzdelem. A német kormány megpróbálkozott, hogy ezen az állapoton segítsen és közben járt az olasz kormánynál, de hasztalan, az olasz kormány nem hajlandó ez ügyben eljárni, mert a fecske és a sok különböző vándor énekes madár, ott néptáplálékszámba megy.

Az olaszok éhes gyomrával tehát még a németek hatalmas császára sem tud megküzdeni.

A pusztítás második elősegítő tényezője a divatkereskedő, a ki nem riad vissza semmiféle áldozattól, hogy az új évadra szép, madártollal diszitett kalappal kedveskedjék a hölgyeknek, és nem sajnál semmiféle madarat, hogy azt megnyuzva részben vagy egészen oda ne tűzze a női kalapra, a divat koronájaként. És kimerne a divattal szembe szállni?

Nem marad tehát egyéb hátra, mint védjük fecskéinket itthon, ne üzzük és ne pusztítsuk el, hanem adjunk nekik készséggel szállást az ereszünk alatt, meghálálja ő azt nekünk sokszorosán. A mi népünk nem is bántja a fecskét, hanem védi mindenfelé, úgy tartja a néphit: hogy a hol fecske fészkel, ott boldogság honol és abba a házba, a hol fecskefészkek van, nem üt a menykő. Kerüli pedig azért, mert a fecske Isten madárkája. S jaj annak, a ki lepiszkálja a fecskefészket. Megbünteti az Úr úgy is, hogy tehene véres tejet ad.

A milyen örömet kelt fel bennünk tavasszal a jövetele, oly lehangolóan hat reánk a távozása, mert ilyenkor előttünk a tél. A tél pedig a pusztulás, a vég személyesítője. Részvétell és aggodással eresztjük utnak fecskéinket, azzal a kívánsággal, hogy ne érje őket baleset hosszú vándorutjuk alatt.

A macskák és a madarak.

Igazán szomorú, hogy minden oldalról azt az értesítést nyerjük és magunk is azt tapasztaljuk, hogy hasznos madaraink mindég fogynak és ha így folytatódik, lassanként egészen kipusztulnak.

Nem lehet tagadni, hogy az emberek is nagy mértékben hibásak, de tömegesen pusztítják a kis madarakat a szabadon az állatok, hiszen a létért való küzdelem az állatvilágban is a legfontosabb szerepet játszza. A legveszedelmesebb ellenségeik a macskák, a mit mindennap megfigyelhetünk. Százával, ezrével pusztítják a gazdátlan és szabadon szaladgáló macskák őket!

A legrosszabb tavasszal a költés alatt, a macskák nem csak a fiatalokat ölik meg, hanem éjjel, mikor az öregek is alusznak, rohanják meg őket és gyilkolják valamennyit. Különösen azoknak a madaraknak a fészke van állandóan veszélyben, a melyek a földön vagy alacsony bokrokba rakják azt.

Még télen sincsenek ezek a szegény itt telelő madarak békében. Ebben az időben szegények az éhség következtében bizalmasabbak és persze még könnyebben hatalmukba kerítik a macskák.

A falvakban még sokkal rosszabb, a parasztnak nagyon kevésbé vagy egyáltalán nincs érzékük a madárvédelem iránt, és minden házban legalább két-három macskát tartanak. Lehetetlen leírni, mily pusztítást visznek ezek a madarak között végbe. Vannak emberek, kik három-négy macskát tartanak maguknak, melyek évente szép számmal hoznak kölyköket a világra, melyeket vagy elajándékoznak vagy egyszerűen kiteszik őket. Ha belátnák az emberek, mennyivel ésszerűbb volna a macskakölykök egy részét születése után fájdalom nélkül megölni, úgy nem szaporodnának oly rohamosan és nem vinnének oly pusztításokat a madarak között végbe.

A mondottakból következik, hogy macskaadót kellene kivetni, vagy pedig a tulajdonosokat büntetés terhe alatt kényszeríteni, hogy legalább is a költés ideje alatt macskáikat bezárva tartásák. A kutyát, ezt a hasznos és hű állatot megadóztatják, minden módon korlátozzák. Miért nem történik ez a macskákkal is? Ha volna rájuk is adó kivette, nem tartanának az emberek

főlös számmal macskákat, melyek a helyett, hogy egérfogással használnának, a madárgyilkolással ártanak. Olyan macska, mely már megszokta kertben és réten csavarogni és a madárpecsenyét megízlelte, nem fog egeret többé.

F. L.

Az állatok öngyilkossága.

Mindennapos megfigyelésekből tudjuk, hogy az állatok között igen gyakori az öngyilkosság. A leggyakoribb halálnem pedig, a melyet választanak, a tűz. Birkák és szarvasmarhák a lángban álló istállóba rohannak; az éjjeli pillék pedig addig röpködik körül az égő lámpást, a míg megpörkölődik a szárnyuk s akkor egész testüket vetik a lángba. A villágító tornyoknál megfigyelték, hogy a vándormadarak százai addig röpködnek fejjel a torony ablakainak, amíg belepusztulnak. Helgolandban tavaly nyolc nap alatt 3600 ilyen vándormadarat találtak holtan a világitótorony tövébe. A madarak különben nagyon hajlanak a kétségbeesésre. A kalitba zárt madár összezuzza a testét a kalit rostélyain; vagy éhen vesz.

Ha az állatok öngyilkosságáról hallunk, rendszeren eszünkbe jut a skorpió, amely ha életveszélyes helyzetbe kerül, a saját fullánkjával megöli magát. Több természettudós ezt mesének hiszi és literaturája támadt már ennek a jelenségnek a megvitatásából. A polemia most újra megindult s néhány tekintélyes tudós legujabb kísérleteikkel igyekeznek az öngyilkos skorpió meséjét a valóság mezében öltöztetni.

W. G. Biddie angol tudós, Madrasban kutat most a természet rejtelmek után, érdekes dolgot jelent a maga tapasztalatairól.

— Egy reggel az inasom, — írja Biddie, — elfogott egy nagy skorpiót, a melyet éjszakai kóborlásai alkalmával meglepett a kelő nap, mielőtt rejtekhelyére visszasiethetett volna. Üvegbura alá tettem a skorpiót s így állítottam ki a perzselő napba. A világosság és forróság nem tetszett neki s most eszembe jutott a régi monda a parázkörbe állított skorpióról, amely saját magát megöli. Elővettem a gyűjtő-lencsémemet és a forró fénysugárt az állat hátára tűztem. Nyomban körbe iramodott, ugrált, evickélt, közben pedig hangosan, kétségbeesetten szisze-

gett. Néhány percig tartott ez az esztelen futkosás az üvegbura alatt; egy pillanatban aztán a skorpió megállt és villámgyorsasággal a lágy bőrű hátába csapta a mérges fulánkját. A sebből nyomban valami folyadék ömlött; fél perccel később az állat nem élt.

Ehez hasonló megfigyeléseket tett Allen Thomson az olaszországi skorpióval. Egy másik tudos, dr. Wills, a következőket mondja:

— Egy napon Sirasz mellett rendkívül nagy skorpiót fogtam. Meg akartam győződni arról, vajon csakugyan igaz-e a róla keringő tudományos mese s az udvar egy sik részén kört alkottam izzó szénparázsból. A kör közepébe helyeztem aztán a skorpiót. A meglepett állat azonnal indultos lett, körülfutkosott s amikor nem talált kijárót a parázskörből, gyors mozdulattal a fejébe csapta a farka végén levő mérges nyulványát.

Ezekből a megfigyelésekből arra következtettek a zoológusok, hogy a fény és meleg hatása olyan mértékben izgatja a skorpiót, hogy öngyilkosságot követ el. De azt, vajjon ez az öngyilkosság az ideges rángatózásoknak a fizikai következménye, vagy pedig valóban a kétségbeesés tette, azt természetesen nem lehet meghatározni.

Mondások az állatok és állatvédelem köréből.

Egy alacsony s műveletlen népnek legjellemzőbb hibája a kegyetlenkedése az állatokkal.

Mindenkinek nyílik alkalom jó cselekedetre, kinek megvan hozzá az akarata.

Sötét árnyat vet az emberiségre az érzéktelenség az állatokkal szemben.

Ki szegény, védtelen teremtményekkel szemben, kik hatalmukba állanak, irgalmatlan volt, annak nincs joga, ha siralmas helyzetbe jut, egy magasabb lényhez így könyörögni: »Uram, szánj meg engem.«

Állatvédelem és Állatvilág.

Liba a gólyafészkekben. Valósággal Rudyard Kipling, az állatmesék nagymesterének tollára való eseményről ad hírt szatmári levelezőnk. A szatmármegyei Nyírmada községben történt az eset. A tavasszal Tóth István nyírmadai gazda házán gólyapár rakott fészket. A piroscsőrű anyamadár most a párzás idején a tojásán ült s alig hagyta el fészket. Mintegy két hét előtti Tóth István egy lúdtojást helyezett el a fészkekbe s nagy kíváncsisággal várta a történéseket. A nőstény gólya a napokban ki is költötte a kis libát, amely azonban sehogysem tetstett a gólyapárnak. A ház népe kora reggeltől késő estig megfigyelte a fészket, hogy vajon mi történik. Kedden délután Tóth István portájára mintegy száz gólya szállott le, a melyek körülállották a fészket. Észre lehetett venni rajtuk, hogy nagy fontosságú ügyben gyülekeztek össze, talán három határból is. A gólyacsoport egy perczre fölszállt, majd ismét leereszkedett a fészkek köré. Ekkor aztán hegyes csőreikkel neki estek a kis libának és darabokra tépték. Aztán, mint akik jól végezték a dolgukat, ismét elrepültek. A legérdekesebb az a dologban, hogy a nőstény gólya estére csak várta, várta a párját, de az nem jött többé vissza s ez olyan erkölcsfélét jelent, mely a gólyák házasetét jellemzi. A gólyamama búsan, egy lábán néz a messzeségbe és gondolkodik afölött, vajjon ki sodorhatta ily boldogtalanságba...?

Síró állatok. Nemcsak az embernek van könnye, van az állatnak is. Annak a szemét is elborítja a meleg és sós víz, ha szenved és az állat könnye — mindig őszinte. Leghamarább könnyeznek a kérődző állatok. Minden vadász tudja, hogy a szarvas, meg az őz tud sirni és sirásuk nagyon megindító. De azt mondják, a medvének is megered a könnye, ha végső órája közeledtét érzi. Valósággal szentimentális állatnak mondják a zsiráfot, a mely ha már elfáradt a hajszolásban, megáll, üldözőjével szembe fordul, de nem bántja, hanem busan függeszti rá tekintetét, miközben szeméből csak úgy potyog a könnyü. Ugyanígy cselekszik az antilop is, de ez nem sir némán, hanem nyög és nyöszörög is. Könnyezik a kutya is, a majom akkor is, ha nagyon megharagítják. Az elefánt szeme megtelik könnyel, ha megsebesítik, vagy ha megijeszítik. A vízi állatok között is van,

a melyik sir, ilyen például a bálna. Hogy az állatnak tisztán csak fizikai fájdalom tudná könnyet sajtolni a szemébe, ennek ellentmond az, hogy van sok állat, a mely sir a nélkül, hogy bármi testi sértés érte volna, olyan szenvedések hatása alatt, a melyet az emberben lelki fájdalomnak nevezünk.

Egy gyermektársulatot létesített az állatvédelem érdekében az orosz „Állatvédő Egyesület” Sz. Pétervárbán. A gyermekek ily módon megszokják korán, hogy a madarakat, házi állatokat stb. szeressék és megbecsüljék. A társulat minden belépő gyermek tagjának alá kell írni egy »igéretet«. Bár mily korú és vallású gyermek, ki 15—16 évesnél nem idősebb, fölvetetik és jelvényt kap, melyet kalapján visel. Erről fölismerhető, hogy tag, tagságát elveszíti, ha többszöri felszólításra sem váltja be ígéretét és állatkinzásnál rajta érik. Tanítók és tehetséges magánemberek felolvasásokat tartanak és sétákat tesznek velők, hogy oktassák és felvilágosítsák őket.

1902-re tagsági díjukat pótlólag befizették:

Vidékről:

Id. Dr. Genersich Antalné 2 kor.
Sárközy Aurél 2 »

Özv. Gróf Teleki Gusztávné
Drassó 2 kor.

1903-ra tagsági díjukat befizették:

Kolozsvárról:

Özv. Aubin Károlyné..... 2 kor.
Aubin Róza 2 »
Ajtay K. Albert 2 »
Dr. Akontz Károlyné..... 2 »
Br. Bánffy Ernő 2 »
Br. Bánffy Ernő 2 »
Boér Sándorné..... 2 »
Binder Laura 2 »
Butyka Vilma 2 »
Csernyánszky Ella..... 2 »
Dr. Czikmántory Ottó 2 »
Özv. Dávid Antalné..... 2 »
Donogány Valéria 2 »
Dózsa Miksáné 2 »
Dobál Antal 2 »
Özv. Grf. Esterházy Jánosné 2 »
Grf. Esterházy Miguel 2 »
Dr. Engel Gábor 2 »

Dr. Engel Gáborné 2 kor.
Fazakas József 2 »
Br. Feilitzsch Arthur 2 »
Ferenczy Dezsőné 2 »
Dr. Gálffy Endréné 2 »
Özv. Gajzágó Antalné..... 2 »
Dr. Gyulai Farkasné 2 »
De Gerandó Antonina 2 »
De Gerandó Attiláné 4 »
Hancz Gyuláné..... 3 »
Haraszthy Jenőné 2 »
Halmy Piroska..... 2 »
Hirsch Malvin 2 »
Heinrich Józsa 2 »
Dr. Hincz György 2 »
Hirschfeld Sándor 2 »
Hory Béla 2 »
Özv. Inczedy Sámuelné 2 »
Dr. Issekutz Hugó 2 »
Izay Árpád 2 »

Vidékről:

Jakobi Emma	2 kor.	Bay Ferencz Tasnád	2 kor.
Jung Eliz	2 >	Beke Benjamin Nagyvárad	2 >
Grf. Korniss Berta	2 >	Czigler Ignác Kassa	2 >
Köváry László	2 >	Dr. Dobszay Antal Pécs.....	2 >
Köváry Lászlóné	2 >	Dr. Ferenczi Zoltán Bpest	2 >
Kuszkó Istvánné	2 >	Fittler Sándorné Pusztá	2 >
Lázár Irén.....	2 >	Kemenes	2 >
Lindner Auguszta	2 >	Id. Dr. Genersich Antalné	2 >
Dr. Lőte József	2 >	Budapest	2 >
Mayer Iréne	2 >	Br. Györfly Pál Kraszna	2 >
Dr. Mezey Sándor	2 >	Horváth Bertalan Hidvég	2 >
Mihálisi Mimi	2 >	Horváth Bertalanné Hidvég	2 >
Dr. Nyiredy Géza	2 >	Jurássy Berta Eger.....	2 >
Pataky Victorné	2 >	Kaizler György Zilah	2 >
Péterffy Zsigmond	2 >	Gróf Klebersberg Béláné A.	2 >
Péterffy Zsigmondné	2 >	Ilosva	2 >
Dr. Pisztóry Mórné.....	2 >	Sárközy Aurél Komárom	2 >
Pétery Lipótka.....	2 >	Sigmond Dezsőné Budapest	2 >
Péterffy Dénes.....	2 >	Özv. Gróf Teleki Gusztávné	2 >
Dr. Purjesz Zsigmondné	2 >	Drassó.....	2 >
Dr. Szamosy Jánosné	2 >	Gróf Teleki Erik Drassó	2 >
Schwarczel Adél	2 >	Gróf Teleki Ralph Drassó	2 >
Dr. Schneller Istvánné	2 >	Özv. Gróf Teleki Miksáné	2 >
Özv. Szász Domokosné	2 >	Kendi-Lóna	2 >
Grf. Teleki Károly	2 >	Gróf Teleki Emma Kendi-	2 >
Grf. Teleki László koltói	2 >	Lóna	2 >
Grf. Teleki Lászlóné koltói	2 >	Gróf Teleki László Gyula	2 >
Thomachott Fanny.....	2 >	Hosszufalu	2 >
Toldy Ilonka.....	2 >	Gróf Teleki László Gyuláné	2 >
Dr. Údránszky László	2 >	Hosszufalu	2 >
Dr. Vajda Gyula	2 >	Dr. Varga László Sz.-Gott-	2 >
Özv. Br. Wesselényi Istvánné	2 >	hard	2 >

K é r e l e m.

Megkezdve az 1903. évre szóló tagsági díjnyugták szétkül-
dését, tisztelettel felkérjük ugy vidéki, mint helybeli pártfogóinkat,
hogy csekély 2 korona évi tagsági díjukat, a melyért kedves, ál-
talános elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, alúl-
írt pénztároshoz mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat kihor-
dónktól, ha azzal jelentkezik, kiváltani sziveskodjenek, hogy to-
vábbi működésünket a szegény állatok védelme érdekében aka-
dálytalanul folytathassuk.

Kolozsvár, 1903. évi július hó 1-én.

Özv. Bárá Bánffy Zoltánné,
elnök.

Virányi István,
'pénztárnok.

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Készítők a szerkesztő nevére

Deák Ferenc-utca 11. sz.

kéretnek.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú-
n. 9 sz.) címére tudtázandók.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre	— — — —	2 kor.	— áll.
Fél évre	— — — —	1 kor.	— áll.
Számonként	— — — —	— kor.	20 áll.

VIII. évfolyam. Kolozsvár, 1903. Október. 8. szám.

TARTALOM: Egy kutyáról. *Bárany István.* — Szent Márton madara. — *Pr. Ródiczky Jenő.* — Kanári történet. *Székely Dénes.* — Az őz. *Emy.* — *Állatvédelem és állatvilág.* Kutya és macska. — Pusztított hasznos állatok — Tagsági díjukat befizettek névsora. — Kérelem.

Egy kutyáról.

Irta: *Bárany István.*

A nap úgy sütött, mintha fizették volna érte. Arcunkról patakozott a veríték; — a kánikula dőzsölt rajtunk. Pöcözök Gyurka, a vöröséri kondás, maga is a hid alá bujt, nemcsak a malacai. Ott tudniillik sár volt, meg árnyék.

Mi pedig csak ballagtunk ketten, a komával, aki majdnem épp úgy lógatta a nyelvét, mint Schlick, a félszemű vizslánk.

Ha egy versenylovat el lehetett nevezni lord Byronnak, szeretném tudni, mért ne lehetne egy derék, félszemű vizsla: Schlick? — Az igaz egyébiránt, hogy ez a különben derék kutya a legnagyobb szabású gazember volt; aminő valaha élém került. A koma jól ősmerte és már utközben mondogatta: — Szeretném tudni, mit talál ki ma Schlick, hogy becsapjon bennünket.

Annyi bizonyos, hogy művésze volt a tettetésnek, s lép-ten-nyomon résen kellett lennünk, nehogy szédelgő üzelmének áldozatul essünk. A koma emiatt azt szokta mondani, hogy Schlick jellemtelen. Pedig ezzel szemben vitatni lehetne, hogy Schlick nagyon is jellemes. Ezer kutya közt se akadna még egy, amelynek a »jelleme« olyan határozottan kidomborodnék,

mint az övé. Legfeljebb arról lehetne szó, hogy milyen hát ez a jellem. (De már ennek a világtörténelemre csakugyan semmiféle befolyása sincsen.)

Schlick tehát művésze volt a tettetésnek és úgy tudott sántítani, hogy az ember szíve megesett rajta. Olyankor felemelte „beteg” lábát, s három lábon szomorúan kocogott mögöttünk. Azt várta, hogy így kiáltssak fel: »Nini, koma, szegény Schlick megsántult, ma nem lehet vadászni!«

Schlick tudta, mit mondok, s ravasz hunyorgatással sunyított rá. Úgy rémlett ilyenkor, mintha kajánul mosolyogna. Még a fejét is lecsügesztette, úgy dohogott maga elé busan.

Ha odahívtam magamhoz és mondtam neki: »Mutasd a lábadat, keserves nyöszörgéssel engedelmeskedett. Fájdalmasan tűrte, hogy tapogassam-simogassam szenvedő testrészét. Néha feljajdult, mintha mondaná: »Ott fáj, ott!« Mi aztán sajnálkoztunk és megállapodtunk abban, hogy ma csakugyan nem lehet vadászni, mert Schlicknek fáj a lába.

Ezt kivált olyankor tapasztaltam, ha a komával vadásztunk együtt.

Most is így volt; és lám, a koma gyanuja bevált: Schlick hirtelen megsántult.

Sejtettem, hogy alávaló csalás az egész komédia, de azért nem szóltam. Tudtam, hogy gyűlöli a komát, s megbocsátottam neki magamban a kísérletezést. A koma tudniillik nagyon gyöngye lövő, de annál többet eszik. Nincs arra példa, hogyha a koma elémozsiázik: a szeredásban maradjon valami. Ha ökeme velünk volt: Schlick koplalt, mert a koma még a kenyérhajat is mind elnyelte, mint a cápa.

Próbáltuk már, hogy kétszer annyit vittünk magunkkal az ő kedvéért; mindegy volt: megette azt is, az utolsó morzsáig és akkor — enni kért.

Schlick ilyenkor morgott és megugatta.

Mi pedig azontul csak a rendszer porciót vittük ki; — hisz egyre ment; Schlicknek a koma mellett koplálnia kellett.

Tehát Schlick megint »megsántult« és én már előre mulattam azon, hogyan káromkodik mindjárt a koma, ha észreveszi. De még mielőtt ez történt volna, felrepült előttünk egy farka fogoly s a koma közéje duplázott.

Ma különösen elemében volt, mert még egy szál tollat se

lőtt ki a foglyokból. Elhibázta volna a gra náriumot is. De azért, mielőtt a lövés elhangzott, üvöltöni kezdett: „Apport! hozd el!”

Schlick behuzta a farkát és bicegve oldalgott a sarkam mögé. Majd bolond lesz, gondolta, mikor jól látta, hogy egy veréb se esett le. A koma gyakran kerestette már vele a sémmit, óraszámra.

Magam is erősítettem, hogy a foglyok vigan szálltak tovább; a koma azért mindenáron meg akarta kerestetni azt, a melyik szerinte leesett.

— Maustodt pottyant! — mondta. S minthogy Schlick se szép szóra, se káromkodásra nem hallgatott: szitkozódva kezdte átkutatni a környéket ő maga.

Különös módon tudta szidni Schlicket. A szemét kimeresztette és sunnyogva lopózkodott a szegény állat felé, a hogy a lepkefogó gyerek szokta, a mikor a kalapját ráborítani készül valamire. A közben pedig szemrehányólag beszélgetett: »Hát nem láttad? Nem érzed? Hát nem hozod elő rögtön? Bitang! Állat! Kuvasz!... Hát micsoda orrod van?... Bezzeg, ha sült szalonna volna eldugva a fű közt.... mi? he?!....«

Schlick csak hátrált s folyvást visszapislogott a koma felé, a ki nem szűnt meg biztatni: »Apport! hozd el!....«

Az eredmény az volt, hogy a koma így nyilatkozott: lödd föbe a kutyádat; a legkisebb tehetsége sincsen.

Schlick éit a gyanúperrel, hogy most „leteszi” a koma s felborzolt szőrrel vetett rá mord szemeket.

Hogy a komával ne kelljen vadásznia, új meg új furfangokat eszelt ki. Egyszer annyira vetemedett, hogy nyavalyatorós lett. A mikor megúnta hallgatni, hogy „apport! — apport!” — levágta magát a földre s elkezdett rángatózni. A szeme felfordult, a száján tajték habzott.

A koma azt hitte, megveszett s ijedtében ráfogta a puskát, hogy lelövi. Schlicknek se kellett több. Felugrott, mint a kinek semmi baja sincsen s vágatva futott hozzám. A hátam mögü, sokáig morgott a komára, engesztelhetetlen gyűlölettel.

Tulajdonképpen ekkor értettem meg igazán, hogy milyen nagy huncut. Olyan bolond volt ez a dolog, hogy a világért se rontottam volna el. Hisz ezzel a kutyával sok mulatságom lesz még, gondoltam.

Ha otthon sikerült neki a konyhából egy darab spékelnit

való szalonnát kilopnia; lenyelte s menten kifeküdt az udvarra, mint a kinek az esethez semmi köze sincsen. Egyszer csak veri a szakácsné a véletlenül betévedt kuvaszt s bőszen kiabálja: „Kell szalonna? Jó volt a szalonna?...“ Schlick arra bandzsított félszemmel, de különben nem mozdult. Ezzel a közönnyel jelezte jó lelkiösmeretét.

Másnap éppen akkor kezdtem megfigyelni, a mikor a másik kuvaszt ravasz hízelgéssel csalta maga után a konyhába. Valósággal hívta. Ehhez értenek a kutyák. Bodri bement s nemsokára láttam, hogy Schlick kotródik kifeié valami zsákmánnyal. Hanem a pajtását ott hagyta kezesnek. Persze elpáholta a szakácsné a „kezes“.

Velem is megpróbálta egyszer, hogy vadászat közben váljék bénává, a mikor kettesben mulattunk s így semmiféle otromba tréfát se voltam hajlandó elfogadni.

Egy szép farka fogoly szállott be a vágás sűrű részébe, a hol sok volt a vadkomló. Azon Schlick nehezen bírt keresztül vergődni; de hát kénytelen volt vele, mert lelöttem egy foglyót!

Küldöm: „Keresd, hozd el!...“

Rám néz azzal a fájdalmas, bamba nézésével, a mit már ösmertem. Mintha azt mondta volna: „De hát nem sajnálsz? nézd, szegény Schlick beteg.“

És csakugyan emelgetni kezdte az egyik lábát.

Megsokaltam a dolgot. Ejnye, te akasztófa virága, még engem is baleknek nézel, mint a komát? — Püfi! jót huztam rajta a kutyakorbácscsal.

Hogy kiegyenesedett nyomban! Már semmi baja se volt. Egészen megifjodott.

Ilyen eset nem is történt aznap, minthogy — mondóm — magunkban vadásztunk.

Megértette, hogy velem nem lehet a bolondját járatnia. Attól fogva úgy keresett, hogy öröm volt nézni. Persze, hogy békétül és jutalmazásul kijárt a része az elemőzsiából.

A koma egyszer furcsán járt vele.

Nagyszerű álma volt, — már mint a komának. — Ha amúgy istenigazában horkolni kezdett; reggelig se hallgatott el többet. Októberben sneffeztünk az erdőn s kint háltunk a kerülőházban, nehogy a rossz úton felboruljunk s még kitörjük valaminket. A koma egész éjjel hánykolódott; el nem tudtam kép-

zeini, mi baja. Hajnalban morogva gyújtott gyertyát, s akkor láttam, hogy a pokrócát keresi. Csipős volt az őszi éjszaka, s elkelt volna a meleg takaró.

Csakhogy a pokróc sehol se volt, s a koma káromkodni kezdett, minthogy fázott.

— Talán be se hoztad, jegyeztem meg kissé együgyüen. Összeszidott.

Ne beszélj bolondokat! Csak nem vesztettem meg, hogy télviz idején be ne takarózzam?! (Mindig hajtott az ilyen tulzásokra, amilyen az is, hogy októberben télviz ideje van.)

Kerestük a pokrócot sokáig. Ugy eltűnt az, mintha a föld nyelte volna el. Végre nagysokára felfedeztük. Schlick aludt rajta — az ágy alatt. Bizonyosan lecsüngött volt a vége s az élelmes kutya lassankint az egészet lehuzta magához.

A koma kimeresztette a szemét és sunnyogva kullogott a félszemű vizsla felé. Áközben, — mint rendesen, — most is szidta : »Állat ! Bitang ! Kuvasz!«

Ilyenek történtek velünk, hármásban, s nem egyszer volt mit nevetni, ha Schlick valami új csalafintaságot produkált.

Lassankint veszíteni kezdett gőzmozdonyzerű gyorsaságából, s végre olyanná vált, mint a döcögő omnibusz. Nagyon kiöregedett a viszontagságos esztendőök során.

A pákosztossága vitte sirba. Lenyelt a vágásban egy mérgezett falatot, amit az erdész a rókának szánt volt.

Attól beadta a kulcsot s örökre kinyujtozódott.

A koma volt az egyetlen, aki nem sajnálta.

Szent Márton madara.

Az etymologia segélyével a lud-nemzetség [családfáját bizvást fölvihetném egészen az árja ősnépekig. De hát ebbe bele nem ártom magam, mert a »gasconade pour invention« legkevésbébbé menthető, ha a tudományosság köpenyét ölti fel magára.

Egyes ősnépek bizonyára ismerték a vad-ludat, de hát a ludtartás — igen valószínűleg — csak akkor kapott lábra, amikor folyók és tavak mellett állandóan megtelepedtek. De hát még ilyen esetben sem volt az általános szabály, mert például a

svájczai czölöpépitmények maradékai közt Rüttimeyer a ludnak még csak egy árva csontjára sem akadt.

A kőkorszaki maradványok közt csak eiyétve akadtak tudósaink a ludnemzetség nyomára. A Hohlefels barlangban p. néhány, valószínűleg vadludtól származó csontra akadtak.

Az érczkorszakbeli északi népek a ludat már jobban ismerhették. Ezt abból következtetem, hogy azok már művészi motívumul használták. Erről tanuskodik egy Dániában talált érczkés markolatja, amelyet a lud ábrája diszit. De bármi alárendelt szerepe lett légyen is a ludnak — legalább az eddigi észlelések után ítelve a történelem előtti időkben, — annál gyorsabban érvényesül a történelmi korban.

Ime a régi Egyiptomban a nilusi lud (*Chenalopex aegyptiacus*) mellett, amelynek ábrázolását az ó-egyptomi emlékek számtalanszor felmutatják, ismerték a házi ludat is; mi több, természetí saájtságai sem kerültek el az egyptomiak figyelmét. Így lön az anyai szeretet jelvénye és szenteltetett Isis istennőnek.

Hogy Homer is ismerte a ludat, bizonyítja az „Ilias“ második éneke. A göndörhaju achaiusok kirohanását a költő a vadludak megszállásához hasonlítja, amely köztudomásulag szerföltt élénk zajjal jár.

De a Homér idejebeli Hellasz lakói a szelid ludat is ismerték. Ez kitetszik az „Odyssea“ 10-ik énekének örökéletű gyönyörű párbeszédéből, a melyben a hü Penelopeia — koldusnak öltözött férjétől — egyik álomiatásának magyarázatát kéri, elmondván neki, hogy husz ludat tart kedvtelésül, gyönyörködven bennük, mint ahogy mai napság a sima vitzükron uszkáló délczeg hatytyukban gyönyörködünk. A jó Menelaus udvaránál ludhizlalással foglalkoztak s egy későbbi korban oly czélből is tenyésztettek ludakat, hogy velük kedvencz fiuknak kedveskedjenek. Rómában pedig, kivált azóta, hogy azok gágogásukkal (Kr. sz. e. 390-ben) megmentették a Capitóliumot, éppen nagyra becsülték.

Ezen tettükkel nyüket a római történetben megörökítették és penzioképesek lettek. Néhány képviselőjüket u. i. államköltségen tartották a Capitóliumon. A ludak madarai lettek a harczos Marsnak, némkülönbén Priaposnak és Proserpinának sőt néha Junónak is szentelték őket. Azon napon pedig, amelyen éberségük meghiúsította a gallusok cselét, ünnepélyes körmenetben hordozták meg az arannyal és biborral feldiszitett ludakat.

Rómában egy időben a »bonton«-hoz tartozott, mint ahogy most versenyistállókat tartanak, a ludaknak »Chenoboscia« vagy »Anseráriá«-nak nevezett kéjlakokat felépíteni. A ludak éberségét előtűnk szokailan módon is hasznosították. Columella »De re rustika« czimű gazdasági művében u. i. felemlíti, hogy a ludakat itt-ott házörzőkül alkalmazták. Ezt tudva, nem ütközhetünk meg rajta, hogy a római matróna sirkövét a lud faragványával — mint az éberség jelvényével — ékitették.

Ludtenyésztéssel foglalkozott Gallia és Germánia is.

Pliniustól, aki a ludakat »ganzae« néven* említi, tudjuk hogy a germánok és kivált a belga Gallia egy néptörzse (a morinusok) igen élénk kiviteli kereskedést űztek ludakkal. Amá tartományokból hatalmas nyájokban hatoltak át a ludak az alpeseken, hogy Róma piacán békés invázióképpen értékesíttessenek. A germánok meg vöröshajjal és ludpehelyiyyel szolgáltak a világ akkori urainak. A ludtól fontját kész örömet megfizették öt dinárián, ami értékünkben közel negyedfél forintjával, bármennyire sopánkodtak is némelyek (maga Plinius »Historia naturalis«-ában) azon elpuhító szokáson, hogy még férfiak is ludpehelyes párnát raknak a fejük alá. Az örök város lakói a mi pénzértékünkben 9 koronával szívesen fizették meg a ludpehely fontját.

A pogánykori történeten kívül a keresztyén legenda is sokat tud regélni a lud érdemeiről. Neki köszönhefjük, legalább részben, hogy novembef 11-ike nem marad Szent nélkül.

A dolog így történt: Született vala Pannoniának Sabaria nevű városában Urunk születése után a 319-ik esztendőben egy pogány fiucska, kiből derék legény nőtte ki magát. Megkereszteltetvén, a Márton nevet kapta, Lovaskatoná lett belőle. De ebbe a gyöngy éleibe csakhamar beleunt, pap lett és Tours lakosai megválasztották püspöküknek. De Márton, a ki a koldusnak egy ízben köpönyege felét ajándék oztá oda, nemcsak könyörületes

* A mostani gans, angol goos, orosz, guz, szláv Husz elnevezésekké kétségen kívül rokonnév. Luther Márton mondása: »Sie werden jetzt eine Gans verbrennen, aber über 100 Jahre werden sie einen Schwan singen hören« szintén vonatkozás Magister Husz és a lud nevének rokonságára.

A lud szanszkrit neve hansasz, itanszi, a latin anser, spanyol ansar s pára világosan származékai. Ez a leszármaztatás kevésbé erőszakolt, mint azé a magyar akadémikusé, ki azt állította, hogy a lud szóban az a hang van utánozva, melyet ez a madár nyelvének lebegtetésével kiejt, hogy lu-lu

szív. de szerény lélek is volt. Elbujt a megfiszteltetés elől. Amde lud nélkül számolt. — A püspökkereső deputációt hatalmas gágogással, figyelmessé tette azon férfi rejtekére, aki mint Martinus Turansís ma diszes helyet foglal el a szentek sorában.

Ezen szent névnapján kezdték aztán ülni a Martináliakat, mikor a keresztény világban Bertalan-éj köszöntött be a szentet elárult ludnemzetségre.

Márton napja elfoglalta helyét azon ünnepnek, amelyet a pogány germánok Woutánnak rendeztek volt aratási hálaünnep-képpen. Megérthető, hogy ilyenkor nemcsak libát ölnek, hanem csakhamar árnyoldala is keletkezett az ünnepnek. Határnapjává vált ama termény- és pénzbeli tartozásoknak, amelyekkel a szegény pór áldozott a papságnak és uri osztálynak. Több középkori oklevél szerint ilyenkor lud járt; így a korvci apátságnak, a salzburgi káptalannak. A dömösi prépostságnak (a II. Bélatól 1138-ban részére kiállított adomány levél szerint) a jobbágyok Szent Margit napján harmincz ludat, karácsonyra és husvétra pedig huszat tartoztak adni.

A magyar nemességnek is járt az urbéri libapecsenye. A Dózsa-féle porlázadás elnyomása után az 1514-iki pesti országgyűlés 19-ik törvénycikkelyében például meghagyta, hogy a jobbágy urának minden pünkösdkor egy libával, Márton napján pedig egy hizott luddal tartozik.

Ezek szerint nem csodálkozhatunk, hogy a libasültnek a középkori menu-ben nem éppen jelentéktelen szerepe volt.

Nádasdy Tamásnak Zoltán Imre sáfárjához 1547-ben intézett levelének boritékján, hihetőleg Zoltán kezétől, következő étlapjegyzeteket találtak: „Husuet napian: zentelt boriu hus susauval, parey orial, ludfi, vad hus, teies etek.“ Továbbá: »Ebédre: sült, leues, kener, ludfi, lean saruival, parei uj szalonauval, heiat borsó, tehenhus. Tikfiat töltue, hal, kampoott naraczaul, ludfi boriu spekel, teies etek.«

A legnagyobb szerepet azonban a lud mégis csak a refektóriumban játszott, ott valóságos kultusz (már t. i. culinaris cultus) tárgya volt.

A maulbranni templom előudvarában jelenleg is látható — val fresko — a ludnak boros palaczkkal, kolbászszal és nyárssal ékíteit képe, mint a nemes szárnyas humoros apologiája.

Ünnep és vasárnap, valamint más ünnepélyes alkalomkor sohasem hiányzott a lud a barátok asztaláról. Ha a mendikáló

fráter jól megrakodva tért haza, jutalomképpen ludpecsenye járt neki. A „Leseigans“ kifejezésnek ez az eredete.

Az előítélet gombamódra terem s oly nehezen irtható ki, akár a számártövis. Ilyen előítélet az, hogy a lud ostoba, noha a természettudósok egyetemes vélekedése szerint a lud Stuart Máriaként nemcsak jobb a hirnevénél, hanem ellenkezőleg igen értelmes, éber és óvatos madár, mely kiváló tulajdonságának némi illusztrációjával — amint láttuk — a történetem is szolgál.

Nem lehet tagadni, hogy vannak a ludnak is árnyoldalai. Szavát annyira szereti hallatni, hogy közmondássá vált: »három asszony, három lud, három béka és kész a vásár.« Nagyon fálékony természetű, minek következtében kemény csőrével nagy pusztításokat vihet végbe a vetésekben. Kárt tesz a halastavak ikrájában is. No de ezért meg is bünhődik. A törvényhozás páriának nyilatkoztatja ki, mely ki van zárva a ló- és szarvasmarha legelőről. A megkárosított tulajdonos, ha zálogképp be nem hajthatná, akár le is löheti.

A mi házi ludunk a vad lud (*Anser cinereus*) származottja, mely zsenge korában maga is könnyen domesztikálható. Különben a szelíd luddal bizonyos atyafiságos köteleket mind a mai napig főnn szokott tartani, szóval nem rátartó.

A lud magas kort ér. Állítólag 80 évig is élélne, sőt Grotardus azt állítja, hogy ő kétszázéves ludat ismert. Higyje, aki akarja....

A ludak tenyésztésénél fődolog a tenyészválogatás, vagyis az az eljárás, mellyel egybekeleéseikre ügyelünk, nem bizzuk a vak sorsra, hanem össze válogatjuk házastársakul az olyan egyedeket, amelyek biztosítékot nyújtanak arra nézve, hogy utódaik méltók lesznek szüleikhez, sőt egymásmásik tekintetben meg is haladják. Columella bizonyossága szerint; már a rómaiak is gyakorolták a tenyészválogatás egy nemét annyiban, hogy tenyésztésre csak fehér ludakat választottak. Ujabbban is a haty-tyunyaku emdeni ludnak, valamint az olasz ludnak felkarolására jobb alakjuk és gyorsabb fejlődésük mellett kiváltképpen szép fehér tolluk adott okot, mely kétszer-háromszor több, mint a magyar ludé.

Azt lehet mondani, hogy a kitünőbb ludfajták főleg a helyes tenyészválogatásnak köszönik létrejöttüket.

A vad gunár monogam s kiváló hűséggel ragaszkodik társához, de másrészt szerfőlött féltékeny is. A nőtlen gunároknak

párja iránt kimutatott bármimemű rokonszenves nyilatkozatát roppantul zokon veszi s bármely közeledési szándékot a legerélyesebben visszautasít. Szóval, meg tudja védeni házi tűzhelyét.

A kis liba (tájszólásilag zsiba, udvarhelyszékiesen pipe) is tojásból lesz, min nincs mit szégyenkeznie, mert egy abderai bölcs szerint, maga a világ is tojásból kelt, olyan tojásból, melynek fehérnyéjét az aether, szélét a khaosz alkotta, kiköltötte pedig maga a sötét éj!

A liba a költés 28—29-ik, néha épen csak 33 ik napján kel ki bölcsőjéből, sárgás vagy szürkés pihében ruházkodva, mit csak hét-nyolcz hetes korában eserél föl szürke vagy éppen hófehér tollas mezzel, mely hasonlónvá tenné a hattyuhoz — ha libácska nem volna.

A lud fehér tollszíne, tekintettel az ilyen pehely és toll nagyobb értékére, igen fontos tulajdonság. Már egy 1299-ből származó okiratban is ki lett kötve, hogy a tartozásképpen beszolgáltató ludak fehérek legyenek.

A kis libáknak sok az ellenségük s több, néha épen epizotika jellegű betegség látogatja őket, miért is halandóságuk jelentékeny. De ha a halál kaszája megkímélte őket, — vígan élnek a libapásztor társaságában künn a szabad mezőn, kivált akkor, ha vízben nem szűkölködnek, mert a libák Pindárral azt tartják: »A legjobb a víz!«

De az önfeledt idylli boldogság napjai megszámlálvák, mert a libákat koppasztják. Varro idejében már fél éves korokban, most egynégy éves életük nyolczadik, tizedik hónapjában jönnek hizóba.

Nem kell, hogy állatvédegyeleti tag legyünk, hogy a hizással járó kinzásoknak pusztán elképzelésére »libabőrben« legyen részünk.

Am a ludak moztim megnyugvással türik a tömést is, legfőlebb elgondolják Fallstaffal, hogy: »Ördög vigye a bubánatot, mely felfujja az embert, akár egy dudát.« No de szenvedéseinek bevégeztével bizvást el is mondhatja magáról a lud, hogy úgy életében (a róla koppasztott pelyhekkel), valamint holtá urán is (húsa, mája, zsirja, vére és tollaival) hasznára vált az emberiségnek!

Pr. Ródiczky Jenő.

Kanári történet.

Egyik híres világutazónk, mint érdekességet följegyezte naplójában, hogy Dél-Afrika szigetcsoportjain, mint különlegesség, a magyar kanári madarak a legdrágábbak, legkeresettebbek. Itthon azonban nem becsüljük meg a miénket, hanem külföldi álnevek alatt adhatják el csak nekünk a kereskedők a magyar kanárikat.

Egy ilyen külföldi és e révén nagyra becsült kis énekesről akarok elmondani egy csöpp történetet.

Szorogy Vincze agglegény volt. Boldogult ifju korában az énekesnőkért rajongott, boldogtalan agglegényi éveiben pedig az énekes kanári madarat szerette. Mindebben csak az becsülni való, hogy nem tekintve fajt és nemet, rajongással csüggött az énekeseken.

A „bubi“-nak elnevezett énekes kanárija him volt. A kedvenc énekesnői valamikor a másik nemhez tartoztak. De a dal, az nem teszen neki különbséget, mert — ha szép — mindig szép.

Vincze barátom az ötvenes évek boldog napjait élte a kedves „bubi“ idejében. Csupán az az egy gondolat bántotta Vinczét, hogy sem ő, sem a kedves „bubi“ nem élvezhetik a családi örömek édes gyönyöreit. Panaszolta is ezt a szomorú állapotát boldognak, boldogtalanoknak. De legalább a barátaik körében mondotta el. A kedves kanári elátkozott élete bántotta leginkább az agglegényt. Ha már ő nem éldeheti a páros élet boldogságát, legalább a „bubi“-t óhajtotta volna részesíteni.

Már előre képzelte az édes gyügyögést az agglegény, mellyel a kanári édesgetni fogja fölaltalt párját. A kanári-kisasszony keresést többször hangoztatta barátaik körében. Hagytuk, hogy érjen meg benne a boldogításra kész gondolkozás. Mikor már észleltük, hogy dühösen akarja boldogítani, családi örömeiben részesíteni a „bubi“-t, Gyuri barátom fölajánlotta a sógorságot. Vagyis kijelentette, hogy az ő kanári-kisasszonykáját a boldog házasságot édes gyönyöreire átkölcsönzi Vinczének.

Érdekes volt hallgatni Vinczét, az agglegényt. Meglepetés, öröm volt az arcán. Boldog volt a vőlegény, mert boldogíthatott. . . .

— Valóban, Gyuri?

— Igen-igen!

— Átengeded a kedves kicsikét?

— Magam fogom elhozni.

— Ah, ez valami nagyszerű! valami pompás lesz! — tört ki örömmel az aglegény.

Majd oda fordult a kalitkában csipegő, édeskedő kanárijához. Elhalmozta száz kérdéssel az édes kis madarat.

— Hallod, „bubi“?

A madár édeskésen csipegett.

— Kicsi, édes párod kerül „bubi“!

A madár újra csipegett, mintha valóban értené a beszédet.

— Hanem az a fő, — fordult Gyurihoz Vincze, — hogy mentül hamarabb itt legyen a kanári-menyasszony.

— Még ma este!

— Hallod „bubi“? — kérdezte Vincze a kedves kanárijától — még ma este vőlegény leszel? Ugy-e nem álmodtál erről a boldogságról? Nem?!...

A madár ismét csipegett. Valóban kedves kis állat volt. Nézte a hozzá beszélő Vinczét. Bamba kis fejcskékjét hol erre, hol arra forgatva, bámulta a vendégeket. De nemsokára távoztunk az eljegyzés után.

Vincze boldog volt, mert Gyuri komolyan ígérte, hogy elhozza »bubi« urfihoz az ő kanári-kisasszonykáját. Még aznap este. Tehát a »vizionlátásra!« — bucsuztunk Vinczétől. A boldog aglegény oly izgatottan maradt otthon, hogy saját mennyegzője napján sem lehetett volna zavartabb.

— Te Gyurka! — szólok a barátomhoz, a mint elhagytuk a Vincze lakását, — hát valóban van neked kanárid?

— Persze, hogy van! — állította Gyuri, de olyan furcsa fancsali pofát vágott az állításához, hogy a szemei félrefordultak.

Ismertem Gyurit. Tudtam, hogy a jó élceket és a humort mindig kedvelte. De még az arcán egy alkalommal sem tapasztaltam ennyi ravasz csalafintaságot, mint most. Azt sem hittem el, hogy kanárijája van, pedig komolyan állította. De mentül komolyabban állította, annál inkább kételkedtem én.

Haza kísértem a lakására, mert a gyanu cölöpjei verődtek kétkedésem közé. És bámullattal kellett saját szememmel, saját füleimmel meggyőződni, hogy Gyurinak egy gyönyörűen éneklő, kedves kis kanárijája van. De milyen kanári. Csak úgy csittegett-csattogott hangjától a kis szoba, s a mikor dicsértem a madarat, Gyurinak sokkal ravaszabban mosolyogtak a szemei, mint valaha.

Mégis volt valami különös a dologban, de nem képzelhettem el azt, hogy mi?!... Az nap este hűségesen elhozta a kis

kanárit. Lizinek hívta s mikor beléptünk a nehezen várakozó Vinczéhez, azon kezdette:

— Itt van a kisasszony. Lizinek hívják. A letakart kalitkát fölmutatta, aztán engedte, hogy Vincze göngyölje ki a kendőből. Óh, Vincze valami kéjes gyöngédséggel bontogatta ki a kendő csücskéit. S alig hogy megszólította a kis kanári menyasszonyt, ez gyönyörűen kezdett énekelni.

Több sem kellett a „bubi“-nak. Ő is rázendített és túl akarták lármázni egyik a másikat. Vinczének, az ő bevallása szerint, ez a félóra volt életében a legkedvesebb. Tanácsunkra még az éjszakára nem bocsájtotta össze a kis kalitkába a szerelmes kanári párt, hanem holnap egy tágasabb, egy családi kalitkát veszzen az új házásoknak.

Ugy is tett. Másnap pompás nagy kalitkába vonult be a kanári pár. A „bubi“, meg a „Lizi“. A kis kandí-kanári madarak boldogsága semmi sem volt a Vinczééhez képest. Az agglegény teljesen boldog volt. Almodozhatott puha fészekről, édes picikéről a „bubija“ számára.

Nekem is ígért egyet a dalos madárból. Hanem hogy, hogyan? ... a kis kanárik csak nem akartak fészket rakni. Ezt úgy magyarázta Gyuri, hogy ezek a kalitkában nevelt madarak nem értik a fészek rakást. Tehát készen kell azt elhelyezni a kalitka egyik szögletében.

Vincze csakugyan gondoskodott is alkalmas fészekről. Hanem a kis durcás szerelmesek még akkor sem keresték fel a boldog fészket. Telték a napok, sőt a hónapok is a Vincze édes reményei között. Mikor aztán megsokalta a várakozást és panaszkodni kezdett, hogy nem lesz tojás, íme megérkezett az is. Egy pici kis tojáska volt a fészekbe egyik reggel.

Igaz, hogy a kedves kanárik felé se néztek, de az agglegény boldog örömeiből ez mit sem vont le. Következő napon már két kis tojás vala a puha fészekben. De kénytelen volt bevallani Vincze barátunk, hogy a madarai rossz szülők. Nem sokat törődnek a kis tojásokkal.

— Na, majd ráül a „Lizi“! — biztatta Gyuri barátom, de megvallom, hogy most vala legravaszabb, legsunyibb a szeme.

Azonban a boldog Vincze mindezt nem figyelte. Ő teljesen boldog volt. Én már gyanítottam valamit, de hallgattam...

Végre mégis kiderült az igazság, mely az én Vincze barátomnak szörnyű fájdalmat okozott. Hetedik menyországából esett.

le. De nem csoda. A „bubi“ rá talált ülni a tojásokra és azok a tollához ragadtak. Ugy találta másnap a boldogtalanná lett Vincze. A „Lizi“ pedig pompásan segített a felragadt tojások leszedésénél, mert cukorból volt a két tojás és urfi vala mindkét kanári.

Eddig csak gyanítottam, most aztán meg is tudtam, hogy ez a Gyuri mentől komolyabban beszél, annál jobban hazudik és a kanári történethez csinálta életében a legfancsalibb arcot!

Székely Dénes.

Az őz.

Lamartin következő élményét írta le: Egy ártatlan, életvidám őz futkosott az erdő mellett elterülő harmatos réten. Némi távolságból figyeltem meg őt. A legkisebb neszre is aggodalmasan hegyezte szép füleit és nyugtalanul emelgette első lábait. Itt-ott harapott egy kicsit az illatos fűből és melegegett a fölkelő nap első sugaraiban. Minden kecses mozdulatából a lét fölött érzett öröme nyilatkozott meg. Megkapó kép volt ez.

Egy erdésznek vagyok a fia; fiatalságomat erdészek, kertülők és vadászutyák társaságában töltöttem és soha sem gondolkodtam a vadászszenvedély durvaságáról, soha sem tekintetem igazságtalanságnak az ártatlan állatok legyilkolását.

Kezem a fegyver után nyult, mit mindég magamnál hordtam, szivem vadul dobogott, az őz lőtávolságba jött! Világosan emlékszem, lelkiismeretem figyelmeztetett, hogy ne lőjjek — az ártatlan állatot, mely nekem semmit sem vétett, kimélt meg; az állatot, mely ugyanannak a napnak sugarában gyönyörködik mint én, mely ugyanannak az erdőnek gyermeke mint én, mely ugyanannak a teremtőnek keze alkotása mint én, ugyan olyan érzései és érzékei vannak mint nekem, ha fejletlenebbek is és talán anyja, bátyja vagy gyermeke nélkülözni fogja! De a szokás és bevallom vadász szenvedély győzedelmeskedtek jobb érzéseim fölött. Lőttem, az őz egy ugrást tett még s azután összezuzott bordákkal a földre roskadt, kiömlő vérével megfestve a fűvet. Mikor a füst eloszlott, vonakodva és szégyenkezve közeledtem szegény áldozatomhoz, mely még élt és szomorú, fájdalmas tekintettel tekintett rám — soha, soha nem felejttem ezt a tekintetet: csodálkozást és borzalmat fejezett ki, azt látszott

mondani, ki vagy te, nem ismerlek, soha sem sértettelek meg, miért tetted ezt velem, miért raboltál meg ifjuságomtól, a nap-sugártól, a léitől? De nem gyűlöllek, mert a természet szelidségre, gyengédségre oktatót még ellenségeimmel szemben is. A haldokló őz megtörő szemének megvan a sajátságos, szívhelyező beszéde; s én megértettem, e kedves erdei lakó néma beszédét, megértettem úgy mintha hangosan mondta volna. Ebben a pillanatban megesküdtem, soha többé kényszer nélkül, nem fogom az ártatlan állat életét kioltani.

Emy.

Állatvédelem és Állatvilág.

Kutya és macska. A következő esetet írta meg egy előfizetőnk Kutyám rendes körülmények között esküdt ellensége a macskáknak, épen úgy mint minden más becsületes kutya — vagyis kutya-macska barátságban volt. De egyikkel mégis kivételt tett és szoros baráti viszonyba lépett vele. Persze a macska is nálam lakott, sőt mi több, első naptól fogva együtt nevelődtek. Már nem tudom miért, de »Micza« népszerűtlen lett a családban és sok teketóriázás, védelem és esküdtszéki tárgyalás nélkül halálra ítéltetett. Régi szokás szerint egy zsákba dugtuk egy csomó kővel együtt és be a Szamosba. A kutya-barátja, Phylasc jelen volt a kivégzésnél és mindent a legnagyobb figyelemmel kísért. Mikor a zsák tartalmával együtt eltűnt a habokban, várt egy ideig nagy kíváncsian, hogy mikor bukkan fel megint. De mikor látta, hogy hiába vár, belement a vízbe és kitűnő uszó lévén lebukott a víz alá. Csakhamar megjelent barátjánőjével a víz felszínén. Felemelt főel hozta zsákostul a partra. A hóhér újra megtette előkészületeit a kivégzéshez és épen alakarta a két barátot egymástól választani, ekkor így szólt Phylasc: „Hohó! nem lehet egy dologért kétszer bűnhődni“, szájába fogta a zsákot és a macskát, újra a vízbe ugrott, átuszott a Szamoson a tulsó partra, ott kitette barátjánőt a száraz földre és visszaadta szabadságát. Így kénytelenek voltunk mi is szabadon bocsájtani.

Pusztított hasznos állatok. Franciaországban az iskola- és népkönyvek sokféle tanokat tartalmaznak, melyek megérdemlik a figyelmet és terjesztését. Az állatokról egy helyt ezt olvas-

suk: *Süldisznó*. Leginkább egerekkel, kis rágóállatokkal, házatlan csigákkal táplálkozik. Ne öljétek meg a süldisznót! — *Béka*. A földmivelőnek valódi segédje, egy-egy béka 20—30 rovarot pusztít el óránként. Ne öljétek meg a békát! — *Vakond*. Folyton apró kukaczkokat és más a földmivelésben ártalmas rovarokat fogyaszt; soha gyomrában nem találtak növényrészeket. Ne öljétek meg a vakondot! — *Madarak*. Minden országban minden esztendőben nagy a rovarok okozta kár. A madarak sok rovarot kiirtanak, főképp hernyót, és így nagy hasznára vannak a földmivelésnek és gyümölcsstenyésztesnek. Ne öljétek meg a madarakat! — *Mária bogárka*. A földmivesnek és kertésznek legjobb barátja, mert nagy mértékben fogyasztja a növénypusztító korpaférget. Ne öljétek meg a Mária bogárkát!

1903-ra tagsági díjukat potlólag befizették.

Kolozsvárt:

Kaszó Jenő.....	2 kor.
Kovács Dezső.....	2 >

Vidékről:

Grf. Béli Kálmáné, Báld	4 kor. 1902. és 1903-ra.
Gaal Elemér Nagy Sármás.....	3 kor.
Dr. Grf. Kuun Géza, Maros-Németi	2 >
Öz v. Grf. Maldéghem Arthurné Pozsony	2 >
Szöllősy Elek Hátszeg.....	2 >

K é r e l e m.

Folytatva az 1903. évre szóló tagsági díjnyugták szétkül-dését, tisztelettel felkérjük ugy vidéki, mint helybeli pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona évi tagsági díjukat, a melyért kedves, általános elismerésben részesülő havi közlőnyünket is kapják, alul-írt pénztároshoz mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat kihor-dónktól, ha azzal jelentkezik, kiváltani sziveskedjenek, hogy to-vábbi működésünket a szegény állatok védelme érdekében aka-dáiytalanul folytathassuk.

Kolozsvár, 1903. évi október 1-én.

Özv. Báró Bánffy Zoltánné,
elnök.

Virányt István,
pénztárnok.

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére Deák Ferencz-utca 11. sz. kéretnek. Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Vránny István úr (Hosszú u. 9 sz.) címére intézendők.	Tagoknak tagsági díj fejében jár. Előfizetési ár: Egész évre — — — — 2 kor. — fill. Fél évre — — — — — 1 kor. — fill. Számanként — — — — — kor. 20 fill.
---	---

VIII. évfolyam. Kolozsvár, 1903. November. 9. szám.

TARTALOM: Madárvédelmi ültetvények. *Kukuljevic József.* — 200 párisi orvos nyilatkozata a viviszekcióról. *A. T.* — A vándormadarak. — Hős galambok emléke. — Az okos fecsképar. *Bod Péter.* — *Állatvédelem és állatvilág:* A madarak vándorlása. — A viviszekció eltöltése — Az országos állatvédő-egyesület. — Az életunt elefánt. — A megváltozott madárvilág. — Tagsági díjakat befizettek névsora. — Kérelem

Madárvédelmi ültetvények.

Kik a természetet kedvelik és megfigyelik, azoknak bizonyára feltűnt, hogy erdeink vidám zenészei napról-napra fogynak, számuk gyérül, sőt helyenként már egyes erdők némák, csendesek. Nem hallatszik madárdal, nincs vidám madárcsevegés, mely a fenséges magányban az üdülő emberek lelkületét felvidítja, a természet fenségébe elmerengni engedi. Hazánk számos vidékén, az erdőben órahosszat mehetünk és nem halljuk a lég vándorait, nem halljuk szerelmes hívogatóikat. Mindennek oka a kultúra haladása, mely ásóval, kapával mindent kiirt; oka az emberi szivtelenség, mely pajzánságával kedvtelésből üldözi a szárnyas hadat, üldözi a gazdaság jóltevőit. Hogy a madarak pusztulása mily káros, azt már oly számtalanszor megírták, hogy annak ismertetése fölösleges. Ha e pusztulást végignézzük, az okokat keressük, önkénytelenül felvetődik a gondolat, vajjon nem lehet-e ezt megakadályozni? Ha nem volnának, kik a fenséges természetet kedvelik, ha minden emberi érzés az emberi szí-

vekből kihalt volna, ha maga a természet nem pótolná, amit emberi kéz tönkre tesz, úgy azt kellene felelnünk, hogy a madarak rohamos pusztulását megakadályozni nem lehet. De mint mindenről, úgy az isteni gondviselés erről a szegény érzőlényhadról sem feledkezett meg és védelmére küldte a nemes szívű emberi társadalomnak azt a részét, mely a fenséges természetért és mindenért, ami benne él és benne foglaltatik, még tud lelkesedni, tud a mindennapiságon felülemelkedni, tud élvezetet, enyhülést és megnyugvást találni abban, ami minden időre megfejthetetlen marad. A társadalom e csoportja hivatott a szegény énekes madarak oltalmára sietni. A természet kedvelői tehetik a legnagyobb szolgálatot, melylyel nemcsak humánus cselekedetet mivelnek, hanem egyszersmind e cselekedet útján megszerzik azt, hogy a természet összhangját a maguk számára tökéletesbitik, megszorítják azon élőlények számát, amelyeknek élete a fenséges természetet még magasabbá teszik, a mindennapi élet gondjai közepette édesebb üdülést nyújtanak.

Már-már teljesen pusztuló félben lévő énekeseink számát többféle uton-módon szaporíthatjuk. Hogy a madárvédelem racionális gyakorlása mesterséges uton mily horderejű, mily eredménnyel jár, azt majd egy-néhány példával fogom megvilágítani. Mielőtt ennek leírására rátérnék, ismertetni szándékozom a madárvédelem egyik eszközét. Hogy madaraink létfeltételét biztosítsuk, pótolnunk kell a kultúra nyomán elpusztult fészkeltetési alkalmatosságokat. Mert madaraink csak ott fognak állandóan letelepedni, ahol a fészkeléshez és megélhetéshez legszükségesebb tényezőket: jó rejték- és buvóhelyet találnak. Ezt legcélszerűbben a madárvédelmi ültetvények útján tudjuk elérni. Oly helyeken ugyanis, hol sem erdőségek, sem lombos, fás területek nincsenek, mesterségesen kell létesítenünk olyanokat, hogy alkalmat adjunk a madaraknak fészkeket rakhatni. E madárvédelmi ültetvények célja nemcsak a madarak védelme, de céljuk egyes helyeket szépíteni, terméke-nyebbé tenni. Már most felmerül a kérdés, hogy hol létesítsük ilyen madárvédelmi ültetvényeket. Legalkal-

masabb területek erre oly földek, melyek sem szántó-földnek, sem rétnek, sem más gazdasági célra nem használhatók. Legalkalmasabbak erre azért, mert ha ily helyen nem létesítünk ily ültetvényeket, úgy azok kopáran, hasznavehetetlenül ugyanis parlagon hevernek semmi, hasznot nem hajtanak; ellenben ha e helyeket ilyen célra használunk föl, úgy ha mást nem is, de azt elérjük, hogy életfeltételt biztosítottunk oly lényeknek, melyek ha nem is helyhez kötöttek, de indirekt uton hajtanak hasznot, hogy e telepekről szerteszéjjel repülve, pusztítják a környezetben lévő káros rovarokat. A madárvédelmi ültetvényeknek van azonban más hasznuk is, különösen a vadászember érdekeit szolgálva, amennyiben ezek legkedveltebb buvóhelyei a különböző hasznos és kedvelt vadaknak, fácánoknak stb. Külföldi példák bizonyítják, hogy a madárvédelem céljából létesített ültetvényekben százával találták a nemes vadakat, melyek már hely hiányában itt ütötték fel tanyájukat, hasznot hajtva ily uton is annak, aki azokat egy humánus cél szolgálatára létesítette.

Madárvédelmi ültetvények létesítésénél igen nagy gonddal kell eljárni, mert a legjelentéktelenebb tényező figyelmen kívül hagyása is már eredménytelenségre vezet, elkedvteleníti az illetőt és a legjobb szándék is eredménytelenségre vezet. Mielőtt ily ültetvényeket létesítünk, számolni kell minden körülménnyel és minden eshetőséggel, mert csak akkor fogjuk a kívánt célt elérni, ellenkező esetben pedig a balsiker elkedvteleníti. A madárvédelmi ültetvények létesítésénél el kell bírálnunk a talaj minőségét, alkátát, ehhez mérten kell az elültetendő növényeket megválogatni. A talaj minőségétől és alkátától teszszük függővé annak mély vagy felületes felszántását. Felszántásnál ügyelnünk kell a munkások mikénti dolgozására, mert ettől is függ az ültetvény fejlődése. Fásító ültetvények létesítésénél kétféle talaj jöhet számításba, vagy posványos talaj, savanyu növényzettel, vagy száraz talaj többé vagy kevésbé kavicsos jelleggel. Mielőtt tehát a növényzet felett határoznánk, figyelniük kell arra is, vajjon a kijelölt növény a száraz vagy nedves talajban fejlődik-e jobban?

Ha már ezzel is tisztában vagyunk, úgy még arra is terjedjen ki figyelmünk, vajjon az egy csoportba tartozó növények közül mely alcsoport vagy alfaj megfelelőbb, mert még itt is vannak lényegesebb különbségek. E tárgy teljes ismertetése egy kötetet is kitenne, azért csak a főbb vonásokról akartam itt megemlékezni. A külföldön évtizedek óta folytatott gyakorlat azonban egy végkövetkeztetésben egyesül, t. i. bármely fásító ültetvényt válaszsunk is madárvédelmi ültetvény betelepítéséhez, az mind mélyen felszántot és megboronált talajt kíván. Az ilyen ültetvények létesítését öszkör kell megkezdeni. Ilyenkor kell az erre a célra szánt területet felszántani, hogy az így felszántott területet, földrészt a téli fagy jól átjárja és azután lazábbá tegye. Vizenyősebb talajnál elegendő az egyszeri felszántás, míg kövecses részt mélyebben kell felszántani, hogy ezzel a kellő nedvesség tavasszal biztosítható legyen. Az ilyen parlagon hevert és még nem használt területet, ha az teljesen megfelelővé akarjuk tenni, szükséges vagy trágyával, vagy csalittal befedni, miáltal teljes kiszáradása akadályoztatik meg, míg ellenkező esetben később öntözéssel kellene pótolni a hiányt, mi már nagyobb fáradságot, sőt néha anyagi áldozatot is követel. Az ültetvényeket tanácsos az első tavasszal megöntözni, vagy még tanácsosabb trágyalével az egész területet felöntetni, mert ezután az új ültetvény nem szárad ki és nem igényel további ápolást.

Az ültetvények további kezelése már a kertészet szakmájába vág, azért annak ismertetését e helyütt mellőzöm, annál is inkább, mivel ily madárvédelmi ültetvényeket, tekintve hogy azok létesítésénél annyi szempontot kell figyelembe venni, legcélszerűbb hozzáértő szakemberrel megcsináltatni. Meg kell még említenem, hogy igen célszerű az ily ültetvényekhez szükséges csemetéket faiskolákból hozatnunk, úgy célszerű előbb a talajt elkészíteni, hogy az ültetvények kiszáradás előtt elültethetők legyenek.

A madárvédelmi ültetvények létesítésénél a következő szempont figyelembe vétele tanácsos.

Ha eltökéltük magukat, ily ültetvényekkel a hasznos éneklő madarak számát szaporítani úgy

1. faféléket ültessünk, ritka koronájúakat, gyors növésűeket, hogy a cserjés ültetvényeknek fejlődésükhöz némi árnyékot nyujtsunk; továbbá ezzel teljesen kopár területeken madarakat és vadat csábítunk oda, melyek búvóhelyek hiányában mindjárt az ültetvények létesítésekor idejönnek és letelepednek. Ezeket az említett fajtákat később, ha a cserjés remizek felnőnek, esetleg el is távolíthatjuk, mert akkor a kitüzött célnak már megfeleltek.

2. Ezen alap után oly cserjés növényeket ültetünk, melyek különösen a madaraknak bogyoik révén eledelet, sűrűségük folytán egyszersmind fészkelő helyet biztosítanak.

3. Ezek után oly cserjéket, melyeknek gyümölcse és fiatal ágai, de különös ez utóbbiak, zord tél idején a vadászok által kedvelt vadaknak táplálékot biztosítanak.

Ezen ültetvények elhelyezésének módja már nem tartozik szorosan erre a helyre, mindazáltal utbaigazításul azoknak, kik e nemes ügyet pártolják és ily uton is előmozdítani óhajtják, még a következőket kell felemlítenem.

Ilyen ültetvények létesítésénél az eddig nevezeteken kívül más célt is érhetünk el. Ugyanis különösen kopár helyeken ezzel a szépitészetnek is eleget tehetünk, amennyiben ily ültetvények alkalmasak kopár területeket idillikusabbá tenni. Nem szabad azonban megfélekednünk arról, hogy itt most már nem a szépitészet a főcél, hanem a főcél a madárvédelem, amely annál tökéletesebb lesz, minél inkább törekszünk lehetőleg a természetet utánozni. Az ilyen ültetvények létesítésénél kerüljük a mesterkéltséget, de ne hagyjuk figyelmen kívül a szükségességet. Az ültetvényeket ne egyenesen zsinórral levágott kolóniákba helyezzük el, vagy diszcsoportokba, hanem a természetnek megfelelőleg. Az állat ösztöne megérzi a mesterkéltséget, megérzi az emberi kéz nyomát, azért ily ültetvényeket vadon csoportokba, kiugrásokkal, nyulványokkal ellátva létesítsük; legkívül legyenek a vadak elodelét és búvóhelyét alkotó ültetvények,

ezen belül a madaraké, melyeket igen tanácsos indákkal átnövetni, hogy sűrűbb és más illetéktelen vadtól hozzáférhetetlenek legyenek, de meg egyszersmind védettek is. A fűz és egyéb ültetvényfajták azután legbelül helyezendők el. A madárvédelemnek ily uton eleget tehetünk csekély, ugyszólván anyagi áldozat nélkül. Ily ültetvényekhez ajánlatos fagyalt, kökényt, vadrózsát, bodzát, fenyőt, vadszőlőt, galagonyát használni, ezeket megfelelőleg csoportosítani és évenként metszeni kellmiáltal sűrűbbek és terjengőbbek lesznek és így biztos oltalmat nyújtanak a madaraknak. Ne sajnáljuk ily ültetvények létesítését, mert ezzel segítjük elő leginkább hasznos éneklő madaraink szaporodását, de ne sajnálják különösen azok, kik kies rónavidéken laknak, mert ezzel nemcsak humánus czélt szolgálnak, hanem önmaguknak is kellemes otthont szereznek a fenséges természet ölen és ahol eddig madárdalt nem élvezhettek, fáradságuk jutalmául abban is részesülnek. Hogy ilyen ültetvények létesítésével mily kiváló eredményeket lehet elérni, mennyire lehet a madarak számát szaporítani, azt egy más alkalommal fogom ismertetni.

Kukuljevic József.

200 párisi orvos nyilatkozata a vivisekcióról.

Egy francia állatvédelmi lap a «L'ami des Bêtes» nemrégén körlevelet intézett a párisi elsőrangú orvosokhoz, mely körlevél a következő kérdéseket tartalmazta:

- 1.) Gondolja-e ön, hogy a vivisekció hasznára van az orvosi tudománynak, anatómiának és fiziológiának?
- 2.) Állithatja-e ön, hogy a vivisekció multhatatlanul szükséges a fiziologiai oktatásra?
- 3.) A dublini egyetem elvetette a vivisekciót az orvosi tudomány tanításánál; nem kellene-e ezeknek példáját követni?
- 4.) Gondolja-e ön, hogy a vivisekció gyarapította tudásunkat a gyakorlati orvostudomány, sebészet, therapia terén?

5.) Ha ön híve a vivisekciónak, kérjük önt, nekünk ennek okát adni, hogy miért gyakorolja azt és mivel tudja ezt okadatolni?

A szerkesztőség 200 feleletet kapott és ezek között csak 4 volt a vivisekció mellett. A négy orvos egyike kijelentette, hogy fő feltétel a teljes fájdalom mentessége kísérleteknél és minden ilyen kísérlet gondosan elő legyen készítve. Azt is hozzá teszi, hogy csak is kivételes eseteknél szabad használni és minden alkalommal teljesen kielégítő okát adni annak szükségességére.

Az engedélyt a vivisekcióhoz csak is egy kiváló tudósnak kell adni, a ki ismeretes mint humanus ember. A második, anonym, állatbarátnak nevezi magát és állítja, hogy, a vivisekció okvetlen szükséges.

A harmadik, dr. Bongon következő részleteket adja laboratoriumából: „Az állatok rendkívül gyengédek ápolóikkal szemben és szívesen simogattatják magukat a tanulók által. Némelyek, melyeknek gyomrát és máját tették kísérlet tárgyává, még hálásnak is mutatkoztak e figyelemért. Talán megértették, hogy esetük mily érdekes.

Dr. Buscet, főtitkára a párisi orvostársaságnak, a negyedik vivisekció pártoló, ellenkezőleg rácsafol erre az áldozatkészségre és előadja, hogy megfigyelte a St. Louis kórházban mennyire reszketett egy szegény kis kutya, mikor a deszkához csatolták, Elmulasztotta chloroformot készíteni és sem a szertárban, sem a kórházban nem volt készletben, az asszisztensek pedig nem voltak oly könyörületesek, hogy saját zsebükből hozzájárultak volna a kábítószer beszerzéséhez, mely enyhítette volna a szegény állat vértanúságát. Dr. Buscet jobbnak látta elmenni és hozzáteszi, hogy szószeros értelemben megszökött az asszisztensek gunyakajja közepette.

E négy orvos kivételével egyhangulag azt felelték az orvosok: „A vivisekció nem elkerülhetlenül szükséges az anatómiai, fiziológiai és orvosi tanításokhoz.“ Sőt egy közülük a párisi l' institut pharmacologique főorvosa, egy rövid „sőt ellenkezőleg“-gel válaszolt a kérdésekre.

Majdnem valamennyi felelet energikusan nyilatkozik a kutatás eme módja ellen. Köztük volt Dr. Desvaines ítélete: „A vivisekciót minden civilizált országban el kellene ítélni és annak elkövetőjét szigorúan megbüntetni. E szokás barbár, kegyetlen és szükségtelen, bár mely szempontból is tekintjük legyen a fiziológia, gyakorlati, orvosi vagy sebészi szempontból. Nem

lehet elég erélyesen küzdeni e kellemetlen és vértlázító kísérletek ellen, melyeket egyes utopisták szív és lelkiismeretlenül, reklám és akadémiai babérokra vágyva még a mai világban is megengednek maguknak. Ezek az emberek, nem méltók erre a névre csak szégyenünkre szolgálnak és meggyalázzák tudományunkat.“

E feltűnést keltő nyilatkozat remélni engedi, hogy közeledik az az idő, mikor az orvosok száműzni fogják a tudomány leple alatt elkövetett állatkinzást és ez valódi diadala lesz a humanitásnak.

A. T.

A vándormadarak.

A madárvonulás nagy jelentőségű úgy az ősznek, mint a tavasznak jellemzésére. Különösen fontos az ősz karakterisztikonjához, mert ilyenkor a vonulás sokkal lassabb, feltűnőbb, mint tavaszkor, mikor a madarak nagyobb gyorsaságot fejtenek ki. Különösen észlelhető ez szeptemberben, a mikor sok figyelmes szemlélő akaratlanul is foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy voltaképp miért is vándorolnak a madarak.

Téves volna azt hinni, hogy vándormadaraink kezdettől fogva ilyenek. Ez a vándorlás inkább fokozatosan fejlett ki náluk, mint természeti szükség, évek folyamán megerősödött s később századok folyamán egyik nemzedékről a másikra öröklődött. Tudjuk, hogy madaraink őshazája Afrika mely zónái alatt keresendő. Évezredekkel ezelőtt a madarak ott annyira elszaporadhattak, hogy nagyon jelentékeny részüket a legtermészetesebb kényszer, az éhség észak felé hajtotta. A madarak mind jobban és jobban északra szorultak s századok folyamán följutottak egész Norvégiába. Mikor beállt az ősz a maga hideg éjszakáival és ködeivel, azok a madarak, melyeknek rovarok és férgek képezték a táplálékát, ugyanazon az uton visszamentek, hogy tavasszal ismét visszatérjenek, míg mások, melyeknek magok, bogyók, gyümölcsök képezték mindennapi táplálékukat, dacoltak új hazájuk zord éghajlatával s lassanként akklimatizálódtak. Ezt a speciest állandó madaraknak hívjuk, megkülönböztetésül a költözőkötől.

A vándorló hajlamot főképp a szelek keltik föl. Tavaszkor a meleg déli és nyugati szelek, őszkor a zord északi és keleti viharok. Emlékeztetik a madarakat arra, hogy itt az ideje a délt,

illetve az északot fölkeresni, a mi legbiztosabb dokumentum azon föltevés mellett, hogy a madarak a széllel vonulnak.

A madarak gyors és könnyebb haladásánál tekintetbe jön másodsorban a zárt tömegekben való vonulás, mely az egyes fajok erejének és egyéb sajátosságainak megfelelő. Csak a varjúk héják és más madarak vonulnak osztott rajokban, ellentétben a seregélyekkel, fecskékkel stb., melyek tömött rajokban vonulnak. A vonulást rendszeren egy nagyon erős madár vezeti, mely repülés közben a nyugodt levegőt szárnyaival lenyomja, mi által ez megsűrűsödik, hátrafelé nyomul s ennek folytán a következő madarat a magasba szorítja. A következő madárnak tehát mérsékeltőbb erőt kell kifejteni, hogy elődjével hasonló magasságban maradjon, összes erejét tehát az előnyomulásra használhatja, úgy hogy egyik madár tényleg segít a másikkak. A nagyon könnyű és kitartó repülőknak, mint a sólymoknak, fecskéknek stb. nincs szükségük idegen segítségre s így nincs is meghatározott vonulási formájuk. Sajátságos jelenség az a láрма és kiabálás, melyet a madarak nagy ködben és nagyon sötét éjszakán hallatnak, a mi által valószínűleg a rajt akarják összetartani. A szakértő megfigyelő azonban nagyon könnyen fölismeri a vonuló madarak faját a különféle hangokból, melyek oly bánatosan hallatszanak le a sötét magasságból.

A vonulásra mindig a gólyák és egyéb vitorlások adják meg a jelt, rendszeren július végén. De azután a gólyák tavaszkor leghamarabb is érkeznek vissza, gyakran már február végén. Követik a seregélyek, pacsirták stb., míg végre megjelenik a kakuk, a pítók és a sarlósfecské-félék. Meghatározott megérkezési idejük nincsen, mivel erre nagy befolyással van az időjárás. Ha az idő nagyon kedvezőtlen, akkor a madarak nem ritkán megszakítják utjukat, sőt vissza is térnek, megvárni a kedvezőbb időt.

Hogy azonban a madarak mily tömegekbe vonulnak, erre nézve senki sem alkothat még megközelítő fogalmat sem. Feledhetetlen például egy madárvándorlás látványa tengerparton, világítótorony közelében. Millió és millió madár jelzi a közeledését hángos szavával a sötét éjszakában s azután a világítótorony fénykörében örületes sebességgel suhannak el s ismét eltűnnek az éjszaka homályában.

Nem fölösleges szólni a vándorló madarak repülésének képességéről, mely évtizedek óta folyó megfigyelésekből körülbelül

biztosan meg van állapítva. A pálma természetesen a sarlósfecskéké, a melyek akkora távolságot mint Havretői New-Yorkig, hat óra alatt képesek megtenni. Utánuk következnek a héjafélék (11 óra). fecskék és dunnaludak (18), postagalambok (38) s végül a varjúk 66 órával. Ezek természetesen csak megközelítő számok. Az egyes fajok repülési gyorsasága nagyon különböző s összhangban áll a madarak szerkezetével és kitarásával. E hihetetlen gyors repüléssel arányban áll különben a magasság is, mely egy földrajzi mértföldet is meghalad. Ily magasságban a legélesebb szem sem képes meglátni őket távcső nélkül. Az utóbbi időnkig nagyon talányszerű volt, hogy mint képesek a vándormadarak fölmerészkedni oly magas levegőrétegekbe, a hol melegvérű állatok nem élhetnek. A tapasztalás azt bizonyítja, hogy a mi vonuló madaraink rendes körülmények közt nem tartózkodnak ekkora magasságban. Honnan veszik tehát az ily magas rétegekben a lélekzéshez szükséges élenyt?

Már pedig csak 8000 méternél is magasabb levegőrétegekben kell tartózkodniok vonulásuk közben, hogy az utjukba eső hegyek ne akadályozzák őket. Valószínű, hogy e meseszerűen gyors repülési képességgel együtt jár a tüdő fokozott működése is, mi által a madár a ritka levegőben is megszerzi a szükséges mennyiségű élenyt. A kísérletek egész sora bizonyítja ezt a föltevést. Postagalambokat léghajón fölvittek 23,000 láb magasságra. A galambok roppant fáradtak és bágyadtak voltak s fuldokoltak, de csak addig, míg szabadon nem bocsátották őket. Tüdejük gyorsan kezdett működni, élet és mozgás jött a tagjaikba s nemsokára hihetetlen gyorsasággal tűntek el a léghajósok szemei elől.

Föltűnő körülmény az is, hogy vándormadaraink nappali életet élnek, s ha éjjel fölriasztják őket, nagyon gyámoltalanok, míg vonulás idején nyilegyenesen, pihenés nélkül tartanak czéljuk felé a legsötétebb éjszakában, szinte megtagadván egész természetüket.

De még föltűnőbb csalhatatlan irány- és helyérzékük. Az őszi vonulást az ifju nemzedék kezdi meg s csak később követik az öregek. Éveken keresztül azt hitték, hogy ezeket a fiatal madarokat, melyek még soha nem költöztek, néhány oly öregebb madár kíséri, melyek már ismerősek az uttal. Ez a hipotézis azonban azért nem állhat meg, mert a természetbuvárok egyetlen adattal sem képesek támogatni. Egyetlenegy ornitológ

sem volt képes eddig bebizonyítani, hogy a fiatal madarak csapatában öregek is vannak. A madarat egyesegyedül finom helyi és irányérzéke irányítja, melyet az ornitológusok állati magnetizmusnak neveznek. Ezzel szemben sokan azt állítják, hogy a főraj előtt mindig repül néhány madár, melyek a megteendő utat formálisan kikémielik. Ezek azonban nagyon tüzes, erős madarak is lehetnek, melyek a nagy impetusban előre rohannak.

Az a körülmény is nagyon szembeötlő, hogy a madarak nemek szerint vonulnak. A költözködést a fiatal nemzedék nyitja meg, azután következnek a nőstények s csak legvégül az öreg hímek. Tavaszkor megfordított sorrendben érkeznek vissza s ez a megosztott vándorlás egyik legjellemzőbb sajátossága a madarak költözködésének.

A madarak költözködése iránt érdeklődő laikus közönség azt hiszi, hogy a vándormadarak őszi vonulásukkor a legrövidebb utat választják, tehát lehetőleg egyenes vonalban vonulnak északról délre. Sok madárfajnál, főképp azoknál, melyek Ázsia legészakibb részein tartózkodnak, ez a feltevés helyes is, a többi családoknál azonban nem. Az Ázsia és Európa északi részére költöző madaraknak a legnagyobb része előbb délnyugati irányban indul el s csak akkor fordul hirtelen délnek, mikor az Atlanti-óceánhoz ért. Ebből azt következtethetjük, hogy a vándormadár abban a szélességi fokban vonul, a melyben fészkel s csak a legmagasabb északon lakó madarak vonulnak egyenesen dél felé. De még ezeknél is megtörténik, hogy évek óta megszo-
kott utjokról letérnek s nagy kerülőket tesznek, talán kedvezőtlen szelek vagy más meteorológiai zavarok behatása következtében. Meg kell még emlékezni a madárvilág bolygó vendégeiről. Ide tartozik a rózsaseregély (*Pastor roseus*, L.), a fehérnyaku keresztcsőr (*Loxia bifasciata*, Brehm) és a pusztai tyúk (*Syrhaptes paradoxus*, Pall.) s mások, melyek valamennyien az ázsiai sívatagekban otthonosak, tartós vízhiány következtében azonban zárt tömegekben vándorolni mennek s így a szó szoros értelmében vándormadarak, de sehol meg nem telepsznek. A múlt években ezek közül több példányt láttak Németországban, Ausztriában és Magyarországon. Jöttek s eltűntek, mint bejelentetlen exotikus vendégek, mint ritka időközökben megismétlődő ornitológiai esemény.

Hős galambok emléke.

A kapitoliumi ludak iránt, amelyek gágogásukkal mentették meg Rómát, ezen utolsó menedéket: a kapitoliumi várat Brennus gall hordáitól, örökké hálás volt Róma; utódjaik évszázadokig ették vigan a világbirodalom kukuriczáját; azonban kő- vagy márványemléket nem emeltek nekik, pedig szobrokban és emlékekben Róma kimondhatatlanul gazdag volt. A hálás párisiak most lefőzik az antik rómaikat, amennyiben szobor-szerű emléket akar a francia főváros emelni azoknak a hősiek postagalamboknak, melyek az 1870—71-iki német-francia háboru és Páris körülvárosa alkalmával a külső világgal fönntartották az összeköttetést. Hogy milyen lesz ez az emlék, azt még nem tudni; akad azonban francia lap, amely inkább amellett kardoskodik, hogy Páris városa emlék helyett a mostan élő galambokat, amelyek középületekben huzódnak meg, lássa el a szükséges élelemmel. Egyébként nem frivolitás, azokat a párisi postagalambokat nemzeti hősöknek nevezni. 1871. január 26-án érkezett vissza az utolsó Párisba, véresen és összetépve, tehát már mikor I. Vilmost német császárnak kiáltották volt ki Versaillesben. Addig ez ideig az ostromolt világvárosból 360 postagalamb szállott fel s csak 76 érkezett vissza; részben a fagnak estek áldozatul, részben a poroszok fegyvereinek, akik irgalmatlanul lövöldöztek rájuk. Nem egyszer történt meg, hogy a pihegő, halálosan megsérült galamb csak minden erejének megfeszítésével tudott Párisba leszállani s a tudósításokat elhözvén, néhány percz mulva kiszenvedett. Könnyen megsérült és elfogott galambokkal a poroszok is üzentek Párisba, rendszeren olyan dolgokat, amelyektől megborzadt a francia hazafi. Különbben körülbelül négy hónap alatt az a 360 galamb, vagy 250.000 hivatalos s több mint 1 millió magánértésítést vitt és hozott. Művészies emléket tehát bizonyára megérdemelnek a hősiek postagalambok; rokonaik és utódjaik azonban azt bizonyára nem fogják megérteni; a tiszta buza iránt alkalmasint nagyobb volna a fogékonyságuk. Egyébként a művésznak is elég gondot okoz, hogy miként oldják meg ezt a szokatlan feladatot.

Az okos fecskepár.

Több éves fecskefészek volt eresztünk alatt. Mint minden évben, úgy az idén is újra felkereste a fecskepár az elhagyott fészket.

Kis körültekintés, javítás után ismét megkezdtek a boldog családi élet zavartalanságát.

Boldogságuknak gyümölcsei már annyira felcseperedtek, hogy majdnem repülőképes fiatalok szorongtak a fészekben.

Szorgalmasan látták el a szülők az éhes fiatalokat. Minden perczen új meg új bogárnépséggel tömték az öregek a szájukat.

Egy napon azonban szerencsétlenség történt. Oka, azt hiszem, hogy a fészek anyaga meglazult, meg a fiatalok feszengetek. Elég az, hogy a fészek lehulott, teljesen maga alá temetve az apróságokat.

A fecskék szomoruan és félelemmel röpködtek körül a gyászos helyet. Eközben mondtak is valamit az ő nyelvükön. De megértettem én is. Ez lehetett: „Segítség!” Segítettem is azonnal. Kéznel kaptam egy füles kosarat, amolyan gomolyagkosár-féle volt ez.

Szeget vertem az eresz alá s felakasztottam, benne a kicsinyekkel. Számra négyen voltak, mert egy elpusztult. A négy közül kettőnek a lába görbén a has alá hajlott, nyilván a szűk fészek okozhatta ezt. Kibéreltem a kosarat lószőrrel, mivel a fészek alját nem használhattam, ronda és büzhödött volt.

Csakhamar beláttam, hogy az új lakás inog; nem felel meg a követelményeknek. Változtattam a dolgon oly módon, hogy fekete szalmakalapot erősítettem föl. Letéptem a karimáját, csak a mélyedése maradt meg.

A fecskepár eleintén idegenkedett a mesterséges lakástól.

Azonban némi körülrepülés után már megszokták. A fecskemama elébb; ő volt az első, ki fiai iránt való ragaszkodó szeretetből legyőzte a félelmét. Rászállt a kalap szélére. Nemsokára azután az éhes gyomrok ismét megkapták jó falatjaikat. Végre mindketten hordtak.

Másnap az egyik fiók kiesett, ott lelte halálát. A megmaradt három ugyancsak kihasználta a nyitott és szabad fészek hibáit, mert minduntalan látták a szorgalmasan hordozó szülőket, kihajoltak annyira, hogy a begyök is kilátszott, közel a kipottyanáshoz.

A fecskepáron a harmadik napon szokatlan élénkséget

vettem észre. Vizsgálták jobbról-balról a kalapot. Terveztek. Hátároztak. — Munkába is fogtak még aznap. A kalap szélét egy ujjnyi sárral előlről körültapasztották. Védfalat emeltek. Hátul nem volt szükség erre, mert a házfal védte a kicsinyeket a kieséstől. A megmaradt három fiú felnőtt. — Azután kirepültek.

Bod Péter.

Állatvédelem és Állatvilág.

A madarak vándorlása. A madarak vándorlásáról érdekes adatokat gyűjtött Seebohm angol természettudós. Amerika és Európa különféle helyein felállított világító tornyok őreinek e nemű tapasztalatait szedte össze s ezt kiegészítette a maga megfigyeléseivel, a melyet Helgolandban és Észak-Ázsiában, a Percsora vidéken tett. Seebohm szerint a madarakat sohasem a meleg vagy a hideg készíti a más égalj alá való vonulásra, hanem az eledei megfogyatkozása. A fecskék is azért mennek el tőlünk ősszel, mert a napi táplálékul szolgáló bogarak világa nagyon is megfogyatkozik. A szibériai partokon a tundrákat lepik el az otthonos madarak, mert bárminő hideg legyen is, várják a jég megrepedezését, amikor a bogarak láváinak milliárdnyi tömege kerül napfényre. A délvidékekre való vándorlásnak a költési vágy sem az ok, mert jóformán valamennyi madár ott költ, ahol állandóan tartózkodik, azaz a hidegebb vidéken, tájakon. A vándorlás idejét az időjárás és a szél is befolyásolja. Rossz időben a madarak parton vagy szigeten várják a vihar elmúlását. Soha sem mennek szél iránt, szél ellen is csak néha s legjobban szeretik, ha a szél oldalt éri őket. Általában nagyon magasan száll a vándormadár s a pihenő helyére hirtelen meggondolás nélkül csap le. Az alattuk levő talajt, bármily magasan repüljenek is, folyton figyelik, a mit már az is bizonyít, hogy borús éjszakán jobban közelednek a földhöz. Sok madárnak mindegy, akár nappal, akár éjjel vándorol, más faj meg csak sötétben szeret utazni.

A viviszekcezió eltiltása. Az alsó-ausztriai tartományi bizottság komoly lépéseket tett az iránt, hogy a bécsi egyetemi klinikán kísérleti állatokon gyakorolt élvebonczolásnak véget vessen. Miután a viviszekceziót a tartománygyűlésen már előbb megtámadták, a tartományi bizottság megbízásából Steiner bizott-

sági tag megjelent Chrobak tanárnál és felszólította, hogy a vezetése alatt álló szülészeti klinikáról a kísérleti állatokat záros határidő alatt távolítsa el. A felhívásnak sem Chrobak, sem Schonta tanár, a másik szülészeti osztály vezetője nem lettek eleget, hanem arra hivatkoztak, hogy az egyetemen csak a közoktatásügyi miniser rendelkezhet. Orvosi körökben nagy a felháborodás a tartománygyűlés eljárása miatt és a két tanár, ha a tartományi bizottság felfogását közoktatási miniszter magáévá tenné, kész inkább lemondani, semhogy magát az orvosi tudomány e kegyetlen, de a sikeres vizsgálódás szempontjából szükségesnek (?) mondott eszközétől eltiltani engedje. A viviszekció ügye különben újra szóba került a tartománygyűlésen. Sturm képviselő interpellált az ügyben és miután hivatkozott arra, hogy a bécsi klinikán betegeken is kísérleteznek, kijelentette, hogy szükség van a viviszekció törvényes eltiltására és szigorú ellenőrzés alá kell helyezni a klinikákat, hogy ily büntetésre méltó experimentumokkal többé ne foglalkozhassanak.

Az országos állatvédő-egyesület okt. hó 25-én *Osztoics* Mihály elnöklésével választmányi ülést tartott, amelyen köszönetet szavazott a fővárosi sajtónak, hogy legutóbb tartott galamblovészet ellen állást foglalt és ezt a sportot elítélte. Az egyesület a IX. kerület határában ingatlant vásárolt, melyen a jövő évben fölépíteti a hosszaab idő óta tervezett Állatvédőházat. Egy második életmentő-kocsit is forgalomba fognak hozni. Így a jövőben a szerencsétlenül járt lovak elszállítása az eddigieknél gyorsabb lesz.

Az életunt elefánt. A minap adta ki páráját a moszkvai állatkeriben a 115 esztendőös Marvik nevű elefánt. Sok esztendővel ezelőtt kapta ajándékba II. Sándor cár a perzsa sahtól. A rengeteg állat a legutóbbi ideig rendkívül engedelmes volt, vagy két évvel ezelőtt azonban szökési kísérletre vetemedett, a miért azután az elefánt-ketrecbe került. Ott nagyon harcias volt a kedve, állandóan s gyakran tört ki dühöngési rohamokban. Nemrégiben azonban elcsendesedett Marvik; lefeküdt a földre és hiába csiklandozták inyét a legingerlőbb falatokkal. ételhez hozzá sem nyult. Halálát ilyenformán az éhség okozta.

A megváltozott madárvilág. Ilyen címmel ismertette egyik fővárosi lap többek között a francia Pouchet megfigyelését a fecske fészekrakó módjáról. Erre a közlésre egy ornitológus a következőket írja:

A francia Pouchetnek nincs igaza a fecske fészekrakásának megváltoztatásában. Mert a füstös-fecske, népiesen isten-fecske

nem rakhat vagy építhet más alakú fészket, mint fönt teljesen nyitott tetejűt — különben hosszú farka miatt sohse tudna bent nyugodtan ülni; s ez így volt már nemcsak Plinius, de Tóbiás idejében is. Viszont a fehér-torku házifecske teljesen zárt s csak kis nyílásu fészket épít, de teljesen sárból, szalma és szőr nélkül s bár kisebb, mint a füstifecske, de nagyobb, azaz öblösebb fészket épít. A parti-fecske soha sem építet, mindig vájta a tanyáját — a meredek partok oldalában; a kalapács-fecske (nép nyelvén) (Cypselus) mindig tornyokban — elhagyatott épületekben tanyázik. A bubos pacsirta »ékes tsitsergésében« pedig már Pázmány is gyönyörködött. Különben nem beszélne róla. Nem kell ám mindig hinni a németnek — ha francia is.

1903-ra tagsági díjukat befizették.

Gróf Béli Ákos	2 kor.	Kuncz Elek	2 kor.
Békéssy Lilla	2 »	Ózv. Makoldy Sámuelné ..	2 »
Dr. Böhm Károlyné.....	2 »	Dr. Meltzl Hugóné	2 »
Böhm Mihály	2 »	Dr. Nagy Károly	2 »
Dr. Brandt Józsefné.....	2 »	Dr. Óváry Kelemenné	2 »
Dr. Erdélyi Károly	2 »	Dr. Óváry Elemér	2 »
Dr. Farkas Gézané	2 »	Dr. Reich Albert	2 »
Dr. Gergely Sámuel.....	2 »	Szvacsina Gézané	»
Dr. Grün Á. Lipótné	2 »	Dr. Szász Zsomborné	2 »
Gyulay Lászlóné	2 »	Br. Szentkereszthy Zsigmondné	2 K.
Dr. Haller Károly	2 »	Dr. Széchy Karoly	2 kor.
Hajós László	2 »	Széky Miklós	2 »
Hajós Gyula	2 »	Szekula Ákos	2 »
Dr. Haraszthy Gyuláné	2 »	Szentgyörgyi Lajos	2 »
Herczegh Lajosné	2 »	Streck József	2 »
Jánossy Zsigmond	2 »	Dr. Tompa János	2 »
Jakab László	2 »	Dr. Tompa Camil	2 »
Kanyaró Ferencz	2 »	Turcsányi Gyula	2 »
Dr. Kiss Mórné	2 »	Dr. Tutsek Sándor	2 »
Kovács János, tanár.....	2 »	Tyroler Gyula	2 »

K é r e l e m.

Folytatva az 1903. évre szóló tagsági díjnyugták szétküldését, tisztelettel felkérjük úgy vidéki, mint helybeli pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona évi tagsági díjukat, a melyért kedves, általános elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, alulírt pénztároshoz mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat kihordónktól, ha azzal jelentkezik, kiváltani sziveskedjenek, hogy továbbbi működésünket a szegény állatok védelme érdekében akadálytalanul folytathassuk.

Kolozsvár, 1903. évi november 1-én.

Ózv. Báró Bánffy Zoltánné,
elnök.

Virányi István,
pénztárnok.

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére
Deák Ferencs-utca II. sz.
kéretnék.
Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú-u. 9 sz.) címére intézendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre	— — — —	2 kor. — fill.
Fél évre	— — — —	1 kor. — fill.
Számonként	— — — —	— kor. 20 fill.

VIII. évfolyam. Kolozsvár, 1903. December. 10. szám.

TARTALOM: A legújabb női divat. *K. L.* — Eszes állat-e a méh és hangya? *Francé Rezső.* — A ló diadala. *Ny. N. D.* — Néapolitano. (Vége köv.) — *Állatvédelem és állatvilág:* Borzasztó állatkinzás. — A vakondok mint divatcikk. — Az állatok és képek. — Tagsági díjukat befizettek névsora. — Kérelem.

A legújabb női divat.

Korunk legszomorubb jelensége, mely a philosophokat, emberbarátokat és nevelőket is élénken foglalkoztatja, az a tény, hogy daczára minden vívmányoknak dacára találmányoknak és felfedezéseknek, melyek az emberi ész fejlődését hirdetik, az igazi emberies gondolkodás, a nemes lelki érzés vissza fejlődik és amazal mindegy ellentétbe helyezkedik. A nélkül, hogy bővebben kutatnánk okai után, csak a tagadhatatlan tényeket soroljuk föl.

Evvel összefüggésben van a napról-napra keményebbé váló bánásmód az állatok iránt. Még soha sem történtek olyan kegyetlenkedések, még soha nem bántak oly emberietlenül a hasznos háziállatokkal, lóval, ökörral, számmárral, kutyával, mint napjainkban. Olvassuk el az értesítéseket napról-napra az állatkinzásokról, melyek a rendőri és törvényszéki hírek között szerepelnek; olvassuk el az állatvédelmi lapok szomorú hiteit és igazán borzalom foghat el.

Csudálkozhatunk-e, hogy ilyen módon a madarak védelme sem fejlődik.

Ha a madarak tömeges pusztításáról hallunk, önkénytelenül Olaszország ötlik eszünkbe, hol a madár fogást szabadon üzik, pedig azok az országok hol a madarakat törvény védi, Ausztria (Dél-Tiról Dalmácia) stb. sem viselkednek semmivel sem könyörületesebben a madarak iránt.

Talán Angliában? A londoni madár és toll vásár a legundorítóbb a mi ez irányban történik. Olvassuk a következő a „VtI.“ angol ujságban található jegyzetet:

„*Madár toll árusítás.* Az állatbarátok minden könyörgeése, melyekkel a védtelen madarak iránt akar szánalmat kelteni, e szegény áldozatok iránt, melyek évente százezrivel esnek a divat áldozatává, ugy látszik hasztalan. Ezt mutatja a londoni őszi vásár melyben a madártoll vásár a „Mincig Lane“-ben óriási szerepet játszik. Csak akkor alkothatunk magunknak fogalmat e kereskedelem nagyságáról, ha a tollakat kis ládáknak válogatva a hosszú asztalokon kiterítve látjuk a világ minden részéből. Ausztráliából, Dél-Amerikából jönnek leginkább. Ezek a legszebbek és ritkébbak. Nyolcz féle fajtáju paradicsommadarat, a kolibrikt ezreit találhatjuk, Kakuk madarak, papagályok, baglyok, sólymok bőven voltak. E vásár nagyságáról megközelítőleg fogalmat alkothatunk, ha meghalljuk, hogy napi hat órai vásáridő mellett is egy hétig eltart a kiárusítás. Vajjon nem volnának az asszonyok rábirhatók hogy erről a madarak üldözéséről lemondjanak“.

Mit szól ezekhez a londoni állat-védő egyesület?

És Franciaország? Hihető-e, hogy a sok kongresszusozás, a sok egylet, a sok állatvédő lap, mely mindenképen a madarak pusztításának igyekszik gátat vetni, küzd a divat ellen, mely a kalapokat madarakkal és tollakkal díszíti, mindez nem ér semmi célt, sőt mintha dacból az örületességig űznék az embertelen barbárságot. A ki azt hiszi, hogy ez tulzás, vegye kezébe a legujabb párisi divat tudósításokat. Egy teljesen részrehajlatlan lap a „N. Fr. Presse“ következő hírt közli:

A párisi divatárusnók nyilatkozata. Párisból egy

hölgy a következőket írja: Az idej divat a legkegyetlenebb, mert e divat a madarak pusztulását jelenti. Egész csapat kolibri, paradicsommadár, kócsag stb. az áldozat. Alig látni kalapot, melyről madárdísz hiányoznék; a kolibrítól a struccig minden madárfajnak fel kellett magát áldozni. Kolibri girlandok veszik körül a fehér lapos nemezkalapokat, melyek hátul felhajtva helyet engednek még egy toll csokornak. Fehér kolibri fejek helyettesítik a kokárdákat, a paradicsommadár büszkén lógatja le a legujabb kalapformákról farkát. Kócsagtollak emelkednek a három szögletű kalapokról, föl és le kunkorodó strucc tollak díszítik a kalapok hátsó részét, míg elől száruk fémcsőben, rendesen aranyból, végződik.

Nem rosszabb ez, mint a mit a legvadabb képzelet eszel ki?

De szégyen ez az egész asszonyvilágra! Hogy egy egészségtelen, valósággal erkölcstelen hiuságnak, pipe-réskedésnek áldozzanak feláldozzák minden nemesebb érzésüket, minden szánalmukat, ha ez még egyáltalán található náluk. Ugy látszik rég lemondtak már arról a hölgyek, hogy őket a gyengédebb, érzelmesebb nemek nevezzék. Nem egyebek már, mint lelkiszegény, szívtelen divatbabok, kiket végre erélyesen meg kellene rendszabályzni kalapadókkal, rendőri tilalmakkal.

Igazán kétségbe kellene esni és minden reményt el veszteni, hogy ez még meg fog javulni, de van még a női nemnek minden esetre elenyészően kis része, ki másképp gondolkodik, mint a mit a mai hóbortos divat ír elő. Az állatvédő egyesületek dolga volna kizárólag női társaságokat alakítani és azokat erejükhez mértén támogatni. A tagjainak kötelezni kellene magát, csak strucc tollat vagy utánczott toll dísz, de még inkább semmi madárdísz sem viselni és a madár védelmet pártolni. Csak úgy sikerülhet e mozgalom, ha nemesen gondolkozó nőket nyerhetünk meg ügyünknek, mert különben utolsó madarunk pusztulásával fog csak e hóbortos és kegyetlen divat véget érni.

K. L.

Eszes állat-e a méh és hangya?

A méh a szorgalom és a hangya a munkásság jelkepe. Ez legjobban mutatja, milyen általános a vélemény, hogy ezek az állatok „lelki tulajdonságokkal” bírnak, melyeket rendszeren más rovarokról nem tételezünk fel. Szorgalom és munkásság morális tulajdonság, ilyen csak magas fejlődésű „szellemi élet” kifolyása lehetne. Az állatpsychologia már régóta kutatja, vajjon feltételezhetünk-e hangyáknál és méheknél szellemi tulajdonságokat; az idevágó irodalom már valóságos hegyet alkot, de a kérdés még mindig nincs eldöntve.

A tudósok zöme azonban mégis a közvéleményt vallja, mely szerint a méhnek és hangyának van esze, sőt akad olyan szakbuvár is, mint pl. *Romanes*, *Eimer* vagy *Büchner*, kik „számítási tehetséget,” okos „meggondoltságot,” „áldozatkésztséget” és „nagylelkűséget” tételeznek fel róluk. És tényleg, ha meggondoljuk, milyen csodálatosak életszokásaik, milyen nagyterűen van szervezve náluk a munkabeosztás, nem tudunk megbarátkozni azzal, hogy mindez csak ingerek iránt való érzékenységgel (reflexek) és alacsonyrendű ösztönökkel magyarázható.

Egyike a legjobb hangyaismerőknek, *Wasmann E.* jezsuita páter, könnyen érthető okokból nem akar nekik „lelket” tulajdonítani, mégis egyik újabb munkájában csodálatosnál csodálatosabb dolgokat tud róluk elmondani*). Így pld. — az ő nyelvén beszélve — meggyőződött a hangyák „beszédéről”. Még pedig következő alkalommal: A közönséges erdei hangya (*Formica rufa*) egy fészéknek közelébe hangyatojást tett. Ezek vagy másfél óra hosszat észrevétlenül maradtak, míg nem egy hangya véletlenül közelükbe ért. Azonnal visszafutott a fészékbe s már tíz másodperc után egy nagy csapat élén visszatért. „Folytonosan előlfutott és a csapok érintgetésével közölte a hírt és az utirányt társaival” mondja *Wasmann*. Mihelyest a tojásokhoz értek, megragadták őket és a fészékbe vitték.

Igen sok adat van, mely a hangyák és méhek „emlékező tehetségéről” szól. *Forel*, híres svájci tanár azt hiszi, hogy a méhek vissza tudnak emlékezni a röptükben látott tárgyakra és úgy találják vissza a kashoz. Megerősítette ezt a véleményyt

* *E. Wasmann*, Die psychischen Fähigkeiten der Ameisen. 1899. Stuttgart (Nägele) 8°.

v. *Buttel-Reepel* kísérlete, mely bebizonyította, hogy kloroform által narkotizált méhek nem találak vissza fészekükhöz.

A hangya- és méh-eszesség e nagyra való becsülése azonban egy idő óta nagyon megcsökkent s egyre több buvár akad, ki a hangyák látszólag intelligens cselekedeteit mégis csak egyszerű ingerlékenységgel és reflexekkel akarja magyarázni. Ilyen pld. legujabban *Dickel*, a fent említett v. *Buttel* és *Bethe*, ki szel lemesen kigondolt és kritikus kísérletekkel sok tekintetben új világot derített fel az állati lélek még mindig oly homályos megismerésében, úgy hogy érdemes lesz szép tanulmányát* a természetbírálók nagyobb körének is bemutatni.

Bethe főcélja az volt, hogy kísérleti úton kikutassa, ismerik-e egymást ugyanazon fészek hangyái és miképen találak haza sétáikról?

Az első kérdésre részben már volt felelet, mert sokszor ismételt tapasztalatból tudjuk, hogy más fészekből származó hangyák, akár egyfajtájuk, akár másfajtájuk, mindig rossz fogadtatásban részesülnek, ha véletlenül idegen fészekbe topannak. Még szerencse, ha csak kidobják őket, mert legtöbbször e szétmarczangolja őket a türelmetlen szomszéd. A hangyák tehát ismerik egymást, *Bethe* most azt találta, hogy ugyanazon fészekből származó hangya hasonló rossz bánásmódban részesül, ha idegen hangyák testnedvében megfűrösztette s ebből következett, hogy minden valószínűség szerint valami illanó anyag az, melynek szaglálása által különbözteti még a hangya a barátot az ellenségtől. Ezt *fészekanyagnak* nevezi *Bethe* s róla azt tartja, hogy minden fészek lakosainál különböző, mi támaszt nyer *Forst* tanár vizsgálatai által, melyek szerint ugyanazon fészek hangyái mind vérrokonok egymással. Hogy pedig minden állatnak van külön, specifikus szaga, azt vadászembernek nem igen kell még bebizonyítani. A hangya tehát megszagolja az idegen hangyát s nem azért él jó viszonyban ugyanazon fészekhez tartozó társaival, mert ismeri őket, hanem mert saját fészekszaga nem ingerli. Nehéz is volna összes társait ismerni, -- emberi intelligencia sem volna képes reá -- mert mint *Yung* tanár legujabban írja, a közönséges erdei hangyák fészkeit ezer meg ezer munkás

* *A. Bethe*. Dürfen wir den Ameisen und Bienen psychische Qualitäten zuschreiben? (Pfügel's Archiv f. Physiologie. 70 kötet 15—100 1. 2 tábla).

uagy távolságra is, bizonyítja az, hogy a városba hozott lepke-nőstény elég gyakran becsalja a környékből a himeket, ha az ablakba teszszük.

Ezen az alapon kísérletezett *Bethe* méhekkel is. De itt némileg csütörtököt mondott a fészekanyag elmélete. *A méh nem annyira a kast találja meg; mint inkább a helyet, melyen a kas állott, mikor kirepült belőle.*

Bebizonyult ez pedig a következőkkel.

Ha a kast 90 fokkal tengelye körül forgatta, a méhek már nem találták meg a belevezető nyílást, hanem tömegesen oda szállottak, hol ez azelőtt volt, nyugtalanul körbe röpdösve és keresgélve, annélkül, hogy bele tudtak volna találni. Ha pedig a kast helyéből elmozdította, akkor a levegőbe ott gyűltek össze, hol azelőtt a kas nyílása volt. Félméternyi elmozdításnál még néha megtalálták a kast és nyílását, két méternyi visszatolás azonban végleg megzavarta őket. Ott, hol azelőtt a kas állott, hatalmas méhfelhő zümmögött, úgy írja *Bethe*. „Százával tolongtak épen azon a helyen, mely azelőtt a kasnyílásnak telelt meg. Minden érkező méh egyenesen oda repül; odaérve meghökken, elkezd zümmögni és izgatottan fel és alá repül nagy körben“. A szomszéd kas nem is létezik a számukra, Ha azonban visszahelyezzük volt helyére, valamennyi azonnal „belerohan“. Ugyanez történik, ha nem a kast, hanem valamely edény, régi ládát vagy effélet tartunk a kas azelőtti helyére.

Nyilvánvaló, hogy a fészekanyag e különös magaviseletben nem játszik szerepet. *Bethe* kísérletileg kipróbálta, hogy talán hallás, látás, az emlékezés vagy mágneses erő vezérli-e a méheket, de nem kapott megerősítő eredményt Ellenben még rejtélyesebb lett a tünemény azzal, hogy meggyőződött róla, miszerint méhek, melyeket skatulyába zárva kivitt a szabad mezőre, bizonyos idő múlva megint visszatértek a skatulyához, illetve a levegőben ahhoz a ponthoz, ahol a skatulyát ki nyitáskor tartotta,

Ő ezt a hatást *eddig még ismeretlen természeti erőnek tulajdonítja*, mely érzékeinkre nem hat, míg ellenben a méheket befolyásolja. Fel kell tételeznünk, hogy érzékszerveik részben másképen működnek, mint a mieink. E tekintetben úgyis van más tapasztalatunk is. Így pld. kiderült, hogy a méheket és dongóméheket nem lehet megcsalni mesterséges virágokkal, ha ezek oly tökéletesek is, hogy mi bizonyos távolságban nem tudjuk

uagy távolságra is, bizonyítja az, hogy a városba hozott lepke-nőstény elég gyakran becsalja a környékből a himeket, ha az ablakba teszszük.

Ezen az alapon kísérletezett *Bethe* méhekkel is. De itt némileg csütörtököt mondott a fészekanyag elmélete. *A méh nem annyira a kast találja meg; mint inkább a helyet, melyen a kas állott, mikor kirepült belőle.*

Bebizonyult ez pedig a következőkkel.

Ha a kast 90 fokkal tengelye körül forgatta, a méhek már nem találták meg a belevezető nyílást, hanem tömegesen oda szállottak, hol ez azelőtt volt, nyugtalanul körbe röpdösve és keresgélve, annélkül, hogy bele tudtak volna találni. Ha pedig a kast helyéből elmozdította, akkor a levegőbe ott gyűltek össze, hol azelőtt a kas nyílása volt. Félméternyi elmozdításnál még néha megtalálták a kast és nyílását, két méternyi visszatolás azonban végleg megzavarta őket. Ott, hol azelőtt a kas állott, hatalmas méhfelhő zümmögött, úgy írja *Bethe*. „Százával tolongtak épen azon a helyen, mely azelőtt a kasnyílásnak felelt meg. Minden érkező méh egyenesen oda repül; odaérve megbökken, elkezd zümmögni és izgatottan fel és alá repül nagy körben“. A szomszéd kas nem is létezik a számukra, Ha azonban visszahelyezzük volt helyére, valamennyi azonnal „belerohan“. Ugyanez történik, ha nem a kast, hanem valamely edény, régi ládát vagy effélet tartunk a kas azelőtti helyére.

Nyilvánvaló, hogy a fészekanyag e különös magaviseletben nem játszik szerepet. *Bethe* kísérletileg kipróbálta, hogy talán hallás, látás, az emlékezés vagy mágneses erő vezérli-e a méheket, de nem kapott megerősítő eredményt Ellenben még rejtélyesebb lélt a tünemény azzal, hogy meggyőződött róla, miszerint méhek, melyeket skatulyába zárva kivitt a szabad mezőre, bizonyos idő múlva megint visszatértek a skatulyához, illetve a levegőben ahhoz a ponthoz, ahol a skatulyát ki nyitáskor tartotta,

Ő ezt a hatást *eddig még ismeretlen természeti erőnek tulajdonítja*, mely érzékeinkre nem hat, míg ellenben a méheket befolyásolja. Fel kell tételeznünk, hogy érzékszerveik részben másképen működnek, mint a mieink. E tekintetben ugyis van más tapasztalatunk is. Így pld. kiderült, hogy a méheket és dög-méheket nem lehet megcsalni mestérséges virágokkal, ha ezek oly tökéletesek is, hogy mi bizonyos távolságban nem tudjuk

őket megkülönböztetni az élő virágok közt. Ezt is úgy magyarázták, hogy a Hymenopterák más színváltozatokat látnak mint az ember, épúgy mint a kísérlettel bebizonyult, hogy a hangyák még látják az ultra ibolyaszín sugarakat, melyeket az emberi szem már nem érez meg. Ugyancsak idevág *Bethé*-nek még egy megfigyelése.

Kísérleteit oly kasok lakóival végezte, melynek közvetlen közelében nagy platánfa állott. A ki- és berepülő méhek csak nagy kerülő uton tudtak miatta a kashoz jutni, illetve megszkott utvonalukat dél felé betartani. Ki akarta próbálni, hogy talán emlékezés által találják meg a kast és hirtelenül kivágatta a vén fát. A méhek azonban akadály nélkül találtak vissza a kashoz. Az érkezők egyenesen a nyiláshoz repültek, a kiszállók azonban ép olyan kerülő uton hagyták el a *kas környékét, mintha a fa még ott állott volna*. Számukra a fa még létezett. És ez nem egyszer-kétszer volt így, hanem hónapszámra, a meddig a megfigyelés tartott. A hazatérők a fa volt helyén vigan röpdöstek, a kiszállók óvatosan kitértek előle.

Mindenesetre a méhek és hangyák érzéki élete más mint a miénk. Ez a néhány kísérlet még nem elég ugyan, hogy a sok ellenkező adattal szemben teljesen tagadhassuk észbelli tehetségeiket, arra azonban még is elégséges, hogy óvatosságra intsem az állatok cselekedeteinek megítélésében.

Francé Rezső.

A ló diadala.

A „Madison Square Garden“-ben a múlt év november utolsó hetében megtartott nagy automobil kiállítás ismét Kassandra hírrel kedveskedett mindazoknak, a kik még bízni merészkedtek a ló és a lótenyésztés jövőjében.

Aki a fényes, hogy ne mondjam sugárzó, legújabb szerkezetű, „automobilok“-kal csábitóan megtöltött óriási területen sétálgatott, a lónélküli kornak oly erős hajnalpirkadását észlelhetette, hogy ennek világanál be kellett látnia, miszerint hovatovább mindenki, a ki egyéni reputációjára csak valamicskét is tart, kénytelen leend az új társadalomra esküjét letenni, akár a kőolaj, akár a benzín vagy villanyosság mellett. Sokan még sokkalta poétikusabban fejezték ki ezt; mindannyian azonban a legnagyobb megvetést érezték a lóhus iránt. A kik pedig még

mindig magukon hordották az egykor oly kedves és bécsült istálló „illatot“, — azokat félig bosszankodva, félig megvetőleg „vieux jeux“-nek bélyegezték. De valamely marósvat vagy benzín illatot, vagy plane egy jól alkalmazott zsirfoltot! Oh ezt még a hölgyek is végtelenül „stylis“-nek declarálták. Egyébként tagadhatlan, hogy az amerikai automobiloznak építési és üzemi tökéletessége nagyon erős suggeráló hatást gyakorol, — ez azonban természetesen azonnal megszűnik abban a pillanatban, melyben felmerül a kérdés, hogy mibe kerül? Ezer és ezer ugyanis azoknak száma, kik viszonyainknál fogva, — dacára az ország kedvező anyagi és kereseti viszonyainak, — még álmukban sem engedik szívükbe lopódnni a vágyat egy automobil birhatásáért; mégis a legszegényebdek is teljes gyönyörrel legeltették szemüket a ragyogó és a típusok oly sokféleségével pompázó automobilon!

De hát Amerikában is van csalódás. Ott sem minden arany, a mi fénylik. Igy volt az automobillokkal is. És amig a lónéiküli csoda csupán csak a nagy kiállítási épületek mellékhelyiségeiben talált helyet, ugyanakkor a már halálnak szánt ló teljes diadallal vonult be a „Madison Square Garden“ belső területére s az e célra kisajátított istállókat az egész környéken szízig megtöltve, alkalmasnak látszott arra, hogy Newyorkot, a „tour“ Newyorkot, oly diadallal hódítsa vissza ezen ünnepi héten, hogy ezzel szemben az automobillok kedvéért csinált óriási propaganda és a fényes kiállítás csak gyermekes bohóssággá, üres vásári lármává törpüljön el.

Megcsinálták tehát a lóbarátok a hatalmas lókiállítást és versenyre keltek az automobillázzal. Csináltak versenyteret is s felöltötték egy, a bécsi rotundánál vagy kérszerte nagyobb területet hatalmas réteg cserzővel. A körülépített, kényelmes és szinte kellemesen enyhe istállókból erős szag áramlott ki; alomból és eleségből valóságos hegyeket raktak le és a lovászok egész hadserege gondoskodott azon, hogy a királyi állatoknak egy teljesen megfelelő, stylszerű „milieu“-t teremthessen. Midőn végre a lehetőségig mindennel elkészültek, beszállították a kis Shetland ponytól kezdve a hatalmas vadász paripáig, gondosan betakarva és tisztán, szárazon vezetve, a nemes négylábuak százait. Miután a toilettek rendbe hoztatak, jött az előkelő urak egész serege, kik előzőleg nem kevesebb gondot fordítottak a saját toilette-jökre, s meggyőződve arról, hogy minden perfect és teljesen rendben van, megnyitottnak jelentették ki a newyorki „Seventeenth Annual Horse Show“-ot, a tizenhetedik évi nagy lókiállítást. Aki valaha a baden-badeni nemzetközi „nagy heten“ legalább csak egyszer is részt vett, az némi halvány képet talán még alkothat magának a lovak newyorki nagy ünneperőit. Más azonban aligha!

A saison egyetlen társadalmi eseménye sem gyakorol oly mélységes hatást, mint a „Horse Show“. Már koraiságánál fogva

is első helyen áll. Ez nyitja meg az időnyt és kényszeríti a Newyork, Saratoga és Adirondaks-ban késlekedő és még pihenni vágyó utócsapatot, hogy a nyári élvezetek és pihenés után ismét megkezdjék a nehéz társadalmi téli munkát. A szabadság véget ért s a társadalmi ellenőrzési szemlék érvényesítik ismét jogukat, könyörtelenül bánva el azzal, aki mindjárt első hívásra nem engedelmeskedik. Nemcsak Newyorkból, de úgy a belső, mint a legtávolabbi részeiből az Egyesült Allamoknak bevonulnak a „Négyezerek“, utódaik ama legendaszerű Négyszáznak. És bármennyire idegenek látogatta város is New York, mégis a szállodák és színházak zsúfoltságán és az üzletek élénk látogatottságán erősen megérik a nagy hét hatása.

Már maga a „Horse Show“ előjátéka, a százakra menő páholyok elárverezése, melyeket a „Madison Square Garden“ magában foglal, — is végtelenül érdekes. A gazdag amerikainak is öröme telik abban, ha az elég tisztességes magasságú hivatalos adókat vagyona elhallgatásával megkisebbitheti; itt mégis ugyszólván önként ellenőriztetik magukat.

Itt egy óra alatt megállapítható a vezető milliommások vagyionmérége. Csakhogy a látszat itt is gyakran csal; mert sokan, kik csak talán egyetlen rongyos millióskának urai, abban találják becsvágyuk kielégítését, ha a legállandóbb páholy tulajdonosok elől elvásárolhatják azokat. Természetesen ez költséges mulatság, mert ezer dollárt, sőt sokszor jóval többet is fizetnek az egyszerű deszka alkotmányokért, melyeket a „Madison Square Garden“-ben páholyoknak neveznek. De már maga a gondolat, hogy minő bosszuságot okozhat másnak azzal, ha becses személyét az első páholyorsból kiszorítva látja, — elég nagy kamatát adja az ezen nemes célra befektetett bármily tekintélyes összegnek is. Persze, a „Horse Show“ páholy boldog tulajdonosának van egy nagy kötelessége is, még pedig az, hogy ezen dicsőséget a legfényesebb pompával viselje. Ez természetesen első sorban a hölgyekre vonatkozik. A villogó ékkövek szin-pompája iránt, mely a lényes szövetek, drága csipkék, válogatott ritka és drága prémek és felséges virágok közül sugárzik ki, még a legbambább tömegnek is van eléggé fejlett érzéke. Ép ezért lázasan dolgoznak a szabók, és az árnak ama teljes megvetésével, mely Amerika hölgyeit a continens divat központjaiban oly népszerűvé és közkedvelté tette, minden erő megfeszítésével iparkodnak elérni azt a recordot, — a hölgyek recordját — mely a saison divatját vezeti be.

Már jó darabbal a „Madison Square Garden“ előtt elakad a kocsis tábor. Nem ok nélkül prüsszöl tágult orriyukkal a künn a földet kapáló nemes állat. Hova lőn a vakmerő ellenség? Egyetlen autómobil nem bír felfedezni a szem sehol! A kiállhatatlan „töff-töff“-ök helyett ismét a szigorúan rithmicus és ünnepies nyerítés egészíti ki az utca zaját. Az ezüst lánczok előkelő csengéssel verődnek a fényes veretű bőrhámhoz s karcsú

gummi kereken zajtalanul himbálódzik a Brougham, Tandem, Tallyho és a Buggy, és mindegyikből pompátó! tündökölve, — a szépek szépei szállnak ki a lovak ünnepelesére. A látvány, melyet este 9 órakor a belső terület nyújt, megérdemli, hogy az ember, mint akarat nélküli része az ezrekből álló egésznek, — egy két óráig ide-oda hányattassa magát. Meglepetve lépünk be az óriási térre! A magas kakasülőtől le a fényes páholyig minden fekete-sárga színnel van diszítve. Fekete-sárga az istállószemélyzet, a műsor eladók és jegyárulók jelvénye; a lakajok fekete kabátján sárga a hajtóka meg a gomb — és sárga Chrysanthenum disziti a fekete perfect uri kabátok gomblyukait.

A „National Horse Show Association of Amerika“, — aki itt házi ur gyanánt szerepel — lelkiismeretét terheli ez a fekete sárgaság, bár különben minden porczikájában hamisítatlan yankee! Ez azonban, — bármennyire visszatetsző is a magyar szemnek. — mindenesetre kitűnő háttérnyújt. Sötét színűkkel jótékonyan enyhítik a szerencsésen célhoz jutott tarka tolett-ek összehatását.

A szinkör emelkedő páholyaiban minden meg van, a mit a pénz, hatalom és tekintély csak nyújthat. Az előkelő amerikaiak emez élő encyclopediája minden irányban igen lebilincselő kép.

Legérdekesebbek azonban a társadalmat összekötő fonalak, melyek a szövöszék hajójaként futnak egyik páholytól a másikhoz. Míg az éltesebb Ladyk királyi méltósággal őrzik feltett fensőbbiségüket, addig az ifjuság feszületlenül fiirtel. És ez a manőver közel és távol a legnagyobb precisitással vitetik keresztül. Minden egyes csábító pillantás talál és nem lehet csodálkozni, ha az urak nem bírják helyeiken kitartani, kiknek ide-oda jövésemenése még ennek az óriás freskónak is bizonyos szalonszerűséget kölcsönöz. Csupa édesség, csupa szellem a szavakban és anyagban egyaránt!

Tulajdonkép a ló diadaláról akartunk beszélni. De az amerikai hölgyek tolette-je még a legkifogástalanabb lótoletteket is elhomályosítja. Még sem szabad megfedkezni arról, hogy van ám a lovaknak is divatja és hogy ezt kizáróla a „Horse Show“ teremti meg. A pálya közepén lévő emelvényen ülnek a bírák, kik kinos pedantériával kezelik tiszttségüket. Itt van együtt a lóismeret virága, hogy ítéljen hat napon át ponnyk és kocsilovak, az ügétők és akadály lovak, telivérek és félvérek fölött, ugy egyenként, mint a Tandem, Brougham, Viktória s a Hansomcabélé fogva, négyesten és nyolcasban, ugrásban és vadászakadályoknál. Az első a kékszalag, a másodiké és harmadiké a vörös és sárga, a 120 bírálandó csoport mindenikénél. Napról-napra kiválogatják a jók közül a legjobbakat, míg végre az utolsó nap meghozza a championship-et is a nyerteseknek. Míg a kisebb helyeken levő tömeg inkább a páholyok, semmint a körönd iránt érdeklődik, addig a szédítő magasba nyuló galériák közönsége teljes szenvedélyességgel tanúsítja érdeklődését minden iránt, a

mi ott történik. Végzetes tévedés volna, ha valaki a ló diadalát, egyszerű társadalmi eseménynek tekintené. Az egész nép lelke, az egész nemzet sportérzéke a nemes négylábuak részén áll. Elementáris erővel tör ki a lelkesedés a siker minden egyes pillanatában. A szenvedély feszültsége és a lelkesedés végre akkor ér el tetőpontját, midőn a Jeunesse dorée virága sajátkezüleg vezeti elő a lovak virágát, ha a kék szalagért a Gouldok a Vanderbiltekkel, az Astorok a Morgauokkal, a Whitney-ok a Cassatokkal, vagy egy pikáns operette Diva egy mondaine Ladyvel áll szemben a küzdelemben. De maguk az általánosan ismert kocsik vezetőik tipikus alakjaival, a nehéz és a szokatlan lénytől elvakult ígás állatok is, melyeknek nemcsak képessége, de szerszámzata is bírálat tárgyát képezi, biztosok lehetnek a lelkes fogadtatásról.

Ha az ember már halálra fáradott a szaladgálásban és állásban, lemegyen a pár lépcsőn lelépve az istállókhöz. A fényes szalontölte után itt negligéében tekintheti meg a nemes négylábuakat, melyek a legnagyobb nyugalommal ropogtatják a zabot. Néha-néha a gyönyörűen foglalt kékszalagok felé fordulva, legelteti — egyik másik a legnemesebbek közül — a diadal jelenvényein okos szemét. És faji kitűnősége teljes tudatában elnéző jóindulattal tekint azokra is, kik neki csak rövid pár nap előtt is még biztos bukást jósoltak. Istenem, ki tehet róla, hogy ilyenek az emberek? Azután szaladnak, a mi abban a pillanatban a legnagyobb lármát csapja! Azonban a magába szállás pillanatában bűnbánóan térnek meg a megtisztult multhoz. Jóízűségük tévedéseinek védelmére megalkották bár a „divat“ nevű védjegyet, de a valóban nemes győztes marad minden időközön át, miként maga az igazán nemes állat is!

A new-yorki Horse Show is nem a párhuzamosan klállított automobílok, de a ló diadalát és jövőjét biztosította és erősítette meg!

Ny. N. D.

Neapolitano.

— Németből. —

Ha szép nyári napon Hohenau gróf parkjában sétál az ember — s ezt minden félig-meddig tisztességesen öltözött egyének megengedik, — gyakran találkozhatni egy helyes kis kocsi-val, mely elé kis számár van fogva. A fülest egy mintegy tizenöt éves, csinos leányka hajtja, kin meglátni az előkelő származást.

És tényleg e bájos kis leány a birtokos gyermeke, Frici grófnő. Ha köszön az ember, bájosan viszonzozza. Kis csacsíját ostor nélkül hajtja, úgy látszik megbizik Neapolitanojában,

Neapolitano? Miért? Egyszerűen azért, mert Nápolyból származik.

De hiszen nem szokás oly meszsziról a szamarakat hoz-zánk hozni.

De a »nápolyi« nem közönséges vásár útján jutott Frici grófnő birtokába.

Hohenau gróf mult évben beutazta leányával egész Olasz-országot, Velencét, Rómát és Nápolyba is eljutott, hol a tenger partján egy szállóban lakott.

Bejárták az őszeses kiránduló helyeket, élvezték az örökké-kék ég alatt elterülő pompás vidéket.

Fájdalom, van ennek a remek országnak egy nagy árny-oldala, mely már nem egy utasnál keltett élénk viszsztatetszést. S ez a lakóknak durvasága, kegyetlensége, különösen az állatokkal szemben. Ezeket a kinzásokat leírni nem lehet.

A gróf, de még inkább Frici grófnő felháborodtak ezen gyakran. Ő, ki úgy szerette a madarakat, ki boldog volt tavasz-szal, mikor első hírnökei a madarkák megjelentek, ki ősszel könnyes szemekkel vett tőlük bucsut; ki otthon megparancsolta a béreseknak, cselédeknek, hogy a házi állatokkal szeretetteljesen bánjanak s ki tényleg nem volt képes egy legyet megölni, kény-telen volt a szép Olaszországban hallani, hogy százezrivel fogják össze a fecskéket hálókka-l és verik őket agyon látni kellett, hogy a lovakat, öszvéreket, szamarakat hallatlan módon kinozzák.

»Hát nem léteznek itt állatvédő egyesületek, mint nálunk?« kérde a grófnő.

»Dehogynem, felelte apja, majd' minden városban vannak, de mit tegyenek e megrögzött kegyetlenségek ellen, megszokták már és last not least nem tud a szegénység, a nyomor ellen küz-den, hiszen a kis madarak szolgáltatják a szegény népnek a polenta mellé a húst. Itt Nápolyban egy jótékony angyal, Varese hercegnő működik. Különösen a kocsisokat figyeli meg, kik igazán a legfurfangosabb módon kinozzák lovaikat. E vad ficzkók már sokszor fenyegették őt megöléssel, de ez nem riasztja vissza.«

»Istenem, mily nemes ez a hölgy.«

»De ő sem tehet semmit ellene, ezek a gazfickók nem tud-nak erről a szokásukról lemondani, nem is veszik már észre, hogy nem helyes a mit cselekedeznek. Az állatvédők remélik, hogy

ha az alsóbb néposztály is műveltebb lesz, úgy maguktól belátják cselekedetük magvetendőségét.“

„Istenem, mennyi madár fog addig elpusztulni hány teherhordó állatot kioznak addig halálra.“

Egy alkalommal a kis grófnő sétára indult s a szálló kapujánál észre vett egy kis szamarat, mely a reá rakott teher alatt majd összeroskadt. Elkezdte simogatni, persze rögtön ott termett a szamar gazdája, egy olasz subanc, ki alamizsnát kért. A kis leány szemrehányást tett neki, hogy úgy tulterheli az állatot és csak most vette észre, hogy oldala fel van dörzsölve sőt egy elmérgesedett seb is van rajta. A fiúnál egy szöges bot volt és röhögve mondta, hogy evvel a szeges bottal szurkálja a sebet, hogy jobban szaladjon a szamar.

A kis leány ajakáig elfehéredett, dühösen támadt rá a fiura: „Te kegyetlen“ és mielőtt a fiu észre vehette volna, kikapta a kinzó szerszámot kezéből és felszaladt apjához. Felháborodva mesélte el apjának a mi történt megmutatta a botot, melyen láthatók voltak a vér nyomok. A gróf gondolkodóba esett. „A mennyire érthető felháborodásod, mégis helytelen másnak holmiját elvenni, ehhez nem volt jogod.“

„Mennyire visszakellett magamat tartani hogy még ne mutassam neki, milyen érzés az ha testébe dőfik a hegyes szöget.“

„Talán megérdemelte volna, de mi nem lehetünk bírái s elég nehéz dolog lesz a fickot megnyugtatni. Hallom már kiabálását.“

(Vége következik.)

Állatvédelem és Állatvilág.

Borzasztó állatkinzás Mint egy helyi lap tudósításából olvastuk, mult hónapban felelőségre vonták Makai János fuvaros kocsist, a bíróság előtt mert idegen jószágot rosszakaratuan pusztított el. Munkaadójának lovát késszurásokkal sebesítette meg hasán, fejét pedig úgy megütötte lapátjával, hogy koponyája széizuzódott, persze az állat elpusztult. Épen porondot fuvarozott, két lóval s a negyedik fordulónál az állatok úgy kivoltak merülve hogy nem voltak képesek a megpuhult talajból a kocsit kihuzni. Először ostorral ütötte őket a brutális, megvadult kocsis, később lapáttal ment nekik és a késsel szurkálta.

... ki látta hogy az torm oilalskegyetlenül

üti, felelősségre vonta. Az felette hogy a ló csökönyös. A rendőr elrendelte, hogy előfogatot szerezzon magának, feljegyezte nevét és lakását, hogy megtehesse eilene állatkinzás miatt a feljelentést. Erre tovább lovagolt. Körülbelül 400 lépés után vissza fordult s látta, hogy a kocsis már a lapáttal üti a szegény állatot. Vissza vágatott a rendőr s közelben láthatta már, hogy a lónak belei kilógnak hasából és hogy erősen vérzik. Erre már elfogta a kocsist.

A fuvaros gazda előadta hogy állandóan két kocsist küld munkába, csak azért, hogy egymáson segítve, a lovak megkíméltesse nek.

A törvényszék hat havi súlyos börtönre ítélte el. Indokul felhozták, hogy a vádlottnak tudnia kellett, hogy ily bánásmóddal árt a lónak és csökkenti értékét. A vádlott azt hozta fel védeimül hogy nagyon fel volt ingerülve mikor a bünt elkövette.

Súlyosbíto körülménynek tudták be kegyetlenségét az állatok iránt.

Fölöslegesekek-e hát az állatvédő egyesületek?

A vakondok mint divatcikkek. Szomorúságot, bosszuságot sőt mondhatni elszomorodást okoz a gondolat hogy mi mindent követnek el a divat leple alatt, mi minden történik az ész és jobb érzés rovására. Valóságos segélykiáltásokat intéznek az állatvédő egyesületek az emberekhez, bebizonyítják mily kegyetlen és esztelen divatjuk, minden hiába való, mint egy pusztító ragály, kirihatalanul keres folyton új áldozatokat.

A legujabb időben, mint egy divatáru üzlet értesít, egy új állatot vontak be az áldozatok közzé, egy olyan állatot mely hasznossága miatt a legnagyobb kíméletet érdemelné. **Ez a vakondok.** Tömegesen fogdossák lelketlen kereskedők megbizásából össze és kegyetlenséggel ölik meg őket, hogy szórjuk lehetőleg érintetlen és ép maradjon. Méltó párja a teknősbéka és foka vadászatnak! Ha meggondolja az ember, hogy a gazdának mily segítő társa az álcák, főkép a cserebogarak pusztításában, nem is bírja megérteni a divat ez ujjabb kinövését. Kiszámíthatlan kárt okoz ez a föld és erdő művelésnek és miért? csak, hogy a piperézkedésnek áldozhassanak. A divat az fontos, avval nem lehet dacolni! De dacára annak igyekezünk intő és óvó szavukkal gátot vetni ez ártalmas szenvedélynek. Fölterjesztést kellene az állatvédő egyleteknek és gazdasági testületeknek a földművelésügyi miniszterhez intézni, hogy rendszabályokat léptessen életbe a vakondok védelmére. Tiltsa el a vakondok tömeges pusztítását. Hogy ez sikerrel fog-e jární Reméljük, a józan ész diadalát.

Az állatok és képek. A természettudósokat minden időben foglalkoztatta az a kérdés, hogy vajjon megismeri-e az állat a képet? A megfigyelések bebizonyították, hogy igenis megismeri. Egyszer egy kis majomnak sáskákat és darázsokat ábrázoló színes táblákat mutattak. A majom igen éféken kapkodott a kép után, mert azt hitte, hogy meglehet őket enni. Egy kolos-

tor előtt egyszer egy czinkből készített kutyát állítottak. Egy nagy tigriskigyó körülfonta testével, mintha csak élő állat lett volna. A madarak minden bizonynyal megismerik tükörképüket. Egy seregély, mely a szobában szabadjára volt hagyva, nagyon szeretett a tükör asztalára ülni s ott énekelt tükörképének. A macskák és zergék szintén megismerik tükörképüket. A kutyák nagyon furcsán viselik magukat, ha tükröt állítunk eléjük. Egyesek mérgesen morognak képmások felé, mások ellenben fel sem veszik, mintha nem is látnák. A kutyák különben a festett képekre is haragusznak. Egy állatfestő egy muzeumban egy életnagyságu, kutyaképet állított ki. Egy kis patkányfogó kutya, mely véletlenül épen abba a terembe került, melyben ez a kutya-kép ki volt állítva, megugatta a képet és ugatva szaladt ki a teremből.

E. U.

1903-ra tagsági díjakat befizették.

Kolozsvárról.

Dr. Apáthy Istvánné.....	2 kor.	Dr. Davida Leoné.....	2 kor.
Özv. Arkosy Lajosné.....	2 >	Dr. Eisler Mátyásné.....	2 >
Gr. Bethlen Karolin.....	2 >	Dr. Farkas Gyula.....	2 >
Biela Mariska.....	2 >	Fekete Nagy Béla.....	2 >
Dr. Biró Béla.....	2 >	Kozma Ferenczné.....	2 >
Özv. Blecha Jánosné.....	2 >	Merza Lajosné.....	2 >
Br. Bornemisza Károly.....	2 >	Dr. Szabó Dénes.....	2 >
Dr. Bruckner Antal.....	2 >	Székely Dénes.....	2 >
Dr. Csengery János.....	2 >	Gr. Vass Attila.....	2 >
		Br. Zeyk József.....	2 >

Vidékről.

Hj. Dr. Genersich Antalné, Czirják Mariska Budapest.....	2 kor.
Dr. ... Vilmosné Budapest.....	2 >

K é r e l e m.

Folytatva az 1903. évre szóló tagsági díjnyugták szétküldését, tisztelettel felkérjük ugy vidéki, mint helybeli pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona évi tagsági díjukat, a melyért kedves, általános elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, alulírt pénztároshoz mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat kihordónktól, ha azzal jelentkezik, kiváltani sziveskedjenek, hogy továbbbi működésünket a szegény állatok védelme érdekében akadálytalanul folytathassuk.

Kolozsvár, 1903. évi december 1-én.

Özv. Báró Bánffy Zoltánné,
elnök.

Virányi István,
pénztárnok.

